

Mihályi Antal

Lajos király barátja

REGUN PRESS KIADÓ

Lajos király barátja
© Mihályi Antal

ISBN 978 963 7459 83 2

Copyright © Regun Press Kiadó 2007
Copyright © Mihályi Antal 2007

Tartalomjegyzék

A szerző előszava

1. A merénylet
2. Megtorlás
3. Erdővértes lerohanása
4. Újra Visegrádon
5. A szerencsétlen hadjárat
6. Az új várúr
7. A királyfiak szolgálatában
8. Endre herceg nápolyi királysága
9. Útban Itália felé
10. Utazás vízen és szárazon
11. A koronázás elmarad
12. Ismét otthon
13. Otthon Visegrádon és Erdővértesen
14. Egymásra találtak
15. Királyi találkozó Visegrádon
16. A vadászat
17. Elárulva
18. Salamoni ítélet
19. Boldogságtól bánatig
20. Temetés és koronázás
22. Erzsébet királyné Rómában
21. Az új király új gondjai
23. Gyilkosság Aversában
24. Az igazság keresők
25. Gyász és bosszú
26. Nápolyban és odahaza
27. Fel Nápoly ellen
28. Elutazás és visszatérés
29. Lajos király visszatérése
30. Újraéledve
31. A király vendégségben
32. Utószó

Melléklet: A regényben szereplő történelmi időpontok

Történelmi kiegészítés: Nagy Lajos király (1342-1382)

Magyarország királyai a királyság megalapításától a mohácsi vészig

*Nagy volt hajdan a magyar, nagy volt hatalma, birtoka,
Magyar tenger vizében hunyt el észak, kelet s dél hullócsillaga
Petőfi Sándor*

A szerző előszava

Tisztelt Olvasó!

A történet ebben a könyvben, amelyet (remélem!) olvasni fognak, I. Károly király uralkodásának vége felé és I. Lajos király uralkodásának elején játszódik, Magyarország történelmének talán legdicsőségesebb időszakában. I. Károly és I. Lajos (aki méltán, és egyedül viseli uralkodóink közül a „Nagy” előnevet) királyaink jelentősége a magyar és az európai történelemben csak Mátyás királyéval mérhető össze.

Nem volt - és nem lévén történész - nem is lehetett céлом a nagy király tetteit bemutatni, de igyekeztem a történelmi háttérrel hűen ábrázolni. Így a leírt történelmi események, a rendelkezésemre álló források alapján ismertetett módon játszódtak le és a szereplő történelmi személyek nagy része valóban létezett.

Úgy gondoltam, a leírtak történelmi hitelességét növeli Nagy Lajos király mellékelt, rövid életrajza. Egyesek szerint, ha Lajos királynak fiú utóda lett volna, a magyar történelem másként alakul. De a történelemben a feltételes módnak nincs múlt ideje. Jelen ideje azonban van, így nekünk még lehetőségünk lenne történelmünket befolyásolni, ha elkerülnénk a magyar „népbetegséget”, a széthúzást.

Tisztelettel,
a Szerző.

Budapest, 2017. augusztus 20.

1. A merénylet

Annak ellenére, hogy alig két hete a visegrádi alsó várpalota ablakából kitekintve a Duna túlsó oldalán levő hegyek tetejét még hótakaró borította, az úr 1330. évének ezen a szép áprilisi szerdáján, a délebedet gyönyörű verőfényes időben készült elköltetni a királyi udvar, I. Károly magyar király udvara. I. Károly, teljes nevén Károly Róbert a szicíliai Anjou királyi dinasztiából származott és V. István Árpád-házi király dédunokájaként került a magyar trónra.

Károly király és felesége Erzsébet asszony a hosszú asztal két végén ült egymással szemben, míg a két kis királyfi középen helyezkedett el. Lajos herceg párnákkal magasított széken egyedül ült, dajkája Margit, asszony, az udvari főszakács felesége, mögötte állt és vigyázott, hogy a kis trónörökös ne nagyon zsírozza össze új bársony ruháját. Öccse, a nála alig egy évvel fiatalabb kis Endre herceg még nem volt olyan ügyes, ezért Jadvigának, fiatal lengyel dajkájának ölében várta az ebédet. A királyfiak nevelői: Drugeth János nádorispán fia, Miklós, meg Kenezicsi Gyula fia, a hercegek mögött álltak.

Az emeleten levő nagy ebédlőteremben a királyi családon kívül több udvari ember is tartózkodott, főleg azért, hogy kiszolgálják őket, részben pedig azért, hogy az uralkodót tájékoztassák, illetve ebéd közben kiadott utasításait végrehajtsák. Károly Róbert ugyanis gyakran használta fel az étkezés idejét arra, hogy bizalmas híveit különböző megbízásokkal lássa el. Ott voltak a teremben az étkefogók és al-étkefogók, összesen nyolcan, (a királyi család tagjait ugyanis külön-külön szolgálták ki) és ott voltak az apródok is, mind az öten.

A levest már elfogyasztották és a főpohárnok éppen bort készült tölteni Károly ezüst kupájába, amikor belépett az ajtón Sárosdi Gergely, a palotaőrség várnagya és jelentette a királynak, hogy Zách Felicián úr kíván bejönni.

- Ilyenkor? - morogta Károly Róbert kissé bosszúsan, de azután odaszólt a várnagynak:

- Kísérd be a hívünket! - ezzel is jelezve, hogy Zách Felicián, a Csák Máté ellen viselt ütközetben mutatott hűsége miatt kedves a király számára.

Sárosdi kiment és rövid idő múlva a falépcső döngése jelezte, hogy a hatalmas termetű főúr elindult felfelé a lépcsőn. Kinyílt a nagy tölgyfaajtó és felmagaslott benne Zách természetes alakja. A várnagy visszalépett és becsukta maga mögött az ajtót.

A király mosolyogva fordult a főúr felé. De arcáról lehervadt a mosoly. Zách Felicián arca vörös volt és valami vad, elszánt kifejezés uralkodott el rajta. Szemei véresek voltak, látszott, hogy sokat ivott, mielőtt idejött. Nem állt meg az ajtónál és nem kért bebocsátást, ahogy szokásos, sőt nem is köszönt. Egyenesen az asztalhoz ment, oda, ahol Erzsébet királynő ült, miközben kezével kardja markolatát kereste. Ahogy a királyné közelébe ért, kirántotta kardját és Erzsébet felé csapott, aki rémülten hátrahúzódott, jobb kezét arca elé tartva.

- Most megfizetsz, te átkozott lengyel szuka - ordította Zách magából kikelve. - Megbecstelenítetted a családomat, kiszolgáltattad a lányomat annak a buja, kéjvágyó öcsédnek, Kazimír hercegnek.

Újra Erzsébet királyné felé csapott, közelebb lépve hozzá és egyetlen csapással levágta jobb kezének négy ujját. A vér magasra felspriccelt a sebből és a királyné, aki eddig rémületében némán meredt támadójára, hangosan felsikoltott. Szinte ugyanebben a pillanatban az összes jelenlévő nők, szolgálók és udvarhölgyek, sikoltozni kezdtek. De a hangzavart, amelybe egyes férfihangok is vegyültek, túlharsogta Felicián bömbölése, aki most a két ijedt herceg felé fordult és kardját felemelve rájuk készült rontani.

- Elpusztítalak a fattyaiddal együtt - ordította Zách, de addigra a jelenlévő férfiak is megmozdultak. A király maga is felugrott székéből, de túl messze volt a támadótól. A két királyfi nevelői, Miklós és Kenezicsi Gyula fia, a gyerekek elé ugrottak és testükkel próbálták azokat megvédeni.

Felicián azonban szinte egyetlen kardcsapással szétvágta a két fiatal nevelő fejét és a gyerekek felé lépve újabb csapásra emelte széles kardját. A két kisfiú hangtalanul remegve bújt össze, ijedtükben meg sem kísérelve a menekülést. Úgy nézett ki, Zách Felicián szörnyű vérengzését már senki sem akadályozhatja meg. Ekkor azonban előreugrott egy apród, Sárosdi várnagy fia, aki a királyné al-étekefogóját helyettesítette az ebéd alatt és hosszú törét felülről a támadó nyakába döfte. A hegyes, hosszú tör szinte akadály nélkül fúródott Zách mellkasába, hegye a bordákat kikerülve a másik oldalon kijött. A fiú, aki talán maga sem tudta, hogy hirtelenében mit is tett, azonnal kihúzta a pengét. A hatalmas termetű férfi meglepetten fordult a nála egy fejjel kisebb, vékonydongájú tizenéves fiú felé. Kardját leengedve rámeredt támadójára, meglepetésében kitátotta a száját, azután szó nélkül eldőlt és hatalmas robajjal elterült a terem padlóján.

A jelenlevőket, akik az előbb már kezdtek felocsúdni a dermedt mozdulatlanságból, ismét megbénította a váratlan fordulat. A király nyerte vissza először lélekjelenlétét.

- Palotaórség, azonnal vegyétek védelembe a királynét és a királyfiakat! - kiáltotta, mert nem tudta, Zách Felicián egyedül jött-e. - És Sárosdi várnagy, azonnal hozzátok az orvost a királynénak!

Addigra már az őrség vitézei a terem mindhárom ajtaján betódultak és félrelökve a bent lévöket, gyűrűt képeztek a királyi család köré. Néhányan a földön fekvő Záchhoz rohantak és kardjukkal elkezdtek kaszabolni a már mozdulatlan testet. Drugeth nádor odarohant fia holttestéhez és sírva próbálta felemelni a véres tetemet. Az udvarhölgyek a testörök gyűrűjén keresztül furakodva körülvették az ájult királynét, akinek kezéből patakokban folyt a vér. Eufrozina, a királyné dajkája, akit Erzsébet magával hozott Magyarországra, sírva csókolgatta úrnőjét, közben saját kendőjével elszorítva annak karját, próbálta elállítani a vérzést. A két királyfi, felocsúdván dermedtségükből, sírni kezdett, dajkáik karjukba kapva mindkettőt, csitították a kis gyerekeket.

Sárosdi várnagy közben újabb katonákat küldött ki a palota udvarára, azzal a paranccsal, hogy elfogják Zách Felicián kísérőit. Azok: a főúr fia és egyik szolgája, értesülvén a fejleményekről megkísérelték a menekülést, de a palotaőrség még azelőtt elfogta őket, hogy a vár kapuját elhagyták volna.

Károly Róbert, miután látta, hogy a rend kezd helyreállni, magához intette Sárosdi várnagy fiát.

- Köszönöm, amit tettél, fiam - mondta szemében könnyekkel és átölelte a fiút, aki zavarában meg sem tudott szólalni. - Vitézi tett volt, ha te közbe nem lépsz, a két fiam talán már halott lenne.

A fiú zavarában lehajtotta a fejét és valami olyasmit morgott, hogy maga sem tudta, mit csináljon, azért szúrta le a támadót.

- A legjobbat tetted, amit tehettél, fiam - szólt Károly király. - Gondom lesz rá, hogy megháláljam neked. Ugye, te Sárosdi várnagy fia vagy, László?

- Igen, felséges úr, Sárosdi várnagy az apám. A keresztségben ugyan a János nevet kaptam, de itt mindenki inkább második keresztnévemen Lászlónak nevez.

- Jobban is hozzád illő védőszent hős királyunk, Szent László, amint azt a mai tetted is bizonyítja. Legyél te csak László, mint szegény, korán meghalt fiam!

Azzal elfordult Lászlótól és odaszólt a várnagynak, aki látván, hogy a király a fiával beszélget, maga is odasettenkedett.

- Derék fiút neveltél, Gergely várnagy! Meg fogja kapni a jutalmát. De mindenekelőtt itt az ideje, hogy megbüntessük a bűnösöket. Gyertek velem!

2. Megtorlás

A király ezután a várnagy és fia kíséretében megnézte Zách Felicián holttestét. Ha ugyan testnek lehet nevezni azt az összevagdalt csonkot, amit a király palotaőrsege és a várpalota hozzájuk csatlakozott bajvívói, nemesei és apródjai hátrahagytak. Akik ugyanis jelen voltak Felicián támadásánál és első meglepetésükben dermedten figyelték az eseményeket, felocsúdva mozdulatlan-ságukból nemcsak királyuk sérelmét akarták megtorolni, de fűtötte őket saját tehetetlenségük miatti szégyenük is. Ezért valamennyi a támadásnál jelenlévő férfi, legalábbis akinél kard volt, Zách asztal mellett heverő holttestéhez sietett és legalább egyszer beledöfött a mozdulatlan halottba.

- Hagyjátok abba az értelmetlen vagdalkozást - szól rá a király a halott mellett levő, kivont kardú néhány vitézre, akik még nem elégték meg Felicián megbüntetését. - Inkább az előbb vitézkedtetek volna, amint ez a gyerek - mutatott a pironkodó Lászlóra, aki zavarában apja mögé húzódva követte őket.

- Te pedig intézkedj Gergely - fordult a várnagyhoz, miután a többiek eltakarodtak a holttest mellől - hogy vágják le ennek a bitagnak a fejét és küldjék Budára, a két kezét Győrbe és Veszprémbe, a két lábát Váradra és Fehérvár-

ra és a testrészeket szögezzék ki az öt vár kapujára. A maradékot pedig vessétek oda a kutyáknak. Most pedig vezessétek elém Felicián fiát!

A várnagy elment és rövidesen ott állt remegve Károly király előtt Zách Felicián egyetlen fia Lukács, akit apja hűséges szolgájával együtt a vár kapujánál elfogtak. Mielőtt a király megszólalt volna, Lukács térdre vetette magát.

- Kegyelem, uram király, én nem tudtam apám galád szándékáról - mondta elcsukló hangon a fiatal legény. - Ha tudom, megakadályoztam volna!

- Hallgass, te bolond! - kiáltott rá Bors ispán, Zách Felicián bizalmas szolgája, aki fiatalabb ura mögött szintén ott állt megkötözve. - Ne alázd meg magad és ne gyalázd apád uradat. Ne hidd, hogyha megtagadod, kegyelmet kaphatsz!

- Igazat szólt a szolgád, Lukács - mondta a király. - Nem hiszek neked, nem kapsz kegyelmet. És te sem, derék szolgája uradnak. Becsülöm hűségedet, legyen ugyanaz a büntetésed, mint fiatal gazdádé! - Kössétek mind a kettőt egy-egy ló farkához és addig húzassátok őket, amíg élnek - fordult a palotaőrökhöz. - Holttestüket pedig vessétek a kutyáknak. Mára ennyi elég, most felkeresem a királynét, talán már magához tért.

*

A király távoztával a nap fiatal hőse, Sárosdi László végre magára maradt apjával. Egy ideig várt, hogy apja elkezdje a beszélgetést a történeletről, de a várnagy némán állt egy helyben, el sem mozdulva onnan, ahol az előbb állt. Károly király kimondta a kegyetlen ítéletet és mereven nézte a palotaőröket, akik a siránkozó és még mindig kegyelemért esdeklő, magát időnként a földre vető Zách fiú és Felicián merev tartású, komor büszkeségében megátalkodott ispánja lábait megbéklyózzák, kezeit összekötözik és egy-egy felnyergelt ló farkához kötik.

- Annyira érdekel, hogyan lakolnak gyalázatos tettükért ezek a bűnösök, hogy le sem veszed róluk a szemedet? - kérdezte a fiú kis szemrehányással a hangjában, mert már alig várta, hogy Károly király után apja is megdicsérje, hiszen az ő szavát még a királyénál is fontosabbnak tartotta.

- Nem azt nézem, mit tesznek velük, csak elgondolkoztam - válaszolt a várnagy. - De ha már szóba hoztad, nem hiszem, hogy ezek vétkesek Zách Felicián gáztettében. Legalábbis a fiú nem - tette hozzá. - Talán azt gondolod, ott ácsorgott volna a palota kapujában, várva, hogy elfogják?

- Lehetségesnek tartod, hogy király urunk ítélete nem igazságos? - kérdezte László meglepve.

Sárosdi várnagy ismét hosszan maga elé nézett, majd fia felé fordult.

- Siheder korom óta szolgálom Károly királyt - felelte rövid gondolkodás után. - Soha nem jutna eszembe bírálni uralkodóm tetteit. De a király is ember és ő is tévedhetett Feliciánt kísérő fia bűnösségének megítélésében.

- És te is tévedhetsz, apám! - vágott vissza a fiú, aki csalódott volt, hogy az elvárt dicséret helyett apja a király döntésének helyességén gondolkodik.

- Lehet, hogy én tévedek - bólított Sárosdi Gergely. - De ne felejtsd el, Károly közvetlenül a merénylő borzalmas tette után, annak hatása alatt hozta meg döntését. Lehet, hogy Zách Felicián bizalmas szolgáját beavatta terveibe, de nem hiszem, hogy Lukács tudott volna róluk. Ha pedig így van, ez a kegyetlen ítélet ártatlant sújt. Aki pedig ártatlanok vérént ontja, az Úristen haragját vonja magára. Isten óvja meg ettől Károly királyt!

- De remélem, azt, amit én tettem, nem tartod helytelennek? - kérdezte László, aki már nagyon vágyott apja dicséretére.

- Te fiam, nagy dolgot cselekedtél - mondta Sárosdi komolyan. - Talán nem is tudod felfogni, milyen bátor voltál. Büszke vagyok rád és még büszkébb volna szegény anyád, ha még élne. Bizony talán magam is meggondoltam volna - nézett fiára mosolyogva - hogy rátámadjak egy nálam tízszer erősebb és gyakorlottabb őrjögőre.

- Hát az már igaz - vélte a gyerek - csakugyan őrjögött. Még sohasem láttam ilyen örült dühöt.

- Zách Felicián a lánya becsületét és persze családjá becsületét akarta ilyen örült módon megbosszulni.

- De ugye ő megérdemelte a büntetést? - kérdezte aggódva a fia.

- Felicián úr sokszorosan rászolgált a halálra és holttestének meggyalázását megérdemelte, már csak azokért a kegyetlenkedésekért is, amit Vágszerdahely elpusztításakor a néppel művelt. Most pedig valós vagy vélt sérelme miatt uralkodójára támadt és el akarta pusztítani a király ártatlan gyermekeit. És hogy nem sikerült neki, a te érdemed!

- Akkor minden jól van, a bűnös elnyerte méltó büntetését - mondta elégedetten László.

De apja csak szomorúan mosolygott.

- Sajnos, a megtorlásnak még nincs vége. A királyné biztosan követelni fogja a vétkes család megbüntetését is. És akkor ennek más ártatlanok is áldozatul eshetnek.

- Gondolod, apám - kérdezte László meglepve - a királyné további kegyetlen büntetéseket fog követelni?

- A királynét súlyos sérelem érte. Bosszút akar majd állni - mondta szomorúan a várnagy. És - tette hozzá - sajnos a nők bosszúszomja sokkal erősebb, mint a miénk, férfiaké.

3. Erdővértés lerochanása

Másnap reggel László izgatottan ébredt. Alig várta már, hogy újra jelen lehessen a királyi család étkezésén. Úgy gondolta, ma lesz a napja, hogy Károly király megjutalmazza hűségéért és bátorságáért. Csalódnia kellett, a király egyedül jött reggelijét elkölteni az ebédlőterembe, de nagyon mogorva volt, jóformán senkihez sem szólt és alig evett néhány falatot, máris befejezte az étkezést.

Apród társai, akikkel megosztotta gondolatait, ugyancsak kíváncsian és nem kevésbé irigyen várták, hogy Lászlót a király megjutalmazza és miután semmi sem történt, legtöbben közülük kárörvendezve vették azt tudomásul. Különösen Bujtos Demeter gúnyolódott, a veszprémi várnagy fia, aki leginkább irigykedett Sárosdira.

- Mit gondoltál, te hős? - mondta gúnyos vigyorral. - Azt hitted, Károly király hirtelenében elcsapja Drugeth urat és téged tesz meg nádorispánnak? Nemcsak te, de bármelyikünk megtette volna, ha ott van a gaz Zách Felicián közelében. Igaz, fiúk?! - fordult a többiekhez.

A jelenlévő apródok és más udvari emberek nagy része helyeselt, egyesek még más lekicsinylő megjegyzést is fűztek hozzá, mint „Nem volt az olyan nagy dolog...”, vagy „Ha én lettem volna ott...”, csak Veres Ambrus ellenkezett:

- Lehet, hogy más is megtette volna azok közül, akik nem voltak ott, de a jelenlévők közül csak Sárosdi László tette meg. Pedig voltak ott apródok, nemesek, vitézek jószerével.

Lászlót bántotta a többiek gúnyolódása, de még inkább, hogy a király nemhogy megjutalmazta vagy legalább megdicsérte volna, de még egy szót sem szólt hozzá. El is panaszkolta bánatát apja urának, aki mosolyogva végighallgatta, majd vigasztalóan megveregette a fiú vállát.

- Sose búsulj, fiam, a király öfelsége egyszer már a fülem hallatára megdicsért a tetteredért. Már önmagában ez is elegendő volna, hiszen te csak azt tetted, ami minden jelenlevő kötelessége lett volna. De Károly király megígérte, hogy megjutalmaz és meglásd, meg is teszi idejében. De most más dolga akadt, törődnie kell a királynéval, aki súlyos sebével az ágyat nyomja. Te csak várj türelemmel és ne törődj a gúnyolódókkal, az ő irigységük is azt mutatja, hogy nagy dolgot cselekedtél.

*

László tehát várt, ha nem is olyan türelmesen, mint apja tanácsolta. El múlt egy hét, két hét, három hét és nem történt semmi, a királyné felépült, László pedig ismét segédkezett a tálalásban, mint Zách Felicián merénylete idején.

Azután egy napon a nádorispán összehívta az udvar népét és felolvastatta nekik a király ítéletét, amelynek nagy részét addigra már végre is hajtották. Az ítélet szerint Erzsébet királyné megsebzése, négy ujjának elvesztése miatt a büntetés az egész Zách családot sújtotta. Zách Felicián lányát, Klárát mielőtt megölték, megcsonkították, nyolc ujját, ajkait, orrát levágták és így elcsúfítva hurcolták végig a városon. A király parancsára Léva várának várnagya lefejeztette a vár előtt Felicián másik lányát és annak férjét.

Zách Felicián többi rokonát pedig megfosztották vagyonuktól és száműzték. Az ítélet kihirdetése napján lovascsapatok indultak váruk, birtokaik felé, hogy végrehajtsák Károly király parancsát. Voltak, akik, miután tudomást sze-

reztek az ítéletről, nem várták meg a csapatokat és külhonba szöktek, mások szó nélkül engedelmeskedtek a parancsnak, de voltak olyanok is, akik ellenálltak a kegyetlen megtorlásnak. De mindhiába, a katonák minden esetben letörték az ellenállást és jól jártak, akik nem életükkel fizették meg a hasztalan szembeszegülést. És nemcsak a vár urai, de sokszor családtagjaik, sőt a várnép jó része is.

Miután sok embert kellett mozgósítani, a portyákon részt kellett vennie a királyi palota csaknem valamennyi férfitagjának. Egyik ilyen csapatba Lászlót is besorozták, Bőjte kapitány vezetésével vele együtt huszonöt fő indult Felicián bátyja fiának, Simonnak, Erdővértesi kastélya felé. Jelentették ugyanis a királynak, hogy Zách Simon a hírek hallatán összegyűjtötte vára népét, meg hű jobbágyait és megfogadta, élete árán is megvédi birtokait.

És valóban, ahogy a csapat a Zách birtok közelébe ért, az út melletti erdőből rájuk tört a védők hada, számbelileg csaknem kétszer annyian, mint a király katonái. A meglepetésszerű támadás, meg a támadók számbeli fölénye rövid időre megzavarta a kapitány hadát, amely futva menekült vissza egy közeli erdőbe, hátrahagyva két emberüket, akiket a támadók megsebesítettek. Bár egyesek, közöttük Sárosdi László is a sebesültek segítségére akartak sietni, Bőjte kapitány visszaparancsolta őket.

- Hagyjátok a szerencsétleneket, őket már nem menthetjük meg! - kiáltott rájuk.

És valóban, mire a megmentők odaértek volna, a rájuk törő támadók elérték a sebesülteket és pillanatokon belül mindkettőt felkoncolták. Társaik elvesztése keserű haragot váltott ki a csapatból és miután vezetőjük hamarosan újra csatarendbe állította őket, nagy elszántsággal újabb támadásba lendültek.

Noha Zách Simon emberei létszám fölényben voltak, a jól szervezett és két társuk megölése miatt felbőszült támadóik percek alatt szétszórták a főleg szolgálkból és jobbágyokból álló szedett-vedett sereget. Azok fejvesztve menekültek szerteszét, többé nem lehetett már összeszedni őket és így Simon úr egyedül maradt mintegy öt emberével. László is részt vett a harcban. Egy rátámadó fegyveres jobbágyot megsebesített a karján. Ellenfelét a harc közben azonnal elsodorták mellőle és mire újra elérte volna, egy másik vitéz már levágta. Noha a bajvívás csak rövid ideig tartott, mégis elégedett büszkeséggel töltötte el, ez volt életének első csatája. A harc, nem tartott sokáig, Zách Simon és megmaradt néhány hű embere rövidesen halott volt.

A könnyű győzelem nemhogy lecsillapította volna támadókat, de még jobban feltűzelve berontottak a várba és a környező parasztházakba, lekaszabolták az útjukba került férfinépet és lerohanták az épületekben rémülten meghúzó-dó nőket, tekintet nélkül arra, gyereklányok-e vagy idős asszonyok. Néhányan megpróbáltak védekezni, de hasztalan. Aki ellenállt, életével fizetett, akár asszony volt, akár gyermek.

Böjte kapitány rájuk parancsolt ugyan, hogy kíméljék a várnépet, de látta, hogy maga sem nagyon törődik azzal, mit tesznek katonái. Így a támadók, a három-négy jobb érzésűtől eltekintve, szabadon fosztogathattak és garázdálkodhattak.

Sárosdi László, aki nem vett részt a garázdaságban, rosszalotta társai tetteit, de mivel semmit sem tehetett ellene, inkább egy fához kötötte lovát és elindult körülnézni. Kezét biztonság okából kardja markolatán tartva végigjárta a kastély szobáit, amelyekből fosztogató társai már minden mozdíthatót magukkal vittek.

Ahogy belépett az egyik emeleti szobába, halk reccsenést hallott. Odapillantva észrevette, hogy a sarokban álló nagy ruhásszekrény ajtaja kissé megmozdul. Óvatosan odalépett a szekrényhez, majd hirtelen mozdulattal kirántotta az ajtaját. Nagy meglepetésére egy alig tíz év körüli, törékeny, szőke gyermeklányt látott odabent kuporogni. A kislány remegett a félelemtől, fogai vacogtak. László megsajnálta és hogy megnyugtassa, meg akarta simogatni. Ahogy közelebb hajolt hozzá, a kislány kezében hirtelen egy tör villant meg, és feléje szúrt. A döfés váratlanul érte a fiút és megsebesítette az alkarját. Elkapta a lány kezét és kicsavarta belőle a tör, majd kardját mellének szegezve rákiáltott:

- Eddig nem akartalak bántani, de most megöllek!

A fenyegetésre a kislány még jobban összehúzta magát és sírva fakadt.

- Ne haragudj, hogy megsebeztelek! - zokogta. - Azt hittem, bántani akarsz, mint a többi nőekkel tették.

László a karjára pillantott és akkor vette csak észre, hogy csöpög belőle a vér. Visszadugta hüvelyébe a kardját és egy nála lévő kendővel elkötözte az egyébként jelentéktelen sebet. Ezt látva a lány kicsit megnyugodva tovább kérlelte.

- Ne bánts, kérlek! - mondta szíjogva. - Apám meghálálja, ha megkímélsz.

- Miért, ki a te apád? - kérdezte László meglepve.

- Simon úr, a vár ura - válaszolta a kislány és remegő hangjában is érezni lehetett a büszkeséget.

- A te apád Zách Simon? - kérdezte a fiú elképedve.

- Igen! - felelte a lány most már leplezetlen büszkeséggel. - Zách Éva vagyok, Zách Simon úr egyetlen lánya.

László hirtelenében nem tudta, mit tegyen. Tudta, hogy neki most át kellene adni a lányt Böjte úrnak, aki a király parancsa szerint, jó esetben száműzetésbe küldené valahová.

- Édesanyád hol van? - kérdezte.

- Tavaly meghalt - válaszolta a gyermek és ismét sírni kezdett.

Sárosdi László megsajnálta a kislányt. Mit kezdhet idegenben ez a szerencsétlen, apátlan, anyátlan árva? Eszébe jutott, amit apja mondott: más ártatlanok is áldozatul fognak esni a megtorlásnak.

- Apád meghalt - mondta részvétellel a hangjában. (Nagyon sajnálom, akarta hozzátenni, de hirtelen meggondolta magát. Hiszen ő nem sajnálhatja a király ellenségét, aki rájuk támadt és megölte két bajtársát!)

A kislány néhány pillanatig tágra-nyitott szemmel bámult rá, azután hisztérikusan felsikított:

- Hazugság! - sikoltott zokogva. - Hazudsz! Hazudsz! - Nekiugrott a fiúnak és két öklével verni kezdte a mellét. - Nem halt meg! Mondta, hogy meg fognak támadni minket, de megígérte, hogy nem lesz semmi baj.

László megvárta, míg a kislány abbahagyja a zokogást. Nehéz lehet elhinni szegénynek, gondolta. Hogyan lehetne meggyőzni? - töprengett magában. Végül eszébe jutott.

- Akkor miért bújtál a szekrénybe? - kérdezte. - Ha apád élne, hagyta volna, hogy a katonák azt tegyék, amit te is láttál?

A kislány elhallgatott. Egy darabig csendben volt, azután egész halkán kérdezte:

- Tényleg meghalt?

- Igen, meghalt. - László igyekezett meggyőző, de egyúttal részvételtjes is lenni.

Éva csak nézett maga elé, majd egyszerre elkezdett csendesen sírni. László megsajnálta és megsimogatta a kislány fejét.

- Nagyon szeretted az apádat? - kérdezte együttérzően.

- Félttem tőle - nézett meglepve a kislány és egy pillanatra abbahagyta a sírást. - Mindig mindenkinek csak parancsolt. Nekem is. De azért szerettem - tette hozzá. - Gondoskodott rólam, nem engedte, hogy bajom essék.

Hirtelen újra sírni kezdett.

- És velem most mi lesz? - kérdezte hüppögve.

- Van valakid, akinél elbújhatsz? - kérdezte a fiú. - Nem itt, hanem egy másik faluban, itt a közelben?

- Van! A volt dajkám, Zsuzsanna - válaszolta Éva és abbahagyta a sírást.

- Elviszlek hozzá - mondta László. Csak amikor kimondta, jött rá, mit kockáztat. (Teljesen megbolondultam, gondolta magában. De hát, ha már megígértem, győzködte magát). - Úgy látom a többiek már eléggé leitták magukat - fordult újra a lányhoz. - Te itt várj! Nem inkább menj a kapuhoz. Én idehozom a lovamat. Ha intek, óvatosan kiosonsz, felülsz mögém és mutatod az utat.

László kiment a lováért. Senkit sem látott, a mulatozó katonák duhaj kiáltozása csak távolról hallatszott. Kioldotta a lovát és a kapuhoz vezette. A lány ott várakozott már.

- Gyere, szállj fel mögém - mondta neki.

A lány bólintott, majd hirtelen rámeredt a fiúra.

- Te ölted meg az apámat? - kérdezte rámeredve.

- Nem, nem én öltem meg! - válaszolta László határozottan.

A lány egy darabig mereven nézte, azután ismét bólintott.

- Akkor jó - mondta. Felült mögé a lóra és átkarolta.

4. Újra Visegrádon

Noha lassan sötétedni kezdett, László, hogy a kellemetlen találkozásokat elkerülje, mégis a várfal melletti erdőcskén lovagolt keresztül, óvatosan kerülve az erdei utat és a tábortüzeket, inkább félreeső csapásokon haladva, mindaddig, míg duhaj bajtársainak kurjongatása már nem hallatszott. Akkor gyors vágatába kezdett és alig másfél órányi lovaglás után, a kislány irányítása mellett, elérkezett abba a falucskába, ahol Éva régi dajkája, Zsuzsanna lakott. Elégedetten látta, hogy ez a hely valóban biztonságos a kislány számára. A kis falu más településektől távol egy szurdokvölgyben helyezkedett el és mivel alig néhány házból állt, aligha kerülhetett a király lovasainak útjába.

- Itt állj meg - szólt a kislány, ahogy a harmadik házhoz értek - itt lakik Zsuzsanna.

Belekapaszkodott a fiú vállába és megpróbált leszállni, de majdnem leesett. Szerencsére László időben elkapta a karját és leengedte a földre. A kislány hálásan rámosolygott, majd a kapuhoz ment. Benyitni azonban nem mert, mivel addigra már egy kutya szaladt fel és alá a kerítés mellett, hangos ugatással, arra várva, hogy nekiugorják a belépőnek.

Az ugatásra idős asszony jött ki a kis vályogházból, visszaparancsolta a kutyát és a kapuhoz ment, hogy megnézzze, ki zavarja meg csendes magányát. A lány láttára felsikoltott.

- Drága lelkecském, egyetlen gyerekem - kiáltotta majdnem sírva. - Hogy kerülsz ide, ahol a madár se jár? Hogy jutott eszedbe, hogy meglátogasd a te szerető öreg dajkádát, akit, miután megtette kötelességét, elzavartak tőled?

Erre a kislányon volt a sírhatnak sora. Átölelte az idős asszonyt és zokogva panaszkolt:

- Nincs már nekem senkim, rajtad kívül! Mindenkit megöltek és én is csak ennek a vitéznek köszönhetem az életem.

Az öregasszony ránézett Lászlóra, alaposan és szemügyre vette.

- Igencsak fiatalka ez a vitéz, kislányom - mondta elmosolyodva, de rögtön ezután elkomorodva kérdezte.

- Tényleg mindenkit megöltek? Ki támadt rátok?

A kislány azonban csak tovább zokogott, így az asszony a fiúhoz fordulva megismételte kérdését:

- Mondd már el te, fiam, ez a lány csak sír!

László röviden elmesélte, mi történt.

- Vedd magadhoz öreganyám ezt a gyereket és senkinek ne mondd el, kicsoda, ha jót akarsz neki - fejezte be az elbeszélést. - Legjobb, ha mindenkinek azt mondod, hogy az unokád, vagy valami ilyesmit. És mielőbb menjetek be a házba, nehogy valakinek feltűnjön!

- Jöjj már be te is, fiatalúr, pihenj egy kicsit!

- Nem érek rá, azonnal vissza kell mennem - válaszolta László. - Lehet, hogy így is elkések.

- Akkor legalább a neved mondd meg és azt, hol keresselek - egyezett bele az öregasszony, aki lassan kezdte megérteni a fiú helyzetét.

- Nekem nincs nevem és sehol se keress öreganyám! - mondta László. - Sőt, mi nem is találkoztunk soha és engem sohasem láttál!

Zsuzsanna asszony most már mindent értett.

- Hát akkor mindent köszönök, áldjon meg a Jóisten, fiam - búcsúzott.

A lány is felfigyelt a párbeszédre és abbahagyta a sírást.

- Miért mész el? - kérdezte, majd hozzátette: - Ne menj el, itt maradhatsz te is.

- Te ezt nem értheted - mosolyodott el a fiú. - Engem vár az apám, a barátaim és a feljebbvalóim. Maga a király is elvárja, hogy visszamenjek - tette hozzá büszkén.

- Hát akkor csak menj - szipogta durcásan a kislány, majd meggondolta magát és rámosolygott Lászlóra. - Mikor jössz vissza?

- Nem tudom, visszajövök-e valaha - válaszolta László és hirtelen furcsán nehéz lett a szíve. - Élj boldogul, segítsen meg az Isten!

- Téged meg áldjon meg az Isten - mondta Éva és megint sírva fakadt. - És mindent köszönök.

- Ég veletek! - búcsúzott zavartan a fiatal vitéz nyeregbe pattanva, és megsarkantyúzta a lovát. De a kerítés sarkánál hirtelen megállította.

- Azért remélem, fogunk még találkozni - kiáltotta visszafordulva. - Egyszer majd talán visszajövök! - Azután megfordult és elvágatott.

- Ne búsulj gyermekem, fogtok még találkozni - vigasztalta az elkeseredett kislányt az öregasszony, ahogy bekísérte a házba. - Hidd el. Érzem!

László szerencsésen megjegyezte az utat, de még így is sokszor eltévedt a koromsötét éjszakában, amíg visszatalált a Záchok kastélyához. Ahogy a vár közelébe ért, leszállt a lóról és óvatosan megközelítette az egyik, már hamvadó tábornokot, amely mellett négy-öt bajtársa feküdt, még mindig részegen a vár fel-tört borospincéjének megdézsmálása után. Kikötötte lovát és közéjük feküdt ő is. Néhány perc múlva az elmúlt napi fáradság, na meg az izgalom hatására őt is elnyomta az álom.

Arra ébredt, hogy valamelyik társa rázogatja. Kinyitotta a szemét és látta, hogy Bőjte úr áll előtte.

- Na fiam, te is jól leihattad magad - mondta a várnagy nevetve. - Vagy talán nem vagy hozzászokva a jó borhoz. Látod, a többiek már mind talpon vannak.

László bölcsen hallgatott arról, hogy alig másfél órája, hogy elaludt. Morgott valami bocsánatfélét és felkelt, lerázva magáról a ráhullott leveleket.

- Hiszen te megsebesültél - kiáltott fel Bőjte, megpillantva a fiú ruhája ujján a vért. - Miért nem szóltál?

- Semmiség, csak egy kis szúrás - szerénykedett László, aki nem szeretne volna, ha bajtársai sokat kérdezősködnének, hogyan szerezte a sebet. - A csata hevében észre sem vettem.

- Hiszen láttam, hogy derekasan kivetted a részed a harcból - dicsérte meg a várnagy. - Azért csak önts rá egy kis pálinkát, hogy el ne mérgesedjen.

A pálinka jobban fáj, mint maga a seb, de a fiú vitézül tűrte. Örült, hogy mindenki annyira el volt foglalva a fosztogatással és az ivással, hogy senki sem tűnt fel távolléte. Hazafelé az úton mindenki saját élményeit mesélte, nem sokat törődve azzal, mit mond a másik, így nem várta tőle senki, hogy ő is beszámoljon. Apja, aki egy másik hasonló csapatot vezetett, még nem ért haza, így senkinek sem kellett elbeszélnie, mi történt.

*

Másnap reggel, alighogy felébredt, egy szolga jött érte, azzal az üzenettel, hogy a király hívatja.

- Hallottam, fiam, ismét kitettél magadért - mondta Károly király. - Bőjte kapitány nagyon dicsért. Azt mondta, vitézül harcoltál, meg is sebesültél, amikor levertétek a parancsom ellen lázadó Zách Simon hadait.

- Semmiség volt, felséges uram - tiltakozott zavartan a fiú. (Legszívesebben elmondta volna az igazságot, de tudta, tiltott dolgot cselekedett és a király, bármennyire is kegyeibe fogadta, ezt nem bocsátaná meg neki.) - Csak kis karcolás volt. A harcban sem sokat vettem részt. Mire belejöttem, már szét is vertük a ránk támadókat.

- Derék dolog a szerénység - mosolygott a király. - Tudom, nem volt ez nagy csata, de te, fiam, így is átestél a tűzkeresztségen. Ezzel csak megerősítettél eddigi elhatározásomban. Úgy döntöttem, kinevezlek a királyfiak nevelőjévé a legyilkoltak helyett.

- De hogyan lehetnék én a nevelőjük, hiszen alig tudok többet, mint a királyfiak maguk - tiltakozott László ijedten.

Károly király elnevette magát.

- Hát nem is arra gondoltam, hogy te fogod őket megtanítani írni-olvasni vagy éppen a latin nyelvre - mondta mosolyogva. - Még csak a fegyverforgatás oktatása sem a te feladatod lesz. Te csupán állandóan velük leszel, vigyázol rájuk, kíséred őket. Részt veszel a játékaikban és velük együtt fogsz te is tanulni. Tényleg, te magad tudsz-e írni?

- Igen, királyom - válaszolt a fiú most már megnyugodva. - Legalább is tanultam, Áron prépost úr, más nemesi apródokkal együtt oktatott minket az írás és olvasás tudományára és a Szentírás tanításaira.

- Akkor te is segíthetsz a fiaimnak a gyakorlásban. Ami pedig a fegyverforgatást és harcművészetet illeti, bár ezekben nem vagy járatlan, neked sem árt majd, ha ezeknek a legjobb mesterétől tanulhatsz velük együtt.

Odaszólt az ajtónállónak.

- Hozzák be hozzám Lajos és Endre hercegeket.

Az ajtónálló kiment és kisvártatva visszajött a két kis herceggel, akiket Lajos herceg dajkája, Margit asszony vezetett kézenfogva. Mintegy három lépésre a királytól megálltak.

Károly király felkelt székéből és közelebb ment hozzájuk. Arcának kifejezése egészen megváltozott, ahogy megpillantotta a két kis fiút. Lehajolt hozzájuk és gyengéden megsimogatta az arcukat.

- Jól viselkedtetek ma? - kérdezte azután, talán csak azért, hogy megőrizze atyai tekintélyét.

- Jók voltak, felséges uram - válaszolt a fiúk helyett a dajka. - Bár Endre úrfi egy kicsit nyugös ma.

- Nos gyerekek, bemutatom nektek Sárosdi Lászlót, az új nevelőtöket - mutatott a király Lászlóra, aki kissé zavartan álldogált mellette.

Lajos érdeklődéssel méregette a nála kétszer nagyobb legényt. Láthatólag megnyerte tetszését, mert barátságosan rámosolygott. Nem úgy a kisebb királyfi, Endre. Nyűgösen megrázta a fejét és kezét felemelve rámutatott Lászlóra.

- Nekem ez nem kell! - mondta parancsoló hangon. - Hozzátok vissza Miklóst!

- Te buta - szólt rá fölényesen a bátyja, megelőzve apját a válaszában - Miklós meghalt. Te is láttad.

A kisfiú elhallgatott. A király, hogy megelőzze a további magyarázatokat, újra megsimogatta a két kis fiút, majd intett a többieknek.

- Most már menjetek, fiaim. Dolgom van. Te is menj velük, László fiam, kezd meg nevelői munkádat.

László meghajolt és követte a dajkát a két fiúval. Az ajtó előtt Lajos herceg Lászlóhoz fordult.

- Ki volt az a Felicián? - kérdezte kíváncsian?

- Apátoknak, Károly királynak egyik alattvalója - felelte az újdonsült nevelő.

- És miért akart minket megölni? - kérdezősködött tovább a kisfiú.

László egy darabig gondolkodott, mit is mondjon erre, mielőtt válaszolt.

- Ő édesapátoknak, a királynak, ellensége volt.

- Hogyan lehet egy alattvaló a királyának ellensége? - folytatta a kérdezősködést Lajos.

László ismét gondolkodni kényszerült, mielőtt felelt volna a fogas kérdésre.

- A királyoknak lehetnek az alattvalók között is ellenségei éppen úgy, mint barátai. Ahogy nektek is lesznek majd barátaitok és sajnos ellenségeitek is.

Most a kis herceg esett gondolkodóba. Egy darabig hallgatott, majd nevelője felé fordult.

- De ugye te a barátom vagy? - kérdezte kissé szorongva.

- Az vagyok, a barátod, fenség - válaszolt mosolyogva László.

- És mindig a barátom maradsz? - kérdezte Lajos és László szemébe nézett.

- Mindig a barátod maradok, fenség, Esküszöm! - válaszolta komolyan a fiú.

- Akkor én is mindig a barátod leszek - mondta Lajos és megszorította László kezét.

5. A szerencsétlen hadjárat

László eleinte nehezen találta meg a hangot a királyfikkal. Furcsa volt számára, hogy a két gyereket nevelgesse, rendreutasítsa és egyúttal, mint alattvaló, engedelmeskedjék szeszélyeiknek. Elvégre öt és hat éves eleven kisfiúk nevelése volt rábízva, akik ugyanolyan csintalanok és engedetlenek voltak, mint bármelyik hasonlókorú parasztgyerek. Ugyanakkor nem állt rendelkezésére semmiféle fenyítő eszköz, ami más gyerekek nevelésénél igen eredményes szokott lenni.

A fiúk is inkább maguk közül valónak tartották és végül rájött, hogy legjobban úgy tudja őket kordába tartani, ha részt vesz játékaikban, még kisebb csínytevéseikben is és saját példamutatásával szab határt a rosszkodásnak. Kapcsolatukat csak erősítette, hogy a királyfiakkal együtt kellett részt vennie azok tanóráin, amelyeket Áron prépost úr meg a tudós János mester tartott és éppen úgy visszakérdezték tőle a latin nyelvből feladott leckét, mint azoktól.

Ahogy teltek a hónapok, egyre jobban megkedvelte új feladatát és szinte sajnálta, amikor a nyár vége felé a királynő magával vitte két fiát öccséhez Lengyelországba, ő pedig egy időre visszakerült az apródok közé. Annál inkább, mert újra ki volt téve Bujtos Demeter és néhány társa piszkálódásának.

- Mi az, meguntad a dajka mesterséget? - gúnyolódott Demeter, barátai hahotája közepette. - Itt pedig már nincs helyed, mindegyikünknek megvan már a maga feladata.

Ez igaz is volt, így Lászlónak nemigen jutott dolog, ami nagyon bántotta. Ezért, amikor egyszer az udvaron összetalálkozott Károly királlyal, megszólította:

- Bocsásson meg felséged, hogy megzavarom, de most, hogy a hercegek elutaztak, semmi dolgom nincs, pedig nagyon szeretnék valamivel felséged hasznára lenni - mondta, miközben félve sandított a királyra, nem haragította-e meg váratlan megszólításával.

Károly Róbert azonban éppen jó kedvében volt, különben is kedvelte a fiút és az is tetszett neki, hogy bártan elő meri adni kérését.

- Azt mondod, nincs mit csinálnod - mondta nevetve. - Te is furcsa szerzet vagy! Más örül, ha nem kell dolgoznia. De majd teszek róla, hogy legyen feladatod. Rövidesen indulunk Bazaráb, az oláhok vajdája ellen. Tudsz lovagolni?

- Tudok, felséges uram - ragyogott fel a fiú arca. - Sokat gyakorolhattam a lovaglást odahaza Patak megyében, mielőtt apámuram idehozott magával.

- Jól van. Akkor a kíséretemhez rendelek és te leszel az összekötő futár a csapatok között.

Lászlóval madarat lehetett volna fogatni örömében. Lélekszakadva rohant apjához, hogy megossza vele a jó hírt. Sárosi Gergely uram azonban korántsem látszott olyan boldognak, mint a fia.

- Ez a hadjárat már nem csak olyan kis csetepaté, mint az erdővértesi kastély elfoglalása - mondta komoran. - Bazaráb vajda erős sereggel rendelkezik és Havasalföldön ő van otthon. Ettől a hadjárattól hívei közül sokan óvják a királyt. A vajda eddig is elismerte Károly királyt hűbérurának és mindeddig tisztességgel megfizette az adót, amelyre kötelezve volt.

- Akkor miért akarja a király megtámadni Bazarábot? - kérdezte csalódottan a fia, akinek lelkesedését igencsak lehűtötte, amit apja mondott.

- Ahogy az udvari körökben suttogják, Szécsényi Tamás úrnak, az erdélyi vajdának és Szécsi Dénesnek, őfelsége főétekfogójának fáj a foga Havasalföldre. Ők vették rá az uralkodót, hogy támadja meg Bazarábot, kergesse el és földjét adja át nekik.

- Akkor most mit tegyek? - kérdezte László letörten.

- Természetesen hűségesen teljesítsd a király parancsát, olyan jól, ahogy telik tőled. Nemcsak azért, mert nem is tehetsz mást, hanem azért is, mert ez a kötelességed - nyugtatta meg fiát Sárosi várnagy. - Nem a mi dolgunk, hogy megítéljük a király cselekedeteit.

Elhallgatott és odasétált az ablakhoz és egy darabig csendben kibámult a Dunára, majd visszafordult.

- Nem azért mondtam el neked mindezt, hogy kedvedet szegjem, csak azt szeretném, ha vigyáznál magadra. Aggódom érted, fiatal és tapasztalatlan vagy még.

- Ne félts engem, édesapám - nyugtatta meg apját László újra felvidulva.

- Tudok én vigyázni magamra. De itt az alkalom, hogy megmutassam, mit tudok.

- Hát igen, ez nagy megtiszteltetés és nagy lehetőség - mosolyodott el végre Sárosi Gergely. - És minden aggodalmam ellenére büszke vagyok rád. Készülj fel az útra, rövidesen indultok - folytatta szárazon és kiment a szobából.

*

Valóban, alighogy beköszöntött a szeptember, a király nagy sereg élén megindult, hogy Szörényen át bevonuljon Bazaráb földjére. Miután elfoglalta Szörényt és annak várát Szörényvárt (ma Turnu Severin) az elfoglalt területeket átadta Szécsi Dénesnek és kinevezte őt szörényi bánná.

Ekkor Bazaráb követek útján kérte a királyt, ne folytassa útját seregével. Felajánlotta, hogy békésen átengedi Károlynak Szörényt, a kirótt adót továbbra is megfizeti és serege összegyűjtésének költségeit hétezer ezüst márkával megtéríti.

Hűséges bárója, Dancs magiszter, Zólyom és Liptó ispánja kérte a királyt, fogadja el a vajda ajánlatát, ő azonban elutasította a kérést és továbbindult, készen a harcra. Nem számolt azonban azzal, hogy a havasok és erdős hegyek között nem tud élelmet szerezni. Egy-két nap után teljesen elfogyott az élelmük: éheztek a katonák, éhezett maga a király is és a lovaknak sem volt ennivalójuk. Károly Róbert kénytelen volt követeket küldeni Bazarábhoz és fegyverszünetet kötni vele. Az kedvezően fogadta az ajánlatot, megígérte, hogy az adót továbbra is fizetni fogja és biztosítja a király seregének biztonságos visszatérését. Károly király, bízva a vajda szavában visszafelé indult seregével, anélkül, hogy a menet biztonságáról gondoskodott volna. Dancs javaslatára mintegy ötven főből álló csapatot mégis előreküldött előőrsként, Márton mester vezetésével, hogy az esetleges akadályokat eltávolítsák a főszereg útjából.

László a király környezetében lovagolt, hogy szükség esetén mint futár elvihesse Károly király üzenetét az előőrsknek, illetve a főszereg mögötti utóvédnek, amelyben több egyházi személy is volt és amelyet Miklós gyulafehérvári prépost vezetett. Noha november volt, az időjárás nem volt még zord, így viszonylag gyorsan tudtak előrejutni a Vöröstorony-szorosban. A sereg zöme rövidesen egy körbefutó keskeny útszakaszhoz érkezett, amelyet két oldalán meredek sziklafal vett körül.

Amikor már eléggé bent jártak az elkeskenyedő útszakaszon, hirtelen hátulról csatazajt hallottak. Bazaráb csapatai nagy erővel rátámadtak a kisszámú utóvédre és azok bármilyen vitézül védekeztek, rövidesen mindannyian halottak voltak. Az oláhok leöldösték a közöttük lévő papokat is, így a csapat vezetőjét, Miklóst, Mihály pozsegi prépostot, András sárosi plébánost és sok más egyházi személyt.

A sereg derékhada nem tudott az utóvéd segítségére sietni, mert mire felocsúdtak, már hullottak rájuk a lándzsák és nyilak az utat szegélyező part mindkét oldaláról. Károly, látván, hogy a meredek partra felkapaszkodni nem tudnak, parancsot adott, hogy sietve törjenek előre, odáig, ahol az út kiszélesedik. De újabb csapódás érte őket: az ellenség torlaszokat épített eléjük és elállva az utat, meggátolta továbbjutásukat. (Az előőrsk mindebből semmit sem vett észre, mert az oláhok bántatlanul átengedték őket és hagyták, hogy zavartalanul és gyorsan folytassák útjukat.)

Ekkor ádáz küzdelem kezdődött, amely péntektől hétfőig csaknem négy napig tartott és mindkét részről számos áldozatot követelt. A támadók egyre jobban beszorították a magyarokat és a velük harcoló kunokat és egyre nagyobb teret nyertek. Számos foglyot ejtettek és hatalmas hadizsákmányt, elszedve a foglyoktól, amelyük volt és leszedve a halottakról valamennyi értékes ékszert, ruhát és fegyvert, gazdagítva ezzel Bazaráb vajda vagyonát.

Károly király, másodnap estefelé, látván a reménytelen helyzetet, magához intette Sárosdi Lászlót.

- László fiam, láttam, a küzdelemből eddig is derekasan kivetted a részedet, több sebből is vérzel. De nem azért hoztalak magammal, hogy a többiek

mellett te is elvérezzél ebben a reménytelen harcban, hanem futárnak. Mindjárt besötétedik, próbáld meg átjutni az ellenségen és utolérni az előőrsöt. Forduljanak vissza és támadják hátba az úttorlaszoknál lévő oláhokat, megnyitva előttünk a menekülés útját.

Ahogy besötétedett, László elindult lovát vezetve, óvatosan, közvetlenül a sziklák mellett. Az oláhok is abbahagyták a hadakozást és tábortüzek mellé húzódva mutogatták egymásnak összerabolt zsákmányukat. Lászlónak majdnem sikerült zavartalanul átjutni az ellenségen, amikor közvetlenül előtte hirtelen felegyenesedett egy jól megtermett katona és valamit mondott neki a számára ismeretlen nyelven. Megdermedt és egy pillanatig azt hitte Zách Felicián áll előtte. De az azelőttihez kísértetiesen hasonló helyzet ugyanarra a cselekvésre készítette, mint akkor. Előrántotta kardját és a hozzá képest hatalmas ellenfelébe dőfte. Az éppen olyan meglepetten állt, mint Zách majd, hozzá hasonlóan elterült a földön. Testének tompa puffanását elnyomta a beszélgetők zivaja. László tovább ment és ahogy hallótávolságon kívül ért, lovára kapott.

Miután az előőrs zavartalanul haladt előre, a fiú csak pirkadatkor érte utol a csapatot. Rögyvest Mártonhoz sietett és közölte vele a király parancsát. Azonnal visszafordultak és délre el is érték a szorost, ahol már javában folyt a küzdelem.

Az ellenséget váratlanul érte a támadás és a kis csapatnak sikerült utat vágnia a torlaszokat védelmező oláhok seregén. Amíg Márton mester és csapata harcba szállt az úttorlaszok mellett levő nem túl nagyszámú ellenséggel, László a királyhoz vágatott.

- Az előőrsnek sikerült menekülő utat vágnia. Cseréljen öltözéket felséged és meneküljön, amíg szabad az út! - kiáltotta.

Károly király habozni látszott, láthatólag nem akart senkit veszélybe sodorni a ruha cserével. Akkor odalépett hozzá Szécsi Dezső, Szécsi Dénes szörényi bán fia és kérte cseréljen vele fegyverzetet. Károly hosszas unszolás után engedett és átadta Szécsi Dezsőnek címeres fegyverzetét, aki magára öltötte azt. Közben a királyt leghűségesebb hívei, Dancs ispán, annak fia, Márton és persze Sárosdi László körülvették és nagy iramban elindultak az ellenség sorain keresztül vágott egérúton. Utánuk elindult mindenki, aki a seregből még megmaradt, Szécsi Dezső vezetésével.

Az oláhokat meglepte a támadás és a király, kisszámú kíséretével épségben kijutott a gyűrűből. A királyt kísérői testükkel védték és rövidesen hátrahagyták a csata színterét. A mögöttük levőket azonban, Szécsi Dezsővel együtt újra körülzárta az ellenség gyűrűje.

Az út kanyarulatánál Károly király egy pillanatra visszanézett. A királyi fegyverzetet viselő Szécsi Dezső dárdától találva éppen ebben a pillanatban bukott le lováról.

6. Az új várúr

Majd egy év telt el azóta, hogy Zsuzsanna asszony házába fogadta Zách Simon lányát, Évát. A zavaros időben mindenkinek az érdeklődését az Erdővértesi várban törtétek kötötték le, így senkinek sem szúrt szemet, hogy az idős asszonyhoz beköltözött egy tizenéves szőke törékeny kislány, akit Zsuzsanna mint unokahúgát mutatott be a hegyek között megbúvó hegyi falu amúgy sem nagyszámú lakójának.

Évát nagyon megviselte az a sok szörnyűség, ami a szeme előtt lezajlott és örült, hogy végre biztonságban érezhette magát, így hamar beleszokott a falusi életbe. A mindennapi paraszti munka annyira lefoglalta az idejét, hogy amellet nemigen maradt ideje sorsán búslakodni. Lassan szinte el is felejtette, milyen volt régebbi élete, mint várkisasszonynak.

A nyár és az ősz hamar elrepült, de a tél beköszöntével a munkák igen-csak megcsappantak. A hideg idő elől a falusiak behúzódtak házaikba és csak-nem tétlenül várták a tavasz beköszöntét. Akik ezt az életmódot megszokták, a tétlenséget jól viselték, de a kislánynak hirtelen túl sok ideje lett gondolkodni. Egyre gyakrabban gondolt a fiatal vitzre, aki kimenekítette szorult helyzetéből, de hirtelen rádöbbsent arra, hogy az élete már nemigen fog megváltozni. Egyre kilátástalanabbnak látta a jövőjét. Gondjait megosztotta dajkájával is, de az sem tudta megvigasztalni.

Zsuzsanna asszony nem engedte, hogy Éva elhagyja a falut, ő maga azonban gyakran átment a szomszédos falvakba, hogy híreket halljon. Egyik tél végi napon ragyogó arccal jött haza.

- Jó híreim vannak, kislányom - köszöntött be, ahogy átlépte a küszöböt.
- Vége a henyélésnek, lesz munka mind a kettőnk számára. Szolgálókat keresnek az elárvelt kastélyba. Új ura van a birtoknak.

Zách Simon halála után a erdővértesi vár népét, akik nem vettek részt a harcban szétkergették. A támadók eltávoztával néhányan visszatértek, de miután a vár és a birtok gazdátlaná vált, azok is szétszéledtek. De alig egy hete kis lovascsapat érkezett és birtokba vette a gazdátlan kastélyt. Vezetőjük egy Kenéz nevű ember volt, aki az új várúr ispánjaként, tisztartójaként megkezdte a kastély és a hozzá tartozó földbirtok szolganépének összeszedését. Ennek a hírével tért haza Erdővértesről Zsuzsanna asszony olyan nagy örömmel.

- Tudod lelkecském, jobb lesz nekünk a kastélyban szolgálni, mint eddig a földeken - mondta. - Annál inkább, mert mostantól újra nemcsak magunknak dolgozunk, de a földesúrnak is le kell adnunk az őt megillető részt. Meg azután én öreg vagyok a falusi munkához, te pedig nem szoktál hozzá. A legjobb lesz, ha te egyelőre itthon maradsz, de én holnap bemegyek Erdővértesre és jelentkezem ennél a Kenéz úrnál - folytatta a tervezgetést az asszony. - Megmondom neki, hogy unokahúgommal együtt szeretnék a kastélyban szolgálni. Vagy talán nem örülsz? - fordult meglepve a lányhoz, akin nem látszott, hogy túlságosan boldog lenne a dolgok ilyen alakulásától.

- Örülök is, meg nem is - válaszolta Éva elgondolkozva. - Tényleg jobb és könnyebb lenne a földműves munka helyett inkább a kastélyban szolgálni. De ha arra gondolok, hogy a várban, ahol gyermekkoromat töltöttem, ami tulajdonképpen engem illet és ahol ez ideig engem szolgáltak, én szolgáljak idegen betolakodókat, akik mindenemtől megfosztottak

- Megértelek, kislányom - torkolta le dajkája, - de ezeket a veszélyes gondolatokat egyszer s mindenkorra kergesd el magadtól. A erdővértesi vár sohasem volt a tiéd, hanem apádé és a király visszavette tőle az életével együtt, verje meg érte az Isten. Aki pedig most a vár ura lesz, az nem tőled vette azt el, hanem a királytól kapta, tehát nincs okod gyűlölni. És ne legyél elkeseredve, előtted még az élet, talán éppen ettől fog a sorsod jobbra fordulni.

Végül is Zsuzsanna asszony meggyőzte „unokahúgát” és másnap be is ment Kenéz úrhoz. Amikor visszajött, már nem volt olyan vidám, mint az előző napon. Ezt Éva is észrevette és meg is kérdezte.

- Mi az, ami bánt, nem akarnak minket alkalmazni? - Kissé elszomorodva hozzátette. - Pedig már egészen beleéltem magamat, hogy újra a kastélyban fogok élni, még ha nem is úrnőként.

- Nem ez a baj, kislányom - felelte Zsuzsanna. - Illetve nincs is baj - tette hozzá. - Kenéz úr szívesen fogadta jelentkezésünket és azonnal fel is vett mindkettőnket szolgálatába. A következő hétfőre már fel is kell költöznünk a kastélyba.

- Akkor mi bánt, ha nincs semmi baj? - kérdezte a lány. - Vagy mégis van?

- Nem, semmi baj sincs - nyugtatta meg az öregasszony. - Azaz még nincs, de lehet. Félek, valaki felismerhet és elárul a vár és a birtok új urának. Bár amióta itt vagy, sokat változtál, a ruházatod, a viselkedésed is más. Csak olyan árulhat el, aki közletről ismert, ilyenek pedig, a vár belső személyzete, nagyrészt elmenekült - vigasztalta magát.

- Miért, ki az új birtokos? - kérdezte Éva riadtan.

- Sajnos én is csak azután tudtam meg, amikor már megegyeztünk Kenéz úrral. Akkor pedig már nem volt tanácsos visszalépni. - Elhallgatott, majd rövid gondolkodás után folytatta. - Az új nemes úr a király bizalmi embere. Lehetőleg ne sokat mutakozz előtte. Részt vett a harcban, ahol apádat megölték, egy fiatal ember, valami Sárosdi László lovag.

*

Valóban úgy is volt, ahogy Zsuzsanna asszony mondta. Károly Róbert király kimenekülvén Bazaráb kelepcéjéből Temesvárig meg sem állt. Ott, miután kipihente magát és maga köré gyűjtötte hűséges kíséreit.

- Köszönöm nektek, derék híveim, hogy hűségesen szolgáltatok a bajban, amit makacssággal okoztam. Hiszen többen, közöttük te is Dancs mester, óva intettetek attól, hogy Bazaráb békeajánlatát elutasítva behatoljak seregem-

mel Havasalföldre. És köszönöm nektek, hogy segítettek kimenekülni a szőszegő oláhok galád csapdájából. Jutalmatok nem fog elmaradni, még ha engem valamiért meg is büntetett az Úristen.

- Megbocsássál, uram király, ha megbántalak - szólalt meg ekkor Márton mester - de sokan mondták és mondják, hogy amikor Zács Felicián gyilkos merényletét jogosan megtoroltad, szigorú ítéleteddel ártatlanokat is súlyos büntetéssel sújtottál. Egyesek szerint talán ezért büntet az Úr téged és bennünket, akik az igazságtalan büntetést nem akadályoztuk meg.

A király szótlánul végighallgatta Márton szavait és utána sokáig nem szólt semmit, csak maga elé meredt. Végül megszólalt.

- Sem neked, sem a többieknek nincs joguk ítélkezni tetteim felett, csak az Úristennek. De nem haragszom azért, amit mondtál Márton mester, mert mint már sokszor, nemrég is bebizonyítottad hűségedet és tudom, amit mondtál jó szándékkal mondtad. De lehet, hogy igazad van, lehet, hogy vétettem. El fogok gondolkozni azon, kell-e és lehet-e valamit jóvátennem. De most inkább a jutalmazásnak van itt az ideje.

Ezután a király mindazokat a híveit, akiknek megmenekülését köszönhette, bőkezűen megjutalmazta, kit tisztséggel, kit birtokkal. Amikor Lászlóra került a sor, magához intette és megölelte.

- Sárosdi László, te már másodszor bizonyítottad be hűségedet. Már amikor megvédted a királyi családot Zách Feliciántól, megígértem, hogy megjutalmazlak. Hogy eddig nem tettem, annak fiatal korod volt az oka. De most bebizonyítottad, hogy érsz annyit, mint egy felnőtt lovag, ezért, ha visszaérünk Visegrádra, lovaggá ütlek és hűbéri birtokot adok neked.

A király elhallgatott és gondolkodott egy darabig, majd megkérdezte:

- Melyik Zách birtok lerohanásában is vettél te részt?

- Zách Simon erdővértesi birtokáéban, felséges uram - rebegte megilletődötten László, akit váratlanul ért a nagy kitüntetés.

- Akkor ezt a birtokot ezennel rád és leszármazottaidra bízom hűbéri birtokként. Persze majdani leszármazottaidnak - tette hozzá nevetve. - A birtok ugyan a király tulajdona marad, de te gazdálkodhatsz rajta keress a birtok irányítására egy jó ispánt, mert neked itt a helyed, a fiaim nevelését továbbra is rád bízom.

*

Két hónappal később László, miután Visegrádon megtörtént lovaggá avatása, elindult a királytól kapott birtoka megtekintésére. Előzőleg kinevezte ispánjának, tiszttartójának apja régi hűséges szolgáját, Kenézt és előre küldte, hogy tegye rendbe a Zách Simon halála óta elhanyagolt és szétzüllött birtokot és várat.

Apja nagyon büszke volt fia kitüntetésére és ő maga ajánlotta fel, hogy átengedi neki bizalmas és kipróbált öreg szolgáját.

- Szükséged lesz rá, fiam, tapasztalt, okos ember Kenéz, te pedig még nagyon is tapasztalatlan vagy - mondta, megveregetve László vállát. - Nekem ennyi idős koromban még szinte semmim sem volt és most, deresedő fejjel is kevesebb a birtokom, mint a tiéd. Nem azért mondom, mert irigylem, hidd el, talán jobban örülök a szerencsédnek, mint te, de aggódom, mert túl fiatal vagy és nem ismered eléggé az életet.

- Szeretném, ha velem tartanál - kérte a fia, aki maga sem tudta, mit tegyen hirtelen jött szerencséjével. - És örülnék, ha az erdővértesi uradalmat is te irányítanád, a saját sárosdi birtokoddal együtt.

- Jól esik, hogy ennyire megbízol bennem, de nem tehetem - utasította vissza az ajánlatot Sárosdi várnagy. - Nekem itt a helyem, nincs időm birtokokat igazgatni, hiszen a sajátomét is másra bízom. De nem is volna helyes, talán a király is rossznéven venné. Ne félj, beletanulsz ebbe is, miként a vitézkedésbe.

Így Sárosdi László négy szolgájával maga indult el, hogy birtokába vegye az erdővértesi várat, a hozzá tartozó négy falut és környékét. Későn indultak, így csak másnap déltájban értek a kastélyhoz. Kenéz már várta érkezésüket és felsorakoztatta a szolgákat a kapu előtt. Éva, Zsuzsanna asszony tanácsára nem állt a felsorakozott szolgálok közé, hanem a konyhában maradt vele együtt.

Kenéz tisztartó üdvözölte a vár új urát, aki lováról leszállva végig ment a felsorakozott személyzet előtt és mindegyikükkel külön-külön beszédbe elegyedve igyekezett őket megismerni. Azután a tisztartó bekísérte fiatal gazdáját a kastélyba és bevezette a vár urát megillető lakrészbe, ahol magára hagyta.

Lászlónak eszébe jutott utolsó (és egyben első) látogatása az erdővértesi várban és miután rendbe szedte magát, elindult, hogy újra végignézze, a szobákat, amelyeket akkor csak kutyafuttában látott. Ahogy leért az alsó szintre, a konyha felé vezető folyosóra befordulva megdobbant a szíve. Az egyik kamrából kilépő vékony, fiatal lányban Zách Évát ismerte fel.

Az a közeledő felé fordult, előbb mozdulatlanul állt, mint akinek földbe gyökerezett a lába, azután halkán felsikoltott és a fiúhoz szaladt. Átölelte és kétoldalt megcsókolta az arcát.

- Csakhogy újra látlak, vitézem - mondta könnyes szemmel. - Te is most jöttél a kísérettel? Itt is fogsz maradni? - kérdezte tovább reménykedve.

- Igen, most jöttem, de rövidesen vissza kell mennem - felelt a fiú - de inkább magadról mesélj! Hogy megy a sorod?

A kislány nem kérette magát, végre alkalma volt beszámolni élete soráról valakinek és nem is akárkinek. Csak úgy ömlött belőle a szó és nem vette észre, hogy főnöke, a szakácsnő is kilépett a folyosóra. Meglátta, hogy az új kis konyhalány egy fiatal fiúval beszélget és odament, hogy leteremtse.

- Nincs más dolgod, te lány - förmedt rá - mint fecsegéssel lopni az időt? Maga pedig - fordult Lászlóhoz nagy hangon, de akkor felismerte urát, akivel az imént ismerkedett meg annak érkezésekor. - Jajj, bocsáss meg, nagyuram,

hogy megzavartalak beszélgetés közben - mondta ijedten - de csak most ismertelek meg, kicsoda...

- Semmi baj, elmehetsz - intette le László.

A szakácsnő meghajolt és gyorsan visszasietett a konyhába. De a beszélgetés megszakadt, a kislány előbb értetlenül meredt a fiúra, majd hirtelen elvörösödött.

- Ki vagy te tulajdonképpen? - kérdezte remegő hangon. - Csak nem....

- Igen - válaszolta László zavartan, de azért kissé büszkén is. - Én Sárosdi László lovag vagyok, Erdővértes új ura.

A kislány hallgatott egy darabig, azután sírva fakadt.

- Szóval hazudtál, mégiscsak te ölted meg az apámat! - zokogta haragosan.

- Nem, nem hazudtam - védekezett meglepve László. - Esküszöm, nem én öltem meg. Még csak nem is harcoltam vele. Lehet, hogy ha összecsapunk megöltem volna - tette hozzá őszintén, - vagy ő ölt volna meg engem, de a harcban nem is kerültünk egymás közelébe.

A lány hallgatott egy darabig, láthatólag kissé megnyugodott, de azután újra sírva fakadt.

- Hiszek neked. Elhiszem, hogy nem te ölted meg az apámat, de azért jöttél a többiekkel, hogy megöld. - Hirtelen újra zokogni kezdett. - Mi sohasem lehetünk többé barátok - zokogta hüppögve.

A fiú zavartan hallgatott majd megszólalt:

- Engem... minket azért küldött ide a király, mert az apád szembeszegült vele. Az apád sereget gyűjtött és ránk támadt. Nem azért jöttünk, hogy megöljük. - Elgondolkozott, majd folytatta: - Ettől még lehetünk barátok, hiszen én már egyszer bebizonyítottam, hiszen megmentettelek.

Éva abbahagyta a sírást, egy darabig hallgatott, majd dacosan felvágta a fejét:

- Nem úgy van az! Te úr vagy, én pedig szolgáló. Úr és szolga sohasem lehetnek barátok. Én csak tudom, így volt ez nálunk is.

Azzal megfordult és többet rá sem nézve a fiúra, visszasietett a konyhába.

7. A királyfiak szolgálatában

Lászlót inkább meglepte, mint elszomorította a lány viselkedése. Részen azért, mert nem számított rá, hogy Éva az ő szolgálatába lépett, másrészt, mert legutóbbi találkozásuk alkalmával érezte, hogy hálás neki és őszintén ragaszkodik hozzá. Egyúttal azt is észrevette, hogy viselkedése teljesen megváltozott. Már nem a várkisasszony szerepéből kiesett, tehetetlen és kiszolgáltatott kislány volt, aki nem érti mi is történt vele és kétségbeesve keres valakit, akire támaszkodhat. Ehelyett dacos, de magabiztos és kora ellenére öntudatos, csaknem felnőtt lány állt előtte, aki megtalálta helyét az életben és tudja, mit akar.

Ugyanakkor jelenlegi viselkedésének nem tulajdonított nagyobb jelentőséget. Számított rá, hogy a lány idővel belátja tévedését. Elindult visszafelé és ahogy a lépcső felé indult, újabb meglepetés érte: Zsuzsanna asszony jött vele szemben, üres tálcával a kezében. Évához hasonlóan ő sem tudta, kivel is van dolga.

- Örülök, hogy újra látlak, ifjú vitéz uram - köszöntötte és látszott, valóban megörvendezteti a találkozás. - Csak nem az új várúr kíséretéhez tartozol?

- Nem egészen, Zsuzsanna néném - felelte László, aki okulván az előző találkozás tapasztalataiból, el akart kerülni egy újabb visszautasítást. - Ugyanis a kíséret tartozik énhozzám, én vagyok ugyanis a birtok új ura.

Most az öregasszonyon volt a meglepetés sora.

- Hát ezt nem gondoltam volna, de őszintén örülök neki - mondta és látszott rajta, hogy valóban örül, - mert te, uram, jó szándékú, becsületes fiatalember vagy, megérdemled. Mellékesen nekem... nekünk sem mindegy ki itt az úr, mert őszintén megvallva aggódtam.

- Én meg annak örülök, hogy nem tekintesz ellenségnek - válaszolta a fiú. - Az előbb összetalálkoztam Évával és ő ugyancsak barátságatlanul fogadta a hírt. Sehogy sem tudom megértetni vele, hogy a barátotok vagyok, nem ellenségetek.

- Hát hiszen ezt be is bizonyítottad - mondta Zsuzsanna mosolyogva. - Ne törődj a kislánnyal, fiatal még. Nem tudja, hogy a dolgoknak sok oldala van. Majd beszéljek a fejével.

- Nem olyan kislány az már, sőt igencsak tudja, mit akar! Hagyd csak néném, hadd jöjjön rá magától, hogy én csak jót akarok neki. De azért maradjon csak mások szemében az unokahúgod és vigyázzatok, én nem vagyok itt mindig. Sőt ritkán fogtok itt látni, másutt van dolgom.

- Akkor megint csak köszönöm, jó uram és sok szerencsét kívánok - búcsúzott az asszony és folytatta útját a konyha felé.

*

Sárosdi László még néhány napot a birtokán töltött, de sem vele, sem a lánnyal nem találkozott ezalatt. Azután visszatért Visegrádra, hogy folytassa a közben hazatért királyfiak nevelését. Tartott tőle, hogy Lajos és Endre a külhoni látogatás után nehezen fog újra beleilleszkedni a szigorúbb itthoni életmódba és a közte és a két királyfi között kialakított barátságos, közvetlen kapcsolat nem fog helyreállni.

Kellemes meglepetés érte, amikor tapasztalta, hogy a két kis fiú ugyanolyan kedvesen fogadja, mint több hónapi távollétük előtt. Ennek valószínűleg az volt az oka, hogy a lengyelországi látogatás alatt, noha napirendjük lazább volt, nem volt lehetőségük igazán játszani, ami természetes igénye az ilyen korú gyerekeknek, akár királyfiak, akár koldusgyerekek. Lászlót nagy örömmel üdvö-

zölték és olyan természetességgel folytatták a tanulást is, mintha nem is hagyták volna több hónapra abba.

A tanulásból ő is kivette a részét. Ugyanúgy végig kellett ülnie a tanító-mesterek óráit, akár a szentírás, akár a latin nyelv vagy más tudomány volt annak tárgya és éppen úgy számonkérték tőle a feladatokat, mint a két királyi gyerektől. Lászlónak persze könnyebb dolga volt, a tízévnnyi korkülönbség miatt sokkal könnyebben tanult meg mindent és így mindig ő volt hármuk közül a legjobb. Egy idő után azonban észrevette, hogy kiemelkedő tudása nem tetszik a két kis fiúnak, különösen Endrének, ezért visszafogta magát, nem igyekezett tudását mutogatni, sőt időnként szándékosan hibás válaszokat adott a feltett kérdésekre. A tudósnak fel is tűnt és egy alkalommal, amikor egyedül voltak, meg is kérdezte:

- Jól láttam-e, fiam, hogy te szándékosan adtál helytelen választ kérdésekre? Hiszen a minap ugyanerre a kérdésre jól feleltél.

- Nem tagadom, János mester, szándékosan adtam rossz választ - felelte mosolyogva László - mert észrevettem, hogy amikor ezelőtt a te felszólításodra kijavítottam Endre herceget, olyan haragosan nézett rám, hogy majd keresztül szúrt a pillantása. Nem akarom a hercegeket magamra haragítani, csak én húzom a rövidebbet. Amúgy pedig nagyon szeretem őket, különösen Lajost.

- Úgy látom - nevetett a mester - nemcsak tudást, hanem bölcsességet is szívtál magadba valahonnan.

- Hol szereztem volna, ha nem tőled? - hízelgett fiú. - De azt hiszem, ez nem bölcsesség, pusztán saját helyzetem józan értékelése.

- A helyzet józan értékelése! Az aztán az igazi bölcsesség! - mondta László nagy meglepetésére komolyan az öreg mester. - És, valljuk meg őszintén, a bölcsességnek ezt a fajtáját sok, nálad idősebb és tapasztaltabb ember is nélkülözi. Néha maguk az uralkodók is - tette hozzá halkán.

Sárosdi László viselkedése meghozta a gyümölcsét. Kapcsolata Károly király két fiával egyre szorosabb lett. A két, nála mintegy tíz évvel fiatalabb fiú nem tekintette sem nevelőjének, sem alattvalójának, inkább pajtásának, játszótársának, majdnehogy idősebb testvérének. Kapcsolatukat erősítette az is, hogy László részt vett a két fiú kisebb csínytevéseiben is. Ez lehetővé tette egyúttal, hogy meggátoljon olyan rosszalkodásokat, amelyek veszélyt jelenthettek számukra, vagy komolyan megharagították volna apjukat, a királyt.

Két évvel később megszületett a király harmadik fia, István, aki rövidesen ugyancsak az ő neveltjeinek körét szaporította. Ezek az évek azonban nemcsak munkát jelentettek számára. A hercegekkel közös tanulás a számára sem haszontalan ismeretek mellett kiszélesítette látókörét. Képes volt a körülötte történeteket és mások cselekedeteit más szemszögből szemlélni, sőt bizonyos eseményeket előre látni. A tanulmányok mellett módja volt a hadakozás és fegyverforgatás eszközeit és fogásait elsajátítani, a haditudományoknak és bajjívásnak azoktól a legjobb, harcedzett ismerőitől, akiket Károly király részben itthonról, részben Itáliából, fiai oktatására felfogadott. Ezeken a területeken termé-

szetesen ismét megmutatkozott kora nyújtotta fölénye, amit azonban ebben az esetben a nálánál sokkal fiatalabb hercegek is természetesnek vettek.

*

Lászlót az elkövetkező években nevelői feladatai teljesen lefoglalták, így saját birtokát nemigen volt módja meglátogatni. Ispánja, Kenéz havonta meglátogatta és beszámolt a birtok állapotáról, amely, hála az ispán gondos gazdálkodásának, egyre jövedelmezőbb lett. Legutóbbi látogatását követően csak mintegy két évvel később tudott időt szakítani egy rövid látogatásra.

Ahogy megérkezett, első dolga volt a kastélyt Kenézzel körüljárni. Végigjárták a bástyákat, az emeleti termeket és végül eljutottak a konyhába. A várispán, időben értesülvén László látogatásáról, nyilván kiadta az utasítást a vár ura méltó fogadtatására, az ünnepi ebéd készítésére. A „várúr” körüljártatta szemét a tűzhelyek és asztalok körül sürgő-forgó nőszemélyeken és kereste pártfogoltját, de sehol sem tudta közöttük megtalálni a kislányt.

Végül az egyik sarokasztalnál felfedezett egy csinos, fiatal lányt, aki egy tálban valami ételfélét kevergetett. Lászlónak az tűnt fel, hogy a lány pillantását mereven az asztalra szegezve szorgalmasan végzi a dolgát, amíg a többiek, beléptükkor letéve, ami kezükben volt, mind kíváncsian nézegették a belépőket.

Közelebb ment a lányhoz és jobban szemügyre vette. Éva volt. De már nem az a félnék és dacos kislány, akivel két éve összeszólalkozott Nagyon fiatal volt, még nem teljesen kifejlett nő, de már nem kislány, hanem csinos hajadon. Ruházata egyszerű volt, talán szegényesebb, mint a többi konyhalányé vagy asszonyé, akik nyilván igyekeztek szerény lehetőségük szerint kiöltözni a látogató tiszteletére.

Intett Kenéznek, hogy ne jöjjön vele, majd odalépett a lányhoz és megszólította.

- Alig ismertelek meg, Éva, nagyon megnőttél és megcsinosodtál - mondta kedvesen.

- Üdvözöllek, uram! - válaszolt a lány fel sem pillantva munkájából. - Remélem, jó utad volt - tette hozzá.

- Látom, még mindig haragszol rám - mondta László kissé bosszankodva. - Még mindig nem jöttél rá, hogy jóakaród, barátod vagyok?

- Nem haragszom, uram - felelte a lány, először emelve pillantását a kérdezőre. - Nincs okom haragudni, sőt hálás vagyok, hogy akkor megmentettél.

- Akkor miért vagy ilyen tartózkodó? - kérdezte sértődötten László. - Azt gondoltam, örülni fogsz, hogy találkozunk.

- Örülök, hogyne örülnék - nézett ismét a fiú szemébe Éva és látszott rajta, hogy őszintén beszél. - Azt is tudom, hogy jóakaróm vagy, bebizonyítottad. De nem akarok több lenni, mint ami vagyok. Mondtam már, úr és szolga között nem lehet barátság - tette hozzá és könnyes lett a szeme. Gyorsan elkapta a pillantását és szemét újra munkájára szegezve folytatta. - De jó lenne, ha

tovább mennél uram, mert a többiek máris nagyon kíváncsian figyelik a beszélgetésünket. Te mondtad, nem szabad senkinek megtudni ki vagyok, ... ki voltam.

- Igazad van, tovább megyek - ismerte el a fiú. - Különben mondd nekik, hogy megtetszettél nekem. - Látta, hogy a lány egy pillanatra elmosolyodott, sőt el is pirult egy kissé, de úgy tett mintha nem vette volna észre.

- Hát akkor Isten veled! - búcsúzott és tovább indult, de újra visszafordult. - Különben hogy megy a sorod? - kérdezte.

- Mint a többi jobbágnak - mondta a lány. Dacosan felvetette a fejét és hozzátette: - Nincs okom panaszsra.

László visszament Kenézhez, aki közben a szakácsnénál érdeklődött az ebéd iránt. Ahogy tovább mentek, a fiú észrevette, az öreg sunyi mosolygását, ahogy időnként gazdájára pillant. Rájött, hogy ispánja félreértette a lány iránti érdeklődését.

- Megkérlek, Kenéz bátyám, tartsd a szemed azon a lányon. Gondoskodj róla, hogy jó sora legyen és ügyelj rá, nehogy baja essék.

- Talán tetszik a fiatalúrnak? - kérdezte kaján mosollyal az öreg, aki, miután csecsemő korából ismerte jelenlegi gazdáját, nehezen állt rá, hogy uramnak szólítsa. - Találsz itt különbet is, hiszen ez még csaknem gyerek.

- Nem erről van szó, Kenéz bátya - tért át László is a gyerekkorától megszokott bizalmas megszólításra. - Ez a kislány nem az, akinek gondolod, nem parasztlány, nagyúr volt az apja. Nem szeretném, ha valami baja lenne, amíg nem tudom kiemelni a cselédsorból.

- Hát kifene volt az apja és mi lett vele? - kíváncsiskodott Kenéz. - És te ezt honnét tudod?

- Nagy sora van annak, majd egyszer elmondom - tért ki a válasz elől a fiú. - És kérem, ne mondd ezt el senkinek, még az apámnak se. Megígéred?

- Esküszöm az élő Istenre - fogadkozott Kenéz. - Ez a mi titkunk marad.

László ezután megkereste Zsuzsannát is. Elpanaszolta neki, hogy a lány most is elutasító volt vele.

- Bolond az a gyerek - mosolygott az öregasszony. - Pedig nagyon a kedvel ám téged, nem is gondolnád mennyire! Én csak tudom - tette hozzá nevetve. - De meglátod, mire újra ellátogatsz ide, másképpen fog fogadni.

- Hát remélem is - mondta László is mosolyogva. - Igyekszem sűrűbben jönni, rövidesen ismét jövök.

De tévedett, a „rövidesen” csak újabb két év múlva következett be.

8. Endre herceg nápolyi királysága

Erdővértesről hazatérve Lászlót meglepetés érte. Ahogy a visegrádi vár kapuján belovagolva lováról leszállt, a kapuőr közölte vele, a király parancsa, ahogy megérkezett, azonnal menjen fel a trónterembe. Felsietett a palota lépcsőjén és úgy, ahogy volt, porosan a trónterembe sietett.

A teremben sokan voltak, ott volt csaknem valamennyi udvari méltóság, a nádorispán, az erdélyi vajda, a szörényi bán és még sokan mások. Éppen jókor érkezett, ahogy belépett a terembe, akkor lépett be a király is, a királynő és a hercegek kíséretében. A kis István herceget dajkája hozta be a karján. A királyi pár helyet foglalt a trónszéken, a királyfik körülöttük helyezkedtek el.

- Kedves híveim, azért hívtalak benneteket össze, - kezdte Károly Róbert - hogy megosszam veletek örömeimet. Noha sokaknak közületek nem lesz újság, azok kedvéért, akik nem hallottak róla, elmondom, Endre fiammal Itáliába utazunk, ahol Endrét Jeruzsálem és Szicília, azaz a Nápolyi Királyság királyává koronázzák.

A jelenlévő udvari emberek a hír hallatára örömrivalgásban törtek ki. Mindannyian az uralkodóhoz és a kis hatéves herceghez tódultak, hogy kifejeshessék szerencsekívánságaikat.

Károly Róbert megköszönve alattvalóinak jókívánságait, csendre intette a jelenlevőket.

- Még nem fejeztem be mondanivalómat. Mint ígértem, azoknak, akik nem hallottak róla, igényünk a nápolyi trónra nem újkeletű. Szeretett atyámnak Martell Károlynak halála után a hűbéri jog szerint nekem kellett volna a Nápolyi Királyság, azaz névlegesen Jeruzsálem és Szicília trónjára lépnem. Nagypám, II. Károly azonban, miután még túl fiatal voltam, apám öccsét, Róbertet jelölte királynak. Ezt a döntést a pápa úr, VIII. Bonifác is jóváhagyta. Én azonban továbbra is fenntartottam és fenntartom családunk igényét Nápoly trónjára.

A jelenlevők helyeslő bekiáltásaira a király elhallgatott, abbahagyta a magyarázatot. Intésére az egyik apród egy kupa bort hozott, amit Károly kiürített, majd folytatta.

- Persze hiába tartottuk fenn trónigényünket, Róbert nagybátyám fiának, Károlynak akarta átadni a királyságot. De Károly herceg néhány éve meghalt. Róbert király unokái számára kívánta biztosítani a trónt, de, hogy egyúttal a mi igényünket is kielégítse, felajánlotta, hogy a két fiam vegye el unokáit, Johannát és Máriát feleségül. A jelenlegi pápa XXII. János kívánsága szerint tehát Endre fiammal Itáliába utazunk, ahol elveszi Johannát feleségül és Nápoly királyává koronázzák.

A király elhallgatott, intett az udvari népnek, hogy távozhatnak, majd fiát kézenfogva kíséretével együtt elhagyta a termet. A jelenlévők szétoszlottak és kisebb csoportokat képezve izgatottan tárgyalták meg a hallottakat, latolgatva, milyen kihatása lehet annak, hogy a két királyság ilyen szoros kapcsolatba kerül.

László kifelé indult, hogy rendbe szedje magát a hosszú út után. Kifelé menet csaknem összeütközött Dancs magiszterrel, a király egyik leghűségesebb hívével és kegyeltjével.

- Bocsáss meg, nagyuram - mentegetőzött László - de nagyon elgondolkodtam azon, amit a király úr mondott. Hiába, ilyen dolgok ritkán történnek, nem mindennap fordul elő, hogy egy gyereket királlyá koronáznak.

Dancs, aki a havasalföldi hadjárat óta igen megkedvelte a fiút, mosolyogva legyintett a mentegetőzés hallatán.

- Semmi baj, kedves fiam - mondta barátságosan. - De ami egy gyerek megkoronázását illeti, nem olyan ritka az ilyesfajta esemény. Hiszen Károly Róbert királyunk sem volt sokkal idősebb, amikor a magyar trónra került. Igaz, a tényleges megkoronázásra csak később került sor - tette hozzá, majd elkomorodva folytatta: - Reméljük, Endre herceg királlyá koronázása kevesebb bonyodalommal jár majd, mint az apjáé.

- Miféle bonyodalmakkal járt Károly király megkoronázása? - kérdezte László kíváncsian. - Azt hallottam, hogy ő is gyermekként lett király, de igazában ennél sokkal többet nem tudok.

- Általában nem is igen tudják, mi is történt harminc évvel ezelőtt - mosolygott Dancs. - Tudod mit, fiam? Ha tényleg kíváncsi vagy rá, ülünk le itt a sarokbástyánál, (itt olyan szépen süt a nap), majd elmesélem. De előbb hozz nekem egy meszely bort.

László szó nélkül elindult, hogy hozza a bort. Sietett, mert nagyon kíváncsi volt, így néhány perc múlva Dancs mester már egy borral telt kupával a kezében elkezdhette a mesélést.

- Jó bort hoztál, köszönöm - kezdte Dancs a beszédet - nincs más hátra, nekem is be kell tartanom, amit ígértem. De nem is tudom, hol kezdjem - mondta elgondolkodva.

- Kezdje az elején! - mondta ki hirtelen nagy bölcsen a fiú, de elharapta a szót, mert megijedt, hogy megsértette az öreget.

De Dancs magiszter nem sértődött meg, hanem elnevette magát.

- Hej fiam, ha az elején kezdeném, itt ülhetnék holnapután reggelig. De hát valahol csak el kell kezdenem! Szóval ott kezdem, hogy IV. Béla királyunk fiának V. Istvánnak leánya a szicíliai király fiához ment feleségül. Az ő fia a mi királyunk apja, tehát Károly király V. István Árpád-házi király dédunokája. V. István halála után fia IV. László került a magyar trónra, akit Kun Lászlónak is neveznek.

IV. Béla király apjának, II. Endrének második feleségétől származó dédunokája a szerencsétlen sorsú IV. László után (akit a kunok megöltek) III. Endre lett magyar király.

Néhány nemes úr még III. Endre életében új királyt kért VIII. Bonifác pápától, aki a tizenegy éves Károly Róbertet követek kíséretében Magyarországra küldte. Eközben meghalt III. Endre. Az ő halálával 1301-ben fiú ágon kihalt az Árpád-házi királyok sora. A gyermek Károlyt 1301-ben Esztergomban megkoronázták.

Más főurak a király halála után IV. Béla lányától származó dédunokájának, a cseh királynak ajánlották fel a magyar királyságot, aki maga helyett Venceszláv nevű fiát küldte ide, aki négy évig uralkodott. Az ország nemessége két részre szakadt, egyik tábor a gyermek Károlyt, a másik ezt a Venceszlávot támogatta. A cseh király, látván, hogy uralma nincs biztosítva, visszavitte fiát.

Ekkor egyes nemes urak a bajor Ottó hercegnek ajánlották fel a koronát. Ez Magyarországra jött a koronával, de László erdélyi vajda elfogatta.

Az új pápa, IV. Kelemen, a gyermek Károly támogatására hazánkba küldte Gentilis bíborost. Az ő támogatásával 1308-ban Budán egy másik koronával, végül 1310-ben a szentkoronával Székesfehérváron megkoronázták Károly királyunkat. Ez volt a harmadik koronázása. Tudtad követni, amit elmondtam? - fejezte be elbeszélését Dancs mester.

- Hát nehezen, - vallotta be a fiú - de igyekeztem. Annyi biztos, az a koronázás valóban bonyolult volt. De én biztos vagyok benne, Endre herceg koronázásánál nem lesznek ilyen bonyodalmak. Hiszen a koronázást a nápolyi Róbert király maga sürgeti és a pápa úr is támogatja.

- Bár neked lenne igazad - mondta Dancs, de hangján érzett a kételkedés. - Tudod, fiam, amikor a királyi hatalom vagy egy egész ország a tét, sohasem tudhatod, hogy akiben a legjobban bízál, nem fordul-e ellened.

9. Útban Itália felé

Károly király nyilván sürgősnek találta, hogy minél hamarabb megtörténjék Endre fiának megkoronázása és házassága a nápolyi király unokájával, Johannával, mert alig telt el néhány nap, már útra készen állt az az előkelő urakból álló társaság, amelynek a királyt és fiát, Endre herceget Itáliába kellett kísérenie. A kíséretben volt Telegdi Csanád esztergomi érsek, a váradi püspök, Báthori Endre, a király orvosa Longobárd Jakab, egyben csanádi püspök és sokan mások a nemes urak közül, többek között Dancs mester is, Zólyom és Liptó ispánja.

Mint a fiatal hercegek tanítója, Sárosi László is tagja volt a kíséretnek. A király magához rendelte őt és a két kis királyfit, valamint a többi tanítót és közölte velük elhatározását.

- Te vagy a két fiam nevelője, - mondta Károly király - Endre herceget neked is el kell kísérened az útra és átadnod annak, aki a továbbiakban Itáliában fogja folytatni a nevelését. Mert ha meg is koronázzák, meg is házasítják, nevelését, tanítását folytatni kell, hiszen még gyerek, még csak hat éves.

- És velem mi lesz? - kérdezte Lajos majdnem sírva. - Nekem nem lesz nevelőm?

- Mostantól a te nevelőd Bujtos Demeter lesz - válaszolta rövid gondolkodás után Károly király. - Legalábbis addig - tette hozzá - amíg Sárosi László vissza nem jön velem Itáliából.

- Úgy van, László velem jön - örvendezett Endre. - Eddig úgyis mindég azt csinálta, amit te akarsz!

- Inkább menjen Bujtos Demeter Endrével és László maradjon itthon! - követelte Lajos herceg.

- Nem! Marad, így döntöttem - vágta el a vitát a király.

Kifelé menet Lajos herceg László mellé húzódott és megszorította a kezét.

- Azt ígérted, mindig a barátom maradsz és most mégis itt hagysz - súgta neki elszontyolodva.

- Csak rövid időre megyek el, fenség - vigasztalta László, aki maga is sajnálta, hogy el kell válniuk, noha örült az utazásnak. - De hát hallottad, mennem kell, ez apádnak, a királynak a parancsa. De visszajövök és újra veled leszek. És akármi történjék, mindig a barátod maradok.

*

A csapat, amely 1332 július havában útra kelt Itália felé, lovakon és kocsikon elindult Visegrádról és egy-két nap múlva elérték a Balatont. A király engedélyt adott egy egész napos pihenőre, ami az út porától bepiszkolódott, fáradt utasoknak nem kis örömet szerzett. Verőfényes napsütés volt és rövidesen csaknem az egész kíséret, kortól, rangtól függetlenül ott lubickolt a hús vízben. Persze nem nagyon mertek beljebb menni, csak addig merészkedtek, amíg nem érezték, hogy kezd a Balaton mélyebb lenni. Végül a király is megirigyelte alattvalóinak multságát és maga is, a többiek ovációja mellett bement a tóba. És akkor csodálkoztak csak el a kíséretében lévő nemes urak, mert Károly király nem állt meg a derékig érő vízben, hanem a körülötte levők nagy ijedségére tovább ment befelé.

- Vigyázzon felséged! - kiáltott rá rémülten az esztergomi érsek, Csanád.
- Pár lépés és ellepi a víz!

És valóban, alig tett meg a király tíz lépést a víz már a vállát nyaldosta. De nem állt meg, hanem mosolyogva hátraszólt az érsek felé fordítva fejét.

- Sohase féltsen, érsek uram, ne feledje, én Nápolyban születtem és mielőtt Magyarországra jöttem volna, nyaranként szinte naponta a tenger mellett és persze a tengerben játszottam hasonló korú társaimmal.

Azzal felhagyva a vízben való gázolással, úszni kezdett befelé a tóba. Ez felbátorította a kíséret egyes tagjait, hogy ők is beljebb menjenek. Néhányan közülük tudtak valamelyest úszni és a király után indultak. Volt közöttük olyan is, aki eddig még nemigen úszott, de úgy gondolta, nem lehet az olyan nehéz mesterség. Ezek azonban, pórul jártak, ahogy tovább mentek befelé csapkodva, ugrálva, hirtelen azt vették észre, elmerülnek és visszafordulva alig tudtak kievickélni. Ez történt a csanádi püspökkel is.

László is az úszni tudók közé tartozott. Gyerekkorában gyakran járt le bárátaival a Tiszára és ő is megpróbált átvergődni a folyó túloldalára. Eleinte nehezen ment, egyszer majdnem belefulladás, mert elkapta a folyó sodra. Egy idősebb társa mentette ki. Ez volt, aki azután megtanította az úzás alapvető fogásaira.

- Jegyezd meg, öcsém, - oktatta - a csapkodás, rúgkapálás, nem úzás. A kar vagy láb mozdulatok csak arra valók, hogy haladjál a vízben, meg kell tanulnod, hogy ezek nélkül is fennmaradj.

Így otthon érezte magát a tóban is és bár addig ő is csak a sekély vízben lubickolt, a király példáján felbátorodva utána úszott. Néhányan ugyancsak követték az uralkodó példáját és Károly király csakhamar azt vette észre, újra hívei körében van még ha a vízben is.

Éjszakára a tihanyi apátságban szálltak meg. Másnap reggel a küldöttség felfrissülve indult tovább Kanizsa felé és egy hét sem telt belé, elérték Szlavónia határát, amelyen, éppúgy, mint Horvátországon, Károly uralkodott. Varasd érintésével, tovább mentek és Horvátországon át Dalmácia felé vették útjukat.

Lászlónak nagy élményt jelentett ez az utazás, mert még sohasem hagyta el Magyarországot. De nem ő volt az egyetlen a kíséretben, aki először járt idegen földön. Ámulattal nézték a Velebit hegylánc hatalmas, magasba nyúló hegycsúcsait, amelyek között elhaladtak.

Az út hol felfelé, hol lefelé vezetett, ahogy a hegyek között haladtak. És ahogy az egyik csúcsot megkerülték, megpillantották maguk alatt a tengert. A síksághoz, vagy legfeljebb dombvidékhez szokott utasok számára az égbemeredő hegycsúcsok közötti utazás is félelmetes volt, de attól kezdve, hogy a tenger mellett haladtak, még ijesztőbbé vált. Egyik oldalon a meredek sziklák szegélyezték az utat, a másikon pedig alattuk szédítő mélységben a tenger sziklás kanyargó partja.

- Vigyázzatok, ez nagyon veszélyes szakasz - figyelmeztette társait a vezető, akit a zágrábi püspök adott melléjük. - Egy rossz lépés és lovastól a mélységbe zuhanhatunk.

Ezen a részen a hegyek teljesen kopárak voltak, az amúgy is meredek, sziklával tagolt hegyoldalakon alig volt növényzet. László meg is kérdezte a mellette lovagló Telegdi Csanád esztergomi érseket, mi ennek az oka.

- Az emberek mohósága, fiam - válaszolta az esztergomi érsek. - A szép szál fenyőket mind egy szálíg kivágták, mert ezekből lehet a hajók építéséhez jó deszkákat készíteni. Nem törődtek azzal, hogy az eső lemossa a sziklákról a földet, amit eddig a fák gyökérzete megtartott és a többi növénynek már nincs mibe kapaszkodnia. És évről évre nagyobb területeken irtják ki a fákat. Különösen a velenceiek.

Lassan, óvatosan haladtak tovább a keskeny úton, amíg végül lankásabb részre értek. Az út kiszélesedett és rövidesen alattuk a távolban egy város házeit pillantották meg.

- Ez talán már Zára városa? - érdeklődött a temesvári várnagy, aki még sohasem járt erre felé.

- Nem, ez még csak Novigrád - felelt a vezető, - Itt éjszakázunk, elég fárasztó volt a mai út. De holnap Zárába érkezünk és ott hamarosan hajóra szállunk. Illetve én nem - nevetett - én itt maradok.

*

Másnap megérkeztek Zarába, Dalmácia fővárosába. A város egy tengerbe nyúló félszigeten helyezkedett el. Magas kőfal védte az ellenség betolakodásától, amely már nem egyszer intézett támadást a sűrűn lakott, nagy forgalmú, fontos kikötőváros ellen. A falak mögött már messziről látták a sok kiemelkedő templomtornyot, amelyek miatt Zárát Dalmácia Rómájának nevezték.

A város kapui előtt Zára előkelőségeiből, tisztségviselőkből és magas rangú papokból álló küldöttség várta a királyt és kíséretét. László egy darabig hallgatta a sok üdvözlőbeszédet, azután kisomfordált a tömegből és felfedezőútra indult. A királyt fogadó küldöttség háta mögött beosont a városkapun. Végigjárta az utcákat, megcsodálta a díszesnél díszesebb templomokat és végül felment a város falára.

Az eddig látottak is lenyűgözték, de mindaz eltörpült a fal tetejéről elébe táruló látvány előtt. A vitorlás hajók, csónakok soha nem látott tömege szinte elkápráztatta. Elnézte volna napestig, de szerencsére a főkapu felé pillantván észrevette, hogy az üdvözlő beszédek véget értek és Károly király, kíséretével együtt elindul befelé a városba. Gyorsan leszaladt a lépcsőn és még időben érkezett, így eddigi, engedély nélküli távolléte nem tűnt fel senkinek.

10. Utazás vízen és szárazon

Annak ellenére, hogy a vendéglátók szolgáltatta ünnepi búcsúvacsora jócskán belenyúlt az éjszakába és a poharakat is gyakran ürítgették, másnap reggel a király és kísérete korán kelt, hogy minél előbb elfoglalhassák helyüket a rendelkezésükre bocsátott gályákon.

Lászlón, aki az előző napokban megcsodálta Zára kikötőjének forgalmát, különös érzés vett erőt, ahogy a három gálya kihajózott a várost körülvevő szigetek között a nyílt tengerre. Amíg a kisebb-nagyobb szigetek között hajóztak, a látóhatárig terjedő tenger csak egy irányban bukkant elő, de ahogy az utolsó part menti szigetcske is távoli ponttá zsugorodott, egyszerre úgy érezte, hogy a semmiben hajóznak, a szárazföld végleg eltűnt és nincs más, csak a végtelenbe nyúló tenger.

A tenger nyugodt volt, az égen csak néhány báránfelhő volt, a nap pedig olyan erősen sütött, hogy az utasok minden, az illendőség határain belül levethető ruhadarabjaiktól megszabadultak.

László nem a király gályáján utazott, mivel feladata ellenére nem foglalkozhatott a leendő kis nápolyi királlyal. Károly király ugyanis az utazás alatt jött rá, kedves kisfiától rövidesen hosszú időre búcsút kell vennie és kihasználta az utazást, hogy minden idejét vele töltsse. A királyné otthon maradt, részben azért, hogy legkisebb fiával, Istvánnal foglalkozzék, de főként, mert nem sok kedve volt a nagyszámú itáliai rokonsággal közelebbi ismeretséget kötni.

- Hol fogunk kikötni? - kérdezte a fiú a vele együtt utazó csanádi püspöktől.

- Nem tudom, fiam - felelte a püspök, - valószínűleg a nápolyi királyság valamelyik kikötőjében, talán Barlettában, onnan könnyen elérhető Nápoly vagy Aversa. De remélem, minél előbb, mert ezt a pokoli hőséget nem bírom ki sokáig.

Az utazás első napja nyugodtan telt el. A napsütés, a tengeri levegő és a hullámok egyhangú zaja úgy elálmosította az utasokat, hogy mire besötétedett mindenki az igazak álmát aludta a bárka belsejében elhelyezett nem túl kényelmes lócákon.

Lászlót is hamar álomba ringatta a hullámozás. Azt álmodta, az Erdővértesi várban van és éppen Éva keresésére indult. Elindul a lépcsőn lefelé, amikor az hirtelen nagy reccsenéssel leszakad és ő a földre zuhan, a feje nagyot koppan a padlón. Az ütés okozta éles fájdalomra felriadt és meglepetésére a földön találta magát.

- Úgy látszik, leestem az ágyról - mormogta álomittasasan és fel akart tápázkodni, de a padló hirtelen megindult alatta, lejteni kezdett és ő begurult az ágy alá. Ha ettől nem ébredt volna fel, a nyakába zúduló víz biztos felébresztette. Közben a padló hirtelen felemelkedett és vissza is gurult volna a szoba közepére, ha meg nem kapaszkodik a lóca lábába. Ezt jól is tette, mert a következő pillanatban a bárka lefelé kezdett zuhanni az egyik hullámhegyről, majd egy másik hullám a magasba emelte.

Azután a vihar, mert az dobálta hajójukat, olyan hirtelen elállt, amilyen gyorsan kitört és alig telt el néhány perc, László észrevette, hogy világos lett, már reggel van. A zaj is elült és hangos nyöszörgés ütötte meg a fülét. Benézett a szomszédos fülkébe, ahol a csanádi püspököt pillantotta meg, aki nagy nyögések közepette éppen kezdett kikászálódni az ágyából.

- Nincs semmi baj, püspök uram? - kérdezte a fiú, készen arra, hogy segítsen, ha szükséges.

- Hála az úrnak, nincs - válaszolta a püspök. - Megóvta az életünket ebben a hatalmas viharban.

Hangos nevetést hallottak a fedélzet felől és a következő pillanatban a hajó kapitánya dugta be a fejét a fedélzetre vezető nyíláson.

- Ez neked volt vihar hatalmas, püspök úr? - kérdezte tört magyarsággal, vigyorogva. - Ez volt csak egy kis szélfúvás. Ne akard tudni, milyen az, ha vihar!

- Dehogyan akarom, dehogyan akarom - jajongott a pap. - Óvjon meg tőle az Úristen!

László, aki együtt nevetett a kapitánnyal, látván, hogy útitársának nincs rá szüksége, a kis létrán felmászott a fedélzetre és körülnézett. A tenger olyan sima volt, mint a tükör, egyetlen kis hullám sem fodrozódott a vízen azon kívül, amit a simán és nyílegyenesen haladó bárka okozott. Az égen egy felhő sem látzott és keleten, a hátuk mögött éppen az imént bukott ki a ragyogó napkorong a vízből.

Nem túl messze tőlük megpillantotta a királyt szállító bárkát és távolabb a harmadikat. A kapitány láthatólag utol akarta érni a másik hajót, ezért arra vette az irányt és még egy vitorlát húzatott fel. Rövidesen a közelébe kerültek. Ekkor a másik hajó fedélzetén megjelent annak a kapitánya és valamit kiabált az itáliaiak nyelvén. A hajójuk kapitánya visszakiabált neki ugyancsak taljánul. Ez a párbeszéd eltartott jó néhány percig, majd a kapitány utasításokat adott a legénységnek és László észrevette, hogy hajójuk irányt változtat. Ezt a fiún kívül a bárka többi utasa is észrevette, akik a vihar után szintén kimerészkedtek a fedélzetre. Egyikük, a somogyvári ispán, meg is kérdezte:

- Miért változtattunk irányt, kapitány?

- Vihar elsodort minket északra - felelte a kérdezett. - Nem Barlettában fogunk kikötni, hanem Anconában.

- De hiszen az nem a nápolyi királysághoz tartozik, hanem a pápa birtoka! - mondta meglepve a kérdező.

- Ez a parancs - vont vállat a kapitány.

- Ne nyugtalankodj, ispán uram - nyugtatta meg az utasokat a váradi püspök. - A pápa úr szívesen fogadta küldetésünket, sőt maga is sürgette az esküvőt. Szívesen fogadnak majd Anconában is. Ez a legjobb, Ancona közel van. Rövidesen ott leszünk.

És valóban, mintegy a püspök szavait igazolandó, a távolban feltűnt egy nagyobb város. Ahogy közelebb értek, már a házak is jól látszottak, amelyek közül kiemelkedtek a templomok tornyai.

- Igen, ez Ancona - bólintott a torony láttán a váradi püspök. - Megismerem a katedrális tornyát.

Alig telt el két óra, már ki is kötöttek a városban. A kikötő őrsege mit sem tudott érkezésükről, de amikor megtudták, a magyar király és kísérete érkezett Anconába, azonnal értesítették a város vezetőit, akik azonnal a magas vendég fogadására siettek.

A király megköszönte a neki járó tiszteletteljes fogadtatást és kérte a város előljáróját, nézze el neki, hogy bejelentés nélkül érkezett.

- Akaratomon kívül látogattam meg szép városotokat, uram - mondta Károly király. - Eredetileg Barlettában akartunk partra szállni, de a vihar megváltoztatta útirányunkat és kénytelenek voltunk itt fejezni be tengeri utunkat. De barátságos szándékkal érkezünk, amit mi sem bizonyít jobban, mint az, hogy uratok és a mi urunk, XXII. János pápa kívánsága szerint utazunk Endre fiammal Itáliába, hogy ott Nápoly királyává koronázzák.

A küldöttség néhány napig a városban pihente ki a tengeri utazás fáradalmait, majd kellőképpen felszerelkezve az útra, elindult Nápoly felé. A király hírnököt küldött előre Róbert királynak és így, miután elérték a szicíliai királyság határát, díszes fogadásban volt részük. Innen, eredeti tervüktől eltérően, a tervezett útvonaltól északabbra vették útjukat, ami azt jelentette, hogy át kellett kelniük az Itália közepén húzódó hegylánc magasabb szakaszán.

Az utasok, akik rettegve gondoltak vissza a dalmáciai hegyeken történt átkelésre, kellemesen csalódtak, mert ez a hegység távolról sem volt olyan meredek és veszélyes, mint amaz. De ehelyett a hegymászás és még inkább a hőség viselte meg az utazókat, ami a legmagasabb gerinceken való átkelésnél sem csökkent. A nap hétágra sütött és minduntalan meg kellett pihenniük, hogy árnyékba húzódjanak és szomjukat oltsák. Így nagy örömeikre szolgált, amint végre lefelé kezdtek haladni. Az út lankás, erdős részen folytatódott és néhány nap elteltével elérték a tenger melletti utat.

- Ezt az utat még a rómaiak építették - magyarázta vezetőjük, amint a tenger egyik öblénél megpihentek.

Az utazás során eddig szerzett tapasztalataikat felhasználva délidőben megálltak egy-egy árnyékos öbölben és a langyos tenger sekély vizében megmártózva felüdülve folytatták útjukat.

Az utazás vége felé a távolban megpillantották a Vezúv füstölgő csúcsát. Tovább menve orrfacsaró kénköves szagot éreztek, ahogy elhaladva Pozzuoli városa mellett Nápoly közelébe érkeztek.

- Ez a vulkánok hazája - mondta vezetőjük. - A folyékony kén itt tavakat képez, a Vezúv időnként kitör és elpusztít olyan városokat, mint Pompei vagy Herculáneum, de mi nem félünk tőle, mert ez a mi hazánk. Ez Nápoly előszobája. Megérkeztünk.

És valóban, Károly Róbert király küldöttsége másnap ünnepélyes külsőségek között bevonult Nápolyba.

11. A koronázás elmarad

A magyar királyt és kísérőit fényes pompával fogadták. Miután Károly hírnököt küldött előre, már a város határában díszruhába öltözött lovascsapat várta őket. Ahol végig vonultak a városban, Nápoly lakói mindenütt az utcákra sereglettek és hangos üdvözléssel köszöntötték a magyarokat.

Róbert király a tenger partján lévő palotában fogadta a vendégeket. Maga is kijött a vár kapujába és amikor Károly Róbert leszállt a lováról, elébe ment. Átölelték és megcsókolták egymást, mint ahogy szerető rokonokhoz illik, akik már régen nem találkoztak. Azután Róbert király karonfogta a magyarok királyát és élénk beszélgetésbe kezdve sétáltak befelé a felvonóhídon a vár kapuja felé. Beszélgetésükből, amelyet heves mozdulatok kísértek, a magyar küldöttség tagjainak legtöbbször egy szót sem értett.

A magyar király kísérete egy darabig tanácstalanul ácsorgott a kapuban, amíg a nápolyi király kíséretének egyik tagja, egy öltözékéből ítélve nagyon előkelő úr, észbe nem kapott és magát meghajtva a legmagasabb rangúnak ítélt esztergomi érsek előtt, mosolyogva a vár bejárata felé mutatott, mintegy jelezve: „tessenek befáradni!”

A magyarok megértették a jelbeszédet és lassan besétáltak ők is a várba, ahol a király udvarmestere várta és latinul üdvözölte őket. Tájékoztatást adott elhelyezkedésükről. Noha az udvarmester latinsága hagyott némi kívánnivalót maga után és kiejtése erősen elütött a megszokottól (feltűnően hasonlítva ahhoz a nyelvhez, amelyen az imént a két király beszélgetett), érthető volt, amit elmondott és rövid idő múlva a magyarok mindegyike már a számára kijelölt helyiségben pihenhetett ki az út fáradalmait.

Az udvarmester tájékoztatásának megfelelően felkészültek az ünnepélyes fogadásra és a gong ütésére a vár lovagtermébe vonultak, ahol már velük szemben felsorakozott a nápolyiak küldöttsége.

A „bölcsh” melléknevet is viselő Róbert király trónja mellett egy másik trónt is elhelyeztek, amelyen a magyarok királya foglalt helyett. Rövid üdvözlő beszédek után bevezették kíséretükkel együtt a „házasulandó feleket” a két gyermeket, Johannát és Endrét, hogy bemutassák egymásnak és az udvari népnek. Endre királyfi kíséretében volt László is, Dancs mesterrel együtt. Johannát Amalfi hercege kísérte. Mindkét gyerek díszesen fel volt öltöztetve és láthatólag mindkettő zavarban volt. Johanna, aki kissé idősebbnek látszott leendő férjénél, rosszkedvű volt és durcás, Endre inkább meg volt szeppenve egy kicsit.

A bemutatási szertartás után asztalhoz ültek. A vacsora ismét meglepetést okozott Lászlónak és a magyarok nagy részének, mert a szokásos fogásokon kívül számos, számukra ismeretlen halakból és más tengeri állatokból készített ételt is felszolgáltak. Lászlót különösen meglepte az a tengeri valami, amely gömbszerű fejből és az abból kinőtt sok, lábszerű nyúlványból állt. Meg is kérdezte a mellette ülő vele hasonló korú fiatalembertől:

- Mi ez a furcsa valami? Állat vagy növény?

- Polip - nevetett a megkérdezett Giacomo, akinek feladata lesz majd a jövőben Endre herceg további nevelése. - Kóstold meg, nagyon jó.

- És hol vannak a lábai? - kérdezte tovább László.

- Ezek a lábai - nevetett szomszédja. - A fejből nőttek ki. Mondom, nagyon jó, kóstold meg!

László megkóstolta és valóban nagyon jóízűnek találta. Meg is dicsérte. Giacomonak jól esett, hogy nemzeti ételleikkel dicsekedhet.

- Vannak ennél sokkal jobb fogások is, meglátod, ha majd hosszabb ideje leszel itt.

- Nem tudom, meddig maradok, nem hiszem, hogy Károly király itt akar hagyni - mondta elgondolkodva László. - Azt mondta, nekem kell átadnom annak nevelési tapasztalataimat, aki itt fogja azt folytatni. Vagyis neked.

A beszélgetés azon a latin nyelven folyt, amit itt beszéltek és aminek több köze volt a taljánhoz, mint Horatius vagy Julius Caesar nyelvéhez. De László, aki könnyen tanulta a nyelveket, már kezdte megszokni, sőt valamennyire a taljánt is értette.

A vacsora során az itáliai borok is terítékre kerültek, különösen azok, amelyek a Vezúv lejtőin termett szőlőből készültek. Ez megoldotta a vendégek

és vendéglátók nyelvét egyaránt, így bizalmasabb kérdések is szóba kerültek. Miután már jócskán fogyasztottak a jófajta borokból, Lászlónak eszébe jutott, hogy megkérdezze Giacomót, akivel már szinte barátok voltak:

- Egyszerre lesz a két gyerek házasságkötése és Endre herceg koronázása?

- Nem tartom valószínűnek - válaszolta elgondolkozva Giacomo. - De ezek bármelyike csak sokára fog bekövetkezni. A két gyerek házassága előtt meg kell még kötni a „házassági” szerződést, ami ilyen esetekben elengedhetetlen. Ami pedig Endre királyfi megkoronázását illeti, az a hír járja, hogy királyunk, a bölcs Róbert úr meggondolta magát és eredeti szándékától eltérően egyelőre nem mond le a trónról.

László számára a jól sikerült ünnepi vacsora után zsúfolt hétköznapiak következtek. A kis Endrének ugyanis sok helyre kellett ellátogatnia, részben azért, hogy megismerje leendő országát, de még inkább azért, hogy őt megismerjék. Lászlónak, mint a királyfi nevelőjének, mindenhová vele kellett mennie. Giacomo is velük tartott, neki azért kellett elkísérnie a kis herceget, mert annak nevelése a jövőben az ő feladata lesz.

*

Giacomo Apuliából származó nemes ifjú volt, aki Endre királyfi nevelését éppen annyira lelken viselte, mint László. Egy ideig a nevelést közösen végezték, ami László számára éppen olyan hasznos volt, mint a kis herceg számára. Rövid idő alatt elsajátította az itáliaiak nyelvét, megismerte és megszerette szokásaikat. De ennél is hasznosabb volt, amit a lovagi szokások, lovagi tornák, a bajvívás és hadakozás terén elsajátított. Az itt tanultakat később odahaza, illetve a háborúk során, nagyon eredményesen használta is.

Amennyire sikerült közelebbi kapcsolatokat teremtenie az itteniekkel, annyira lazább lett kapcsolata a királyi kíséret többi tagjával. Volt olyan, akivel már hetek óta nem találkozott. Persze ez volt a helyzet a többiekkel is, hiszen a több hónapos itteni tartózkodás alatt mindenki beilleszkedett a foglalkozásához és feladatköréhez legközelebbállók társaságába.

Itáliai tartózkodása alatt kapta a szomorú hírt: édesapja, Sárosdi Gergely meghalt. Szép halála volt, nem szenvedett sokat, álmában érte a halál. Holttestét a sárosdi kisnemesi kúriájuk melletti temetőben helyezték örök nyugalomra. Lászlót nagyon megviselte apja halála. Anyját még gyerekkorában vesztette el, így édesapja nevelte fel. Sokáig gyászolta és csak nehezen tudott napirendre térni halála felett.

Már ősre járt az idő, amikor szabadidejében a palota udvarán összetalálkozott Károly királlyal. Nem mintha ritkán látta volna, hiszen hetente be kellett számolnia Endre neveléséről, emellett többször meg kellett jelennie az ünnepi ebédeken, vacsorákon, de ez a mostani találkozás nem a feladataiból, kötelezettségeiből eredt, hanem valahogy kötetlen és magánjellegű volt.

A király örült, amikor meglátta, magához intette és kérdezősködni kezdett arról, hogyan érzi magát itt az idegenben, mivel szórakozik, mivel tölti szabadidejét.

- Ha valaki, hát én tudom, milyen nehezen találja fel magát az ember, amikor hirtelen idegen környezetbe csöppen - mondta, visszaemlékezve az időre, amikor el kellett hagynia szülőföldjét. - Nem érti az idegen nyelvet, a szokásokat, jóformán senkit sem ismer. Tizenegy éves voltam, mikor Magyarországra kerültem, hogy az ország királya legyek és csaknem újabb kilenc évnek kellett eltelnie, amikor már ténylegesen uralkodhattam.

László nem tudta, mit válaszoljon, de nem is volt rá szükség, mert Károly elgondolkozva folytatta:

- Ezért hoztalak magammal, hogy Endre fiam a te segítségeddel könnyebben szokja meg új hazáját. Megírtuk a házassági szerződést arról, hogy Endre feleségül veszi Róbert király unokáját, Johannát. A szerződést elküldtük a pápa úrnak, XXII. Jánosnak és ő jóváhagyta.

- Ezek szerint rövidesen részt vehetünk Endre... Endre herceg koronázásán - örvendezett László.

- Erről nincs szó a szerződésben - mondta rosszkedvűen a király. - Róbert király meggondolta magát és egyelőre nem kíván lemondani a királyságról. A szerződésben csak az áll, hogy Endre Johanna férje lesz, az azonban nincs, hogy nápolyi király lesz. De Róbert nagybátyám biztosított, azt akarja, hogy a jog szerinti örökös, Endre nyerje el a Szicília és Nápoly koronáját. Endre tehát egyelőre itt marad Nápolyban, Róbert király gyámsága és védelme alatt. Mi pedig rövidesen hazatérünk Magyarországra.

Így is történt: a következő év, 1334. elején Károly Róbert király és küldöttsége visszaindult Magyarországra. Amikor a király búcsút vett Endre fiától azt mondta neki:

- Itt hagylak, fiam, ismerd meg ennek az országnak népét, szokásait, ahogy én tettem huszonhat évvel ezelőtt és akkor te is olyan sikeresen fogsz uralkodni itt, mint én Magyarországon.

Sajnos azonban a sors másként határozott.

12. Ismét otthon

Károly Róbert király és kísérete nem Ancona felé vette útját, hanem keleti irányban keresztül ment a Nápolyi Királyságon és Bari kikötőjében szállt hajóra. Noha tél közepén jártak, nem volt hideg, az időjárás inkább olyan volt, mint amilyen októberben szokott Magyarországon lenni. Az idevezető úton a tűző napsütés nehezítette az utazók dolgát. Ehelyett most az eső okozott kényelmetlenségeket.

A szárazföldi utazás tehát nem járt több nehézséggel, mint idefelé, de a hajózás annál inkább. Végig kellemetlen, hideg szél és eső akadályozta meg

utasainkat, hogy a nappalokat a fedélzeten töltsék. Be voltak kényszerítve szűk fülkéikbe, ahol alig akadt némi ülő alkalmatosság. Nagy viharokkal ugyan nem találkoztak, de a tenger egész utazásuk alatt háborgott. Így boldogan lélegzettek fel, amikor Biográd kikötőjében a szárazföldre teheték lábukat. Pedig csak most következett a java!

A néhány napos pihenés után, amelyet ebben a városban töltöttek, ahol Könyves Kálmán királyt 1102-ben Dalmácia királyává koronáztak, tovább indultak, hogy ismét átkeljenek a Velebiték sziklás hegyláncán. A keskeny, szakadékokkal szabdaltnak meredek hegyi út még a nyári idejövételkor is megviselte a királyt kísérő csapatot. Az akkori veszélyeket, nehézségeket most megsokszorozta az állandóan fújó, metszően hideg szél, a hófúvás, és nem utolsósorban az amúgy is rossz útfelületre fagyott jég.

Csak nagy nehézségek és sok fáradság árán érték el végre Horvátország dimbes-dombos síkságát és végül átkelve a Dráván ismét Magyarországon folytatták útjukat. A téli utazás az itthoni tájakon sem volt annyira kellemes, mint a nyár végi út Itália felé. Csaknem kitavaszkodott már, amikor márciusban végre épségben megérkeztek Visegrádra.

Éjszaka lett, amire beléptek a vár kapuján és a legtöbben, így László is azonnal lepihentek. A nap már igencsak magasan állt az égen, amikor László felébredt. Gyorsan kibújt az ágyból, megmosakodott és sietett felkeresni immár egyetlen tanítványát, Lajos királyfit. (István herceg még csecsemő volt, Endre pedig Isten tudja, mit csinál most a nápolyi királyi udvarban.)

Ahogy a palota felső teraszára ért és a kőkorlátnál lenézett az alsó udvarra, megpillantotta a kis herceget, amint Bujtos Demeterrel a vívást gyakorolják fakardokkal.

Nagyon megörült a látványnak, most jött csak rá, mennyire hiányzott neki kis tanítványa. Boldogan lesietett a lépcsőn és már messziről köszöntötte őket. Lajos abbahagyta a vívást, eldobta fakardját, elébeszaladt Lászlónak és a nyakába borult. Bujtos kevésbé volt boldog, mint tanítványa, látszott rajta a bosszúság Sárosdi László megjelenése láttán. Nem is állta meg szó nélkül:

- Csak nem jöttél haza? Pedig itthon egész jól megvoltunk nélküled - mondta gúnyos vigyorral. - Azt reméltem, odakint maradsz Itáliában, Endre herceg mellett, de látom, ott sem kelleltél. De itt sem kellesz, Lajos királyfinak én vagyok a nevelője.

Bujtos azért volt ilyen magabiztos, mert apja, a veszprémi várkastély várnagya miatt a királyné kedvelte. A veszprémi vár mindenkor a királyné kastélya volt és a várnagy mindig igyekezett Erzsébet királyné kedvében járni. A kis Demetert a királyné már csecsemő kora óta ismerte.

- Emlékezz vissza - tiltakozott meglepetten László - Károly király azt mondta, addig maradsz Lajos nevelője, amíg vissza nem térek vele Itáliából.

- Én erre nem emlékszem - vont a vállát gúnyosan Bujtos Demeter. - Most én vagyok a királyfi nevelője és az is maradok.

- Én emlékszem - szólt közbe Lajos királyfi, aki eddig tágra nyílt szemmel hallgatta két nevelőjének számára szokatlan vitáját - azt mondta az apám, ha László visszajön, ő lesz újra a nevelőm.

Ekkor Demeter, akit teljesen elvakított a László iránti gyűlölet és irigység, elkövette a legnagyobb hibát, amit ebben az esetben elkövetett.

- Nem számít, mire emlékszel, mire nem! - kiáltott rá mérgesen a kisfiúra. - Én másként emlékszem és az én szavam többet ér, mint a tiéd, te csak egy hét éves kisgyerek vagy, nem sokat számít, amit mondasz!

Ennél sértőbbet nemigen mondhatott olyan magabiztos és önérzetes gyerekeknek, mint Lajos, aki, annak ellenére, hogy sohasem volt követelőző, tisztában volt helyzetével és megszokta, hogy komolyan vegyék és kívánságait teljesítsék. Még hogy nem számít, amit ő, a trónörökös mond!

- Nem hét éves vagyok, hanem nyolc - mondta inkább halkán, mint fennhangon, méltóságteljesen kihúzva magát - és vedd tudomásul, apám előtt az én szavam is ér annyit, mint a tiéd! És vedd tudomásul, azt akarom, hogy mostantól újra László legyen a nevelőm, nem te!

Bujtos, aki maga is rájött, nagy hiba volt a kis herceg önérzetét megsérteni, ezért hangot változtatott.

- Nem is úgy gondoltam, félreértettél Lajos herceg - mondta mosolyogva, szinte alázatosan. - Csak azt akartam mondani, hogy ezt a kérdést nem döntjük el, te sem, én sem, csak a király.

- Rendben van, akkor menjünk a királyhoz - jelentette ki Lajos határozottan. - Te is gyere, László - tette hozzá, látván, hogy a vita harmadik résztvevője habozni látszik. - Menjünk mind a hárman.

- Nem túl szerencsés dolog a királyt ilyenkor reggelizés közben zavarni - próbálkozott Bujtos Demeter, de a kisfiú nem engedte magát lebeszélni.

- Ne féljete, nem fog rátok haragudni. Majd megmondom, hogy én akartam, hogy most menjünk.

Azzal a kis királyfi határozott léptekkel elindult apja lakosztálya felé. A két nevelő kényszeredetten követte.

Bujtos Demeternek igaza volt, Károly Róbert király éppen a reggeliző asztalnál ült. A királyné nem volt ott, ő már befejezte a reggelit és visszament saját szobáiba. Károly király is túl volt már az evésen és éppen Drugeth nádorral beszélgetett. Amikor megpillantotta kisfiát rámosolygott és befejezte a beszélgetést. Látszott, örül, hogy együtt lehet sokáig nem látott gyerekével, annak ellenére, hogy előző este már találkoztak.

- Örülök, hogy látlak, Lajos fiam - nyújtotta a kisfiú felé a kezét. - Mi szél hozott ide, hozzám ilyen korán reggel?

- Azért jöttünk, édesapám, mert Demeter nem emlékszik rá, hogy azt mondtad, addig lesz a nevelőm, amíg László haza nem jön - tért látogatásuk céljának lényegére a kis királyfi.

A király elkomorodott.

- Tényleg mondtam ilyesmit, amikor elutaztunk - mondta bosszúsan. - De azóta Sárosdi Lászlóval más terveim is vannak. Még nem döntöttem el, mi legyen a feladata. Olyan sürgős volt neked László fiam idejönni és megzavarni, hogy megtudd, mi lesz veled? - fordult László felé szemrehányóan.

Sárosdi László elvörösödött zavarában, lehajtotta a fejét, de nem védekezett. Nem akarta a felelősséget Lajosra hárítani, ezért nem tudta, mit mondjon. Helyette a kisfiú szólalt meg.

- Nem László akart hozzád jönni, hanem én. Azt szeretném, ha újra ő lenne a nevelőm.

A meglepő bejelentés hatására a király meglepetten kapta fel a fejét, Sárosdi László kezdett magához térni zavarából, viszont Bujtos Demeter volt az, aki elvörösödött, de nem annyira zavarában, mint dühében. Meg akart szólalni, de Károly király megelőzte.

- Miért, van valami kifogásod Bujtos Demeter ellen? - kérdezte és gyanakodva nézett Bujtosra. - Talán nem tanított jól vagy bántott, goromba volt veled?

- Felséges uram, nem értem Lajos királyfi kifogását a személyem ellen. Lelkiismeretesen oktattam, neveltem, gyakoroltam vele a tanultakat, a tornát a bajvívást. Azt hittem, meg van elégedve. Ez nem lehet más, csak valamilyen gyerekes szeszély vagy... - itt Lászlóra nézett - valaki felbujtotta ellenem!

Erre Sárosdi László kapta fel a fejét.

- Azt akarod mondani, hogy én bujtottam fel? - horkant fel dühösen. - Akkor azt is mondd meg, mikor? Tegnap este érkeztünk haza. Gondolod, hogy éjnek idején bemásztam hozzá az ágyába, hogy téged megrágalmazzalak?

Erre már Demeter sem tudott mit mondani, a király pedig elnevette magát. Azután elkomolyodott és fia felé fordult.

- Most pedig, Lajos fiam? Válaszolj őszintén! Meg voltál elégedve Bujtos Demeterrel, mint nevelővel?

- Igen - felelte Lajos.

- Ugyanúgy, mint Sárosdi Lászlóval?

- Igen - felelte a kisfiú lehajtott fejjel.

- Rendesen bánt veled, ahogy illik? - kérdezte tovább az apja.

- Igen - volt a válasz.

- Akkor miért ragaszkodsz ahhoz, hogy Sárosdi László legyen újra a nevelőd? - kérdezte Károly király.

- Mert Lászlót szeretem, Demetert nem - válaszolta dacosan a kisfiú.

- És Lászlót miért szereted? - kérdezte csodálkozva a király.

- Mert László a barátom - hangzott a meglepő magyarázat.

Károly király elnevette magát.

- Hát ha annyira akarod, ezentúl újra Sárosdi László lesz a nevelőd. László fiam, mutasd meg, hogy megérdemled fiam szeretetét. Te pedig, Demeter fiam más feladatot kapsz. Elmehettek.

Lajos boldogan kezét csókolt apjának, aki az ölébe ültette.

A másik kettő meghajtotta magát és szó nélkül távoztak. Az ajtóban Bujtos odasúgta Sárosdinak:

- Ezért még megfizetsz!

13. Otthon Visegrádon és Erdővértesen

Hazatérésük után László minden idejét a kis trónörökösrel való foglalkozás töltötte ki. Endre herceg távozása után Lajos a kijelölt mesterek és tanítók egyetlen tanítványa maradt. Ahogy idősebb lett, a tantárgyak sorát kibővítették, mert a király azt akarta, a jövőbeli magyar uralkodó legyen járatos a tudomány minden ágában és sajátítsa el mindazokat az elméleti és gyakorlati ismereteket, amelyek segíteni tudják a világ dolgaiban való eligazodását és az ország irányítását. Ez a felfogás abban a korban nem volt általános, de Károly Róbert maga is nagyműveltségű, széles látókörű uralkodó volt és azt akarta, a fia is az legyen.

Lajos herceg koránál érettebb volt. Megértette és helyeselte apja szándékát, ezért maga is igyekezett mindent alaposan megtanulni. Nem lévén a tanulásban versenytársa, ragaszkodott hozzá, hogy fiatal nevelője, László is minden tanórán részt vegyen és tőle is kérjék számon a tanultakat. A feleltetést egyfajta versenynek tekintette. Így László is kénytelen volt megtanulni az újabb tantárgyakat, ami nem vált kárára.

A visszakérdésnél hagyta, hogy Lajos adjon jobb feleletet a kérdésekre, ami a kisfiút még nagyobb igyekezetre ösztönözte. Néha ő is rájött, hogy tanítója nyerni engedi kettőjük versenyében, de csak egyszer tette szóvá:

- László, észrevettem, hogy csaltál - vetette a szemére. - Tudom, hogy legalább olyan jól tudod, melyek Itália legnagyobb városai, de szándékosan kihagytad Velencét és Genovát. Te sohasem akarsz nyerni velem szemben? Talán attól félsz, megharagszom?

László egy pillanatra zavarba jött, de belátta, Lajos okos fiú, nem fogja elhinni, ha mellébeszél.

- Igazad van, néha valóban hagytalak nyerni. Én tíz évvel idősebb vagyok nálad, már eleve sok dolgot tudtam, amiről te most hallottál először. Azonkívül én már jobban meg tudom ítélni, mi fontos, mi nem. Ezért igazságosabbnak tartottam, hogy nyerni engedjelek néha. De nem mindig, mert hidd el, én is sokat tanulok melletted. De egyezzünk meg: ezentúl ki foglak javítani, ha rosszul válaszolsz.

Lajos elfogadta nevelője válaszát és csak olyan tárgyakban versenyeztek ezután, amelyek Lászlónak újak voltak.

Más volt a helyzet a haditudományok, a lovagi tornák és bajvívás terén. Itt a királyfi feltétel nélkül tudomásul vette nevelőjének fölényét. Nem is tehetett mást, hiszen László sokkal erősebb és gyakorlottabb volt nála. Emellett az Itáliában töltött viszonylag rövid idő is elég volt arra, hogy a hadászat, hadigépek és

főleg hadi építészet területén olyan ismeretekre tegyen szert, amelyek a gyakorlati oktatásukkal megbízott bajnokok számára is újdonságot jelentettek.

Amikor erről a király tudomást szerzett, utasította Sárosdi Lászlót, széles körben, nagyobb közönség előtt tartson bemutatót azokból a fogásokból, amiket Itáliában tanult és számoljon be azokról a hadi ismeretekről, amelyeket ott elsajátított.

A bemutatóra sok harcedzett vitéz is eljött, bár sokan voltak, akik méltóságukon alulinak tartották, hogy egy ilyen „éretlen kölyöktől” bármit is tanuljanak. Mondanom sem kell a tüntetően távolmaradók között volt Bujtos Demeter is, aki Lászlónak régi vetélytársából immár ádáz ellenségévé vált.

Megnézte viszont a bemutatót maga Károly király is. Megnézte és meg is dicsérte.

- Örülök Sárosdi László, hogy jól döntöttem, amikor teljesítettem Lajos fiam kérését és téged tettelek meg nevelőjéül. Amiket az előbb elmondtál és bemutattál, számomra nagyrészt ismeretesek voltak, de bizonyos vagyok benne sok jelenlévő harcedzett katonának újdonságot jelentettek. Helyeslem, hogy együtt tanulsz a fiammal, ez nemcsak neki jelent hasznot, hanem nekünk is, mert okos az az uralkodó, aki minél képzetebb, tanultabb alattvalókkal veszi magát körül.

A kis trónörökös, aki természetesen ugyancsak végignézte László bemutatóját, nagyon büszke volt nevelőjére és még szorgalmasabban folytatta vele együtt tanulmányait.

A nyilvános bemutató megerősítette László hírnevét. Sokan, akik még nem ismerték, felfigyeltek rá, sokak szemében, akik ismerték nagyot nőtt. Ugyanakkor persze, mint az lenni szokott, elkezdtek irigykedni rá, tehát nemcsak barátainak tábora növekedett, hanem ellenségeié is.

Így telt el az egész év és csak a következő év nyarán volt módja lelátogatni birtokára, Erdővértesre, amikor Erzsébet királyné rövid látogatásra magával vitte fiát bátyjához, Lengyelországba.

Szép júliusi vasárnap reggel volt, amikor az erdővértesi kastély előtt leszállt lováról. Egész éjszaka lovagolt, mert tudta, kevés ideje van, jól ki kell használnia az ott töltendő napokat. Miután nem tudta, mikor jöhet el Visegrádról, nem értesítette előre ispánját, Kenézt. A kastélyban jóformán senki sem tartózkodott, csak a kaput őrző két katona. A többiek valamennyien a vár melletti kápolnában voltak és nagy figyelemmel hallgatták Lőrinc barát szentbeszédét. A barát messze-földön híres volt beszédeiről, amelyekben nyíltan ostorozta a bűnösöket, akár jobbágyok, akár nemes urak voltak is.

Sárosdi László belépett a templomba, beállt hátul a hívők közé és hallgatta Lőrinc barát beszédének utolsó mondatait:

- A törvény arra való, hogy megbüntesse a bűnösöket és megvédje az ártatlanokat. De jaj annak, aki a törvényt bosszúja céljára akarja felhasználni és ártatlanokat sújt általa! - emelte fel a hangját Lőrinc barát, azután csendesebben folytatta: - Aki ilyet tesz, halála napján felelni fog Isten széke előtt, még ha

maga a király is. Igen, Károly Róbert király is felelni fog a bűnös Zách Felicián ártatlan rokonságának elpusztítása miatt!

A barát elhallgatott. Halk moraj futott végig a hallgatóságon. Valaki hirtelen zokogni kezdett, majd arcát eltakarva kiszaladt a templomból. Ahogy elszaladt mellette megismerte: Éva volt.

A szertartás véget ért, a hívek lassan beszélgetve, vitatkozva szétszéledtek, annyira lekötötte, őket, amit a templomban hallottak, hogy senki sem vette észre a kapufélfának támaszkodó Lászlót. Kenéz ispán is elment volna mellette, ha fiatal gazdája nem üt a vállára.

- Bocsáss meg, uram! Nem vettelek észre - mentegetőzött az öreg. - De Lőrinc barát beszéde mindenkit felkavart, engem is. Hiszen nem minden nap ostorozzák az ország királyát bűnei miatt! De mit is locsogok, Isten hozott nálunk. Miért nem értesítettél? Nem vagyunk felkészülve a fogadásodra.

- Tegnapelőtt még én sem tudtam, hogy jövök - felelt mosolyogva László. - De nem is baj, hogy nem tudatok érkezésemről, így legalább jobban megismerem hétköznapijaitokat.

- Illetve vasárnapjainkat - javította ki Kenéz megnyugodva.

- Azaz hétköznapi vasárnapjaitokat - nevetett a gazdája. - De mesélj, mi újság errefelé?

Elindultak a vár felé a templomból hazatérő várnép nyomában, miközben az ispán beszámolt az itteni eseményekről. Hamarosan azonban ők is rátertek a barát szentbeszédére.

- Az itteniek nagy része már régen nem gondol a birtok előző urára - mondta Kenéz. - Kevesen is vannak, akik Zách Simon alatt szolgáltak és ők sem álltak vele szoros kapcsolatban. Talán hárman maradtak itt a volt gazda belső emberei közül.

- Mi van azzal az Éva nevű lánnyal? - érdeklődött László.

- Vigyázok rá, hogy ne legyen semmi baja. Általában a többiek is kedvelik, de a lány eléggé elhúzódik tőlük.

- Talán lenézi őket?

- Nem, inkább, mintha ő tartana a többiektől - mondta elgondolkodva Kenéz. - Barátságos velük, de tartózkodó. Különös lány. Ma is elsírta magát, Lőrinc barát beszéde alatt. Összefüggésben van ez a származásával? - kérdezte gyanakodva.

László zavarba jött.

- Mondtam, hogy amikor lehet, elmagyarázom, de most nem alkalmas - tért ki a válasz alól.

- Igaz - ismerte el az öreg. - Hol kívánsz ebédelni, uram és mivel szolgálhatunk? Sajnos, mint mondtam nem vártunk.

- A személyzettel együtt fogok enni. Menjünk!

Lementek a vár alsó szintjére és bementek a konyha melletti nagy ebédlőterembe, ahol már a nagy asztal mellett ott ült mindenki a személyzetből és beszélgettek. A vár urának belépésére mindenki elhallgatott és rájuk meredt, csak egy valaki sütötte le a szemét, Éva.

- Jó napot mindenkinek - köszönt László, nem várva meg, hogy üdvözljék.

Kisebb hangzavar volt a válasz, ki előbb, ki később, ki halkán, ki harsányan mondott valami köszönésfélét. László körülnézett, hol talál magának üres helyet az asztal mellett. Többet is látott, kikeresett tehát magának egy üres széket Éva helye közelében és ott foglalt helyet a hosszú padon. A mellette ülők kissé széthúzódtak, hogy kényelmesen ülhessen és megilletődötten bámulták gazdájukat. Legtöbbjük még sohasem tapasztalta, hogy egy vár ura a személyzet közé üljön. Kenéz elmosolyodott hosszú bajusza alatt és ő is leült László közelében.

Így ültek néma csendben egy darabig, amíg a szakácsnő fel nem találta magát.

- Mivel szolgálhatok, jó uram? - kérdezte zavartan. - Sajnos csak a mi egyszerű ebédünk van készen, nem számítottunk a jöttödre, de azért valamit talán összeüthetek, ha megvárod.

- Nem szükséges - intette le a gazdája. - Látom, itt mindannyian a vasárnapi ebédre várnak, hát az nekem is jó lesz. És azt hiszem, Kenéz uram sem óhajt mást enni - nézett mosolyogva a várispánra.

Az ugyancsak mosolyogva bólintott.

- Jó lesz hát! - mondta megpödörve a bajszát. - De aztán elég legyen, mert nagyon megéheztem.

A konyhalányok ugrottak és percek alatt az asztalon ott párolgott a teli levesestál. De senki sem mert merni a tányérjába, mindenki várakozóan nézett a vár urára. László is várt egy darabig, amíg rá nem jött, azt várják, ő merjen először. Kimert hát a tányérjába egy jó adagot, tört hozzá a friss cipóból és noha nem volt túl éhes, jóízűen hozzálátott.

Evés közben keveset szólt, de miután kiürítette tányérját, beszédbe elegyedett a közelében levőkkel. Kérdezősködött hogylétükről, családjukról, közben mesélt nekik saját dolgairól, az udvari életről, a királyfiakról és itáliai utazásukról is. Azok eleinte félve válaszoltak, de később megjött a merszük és maguktól kezdtek mesélni az itteni életről, kérdéseket tettek fel, végül egyesek előhozakodtak panaszaikkal is. László meghallgatta azokat és ígéretet tett, hogy ami rajta múlik, azon segít.

Éva nem vett részt a beszélgetésben, de egyre nagyobb érdeklődéssel hallgatta és közben le nem vette szemét Lászlóról. Lassan úgy tűnt, nincs már miről beszélni, a gazda tehát felállt, intett Kenéznek és elköszöntek. Mielőtt távoztak, László visszafordult, rámutatott Évára és Zsuzsanna nénjére.

- Te meg te hozzatok fel egy kancsó bort a szobámba, azután takarítsatok ott ki - mondta és kiment az ispán után.

- Hát, fiatal uram - mondta Kenéz elismeréssel - korodhoz képest igen-csak bölcs dolgot cselekedtél. Ezek az emberek és asszonyok ezentúl tűzbe mennek érted. Különben miért takarítottad ki újra a szobádat? Tiszta az, állandóan takarítják.

- Csak beszélni akarok azzal a lánnyal. Így nem tűnik fel senkinek. Az öregasszonyt meg azért hívtam, ne jöjjön egyedül, mert még félremagyarázzák.

Kenéz elgondolkodva nézett gazdájára.

- Most sem akarod elmondani, uram, ki ez a lány? - kérdezte huncut mosollyal. - Mert hiába is tagadod, látom, hogy tetszik neked.

- Ostobaságokat beszélsz, öreg - mondta László zavartan. - Mondtam már, előkelő családból való, de nem szabad, hogy ez kiderüljön. Megesküdtél, hogy titkot tartasz! - nézett szigorúan az ispánra.

- Meg és, uram, de csak arra, nem mondom senkinek semmit - vigyorgott Kenéz. - De arra nem, hogy nem kérdezősködöm és mégannyira sem, hogy nem is gondolkozom. És így rájöttem, ki ez a lány.

László olyan hirtelen állt meg, hogy a mögötte jövő ispán csaknem neki ütközött.

- Hát mondd, ha már olyan okos vagy, hogy rájöttél!

- Nem volt olyan nehéz dolog - mosolygott az öreg. - Elmondtad, hogy előkelő nemesi családból való. Ez még nem jelentene semmit, de azt is mondtad, ennek nem szabad kitudódnia. Vagyis olyan családból, amelyet üldöznek. Ha most meggondoljuk kinek a vára volt ez, és hozzávesszük, hogy a lány „nagynénje”, Zsuzsanna asszony kinek volt a dajkája, világos, hogy nem lehet más, mint...

- Igen - vágott közbe László. - Ez a lány Zách Éva, Zách Simon lánya. És ha már rájöttél, tudj meg mindent.

Azzal részletesen elmesélte Kenéznek, hogy mentette meg a lányt.

- Most már mindent tudsz és azt is tudod, ha kiderül, mekkora veszélybe kerülünk mindketten, a lány is és én is. Ezért esküdj meg senkinek sem árulod el, amit hallottál.

- Az élő Istenre esküszöm, uram! - mondta az öreg komolyan. - Tőlem senki meg nem tudja. De nem volt szerencsés dolog itt beszélgetni, még meghallhatta valaki.

- Remélem, nem hallotta meg senki, - nézett körül László. - De szerencsére senki sincs a folyosón - nyugodott meg.

Tévedett.

14. Egymásra találtak

A beszélgetés után László felment a szobájába és letelepedett az ablak melletti székre. Nemsokára kopogtak és belépett a két nő. Ahogy rájuk nézett, szeme megakadt a lánnyon, nem tudta levenni róla. Most látta csak, mennyit változott, amióta utoljára találkoztak. A gyerek kedves vonásait egy szép lány hamvas fiatalsága váltotta fel. Egy szép, bár nagyon fiatal lány állt előtte.

- Csak tegyétek le azt a kancsó bort és üljetek le - mondta nekik László. - Most pedig szeretném hallani, Éva hogy megy a sorod? Jól bánnak-e veled, megszoktad-e ezt az életet, tudok-e valamiben segíteni?

Éva hallgatott. Helyette az öregasszony válaszolt.

- Jól bánnak velünk, illetve inkább Évával, már egyesek szóvá is tették, hogy kivételeznek vele. Bizonyára a fiatalúr szólt az érdekében Kenéz úrnak. Nem így volt? De hát akárhogyan is, ez mégis csak cselédsor. László úr meg soha sincs itt.

- Igen - szólalt meg hirtelen a lány. - Legutóbb is azt ígérted, nemsokára visszajössz, és majd két év telt el azóta.

- Csak nem hiányoztam? - kérdezte meglepve a fiú, de ugyanakkor jóleső érzés fogta el.

- Dehogynem - vágott közbe Zsuzsanna asszony. - Majd kisírta a lelkét ez a szegény lány, amikor egyszer azt hitte, jönni fog és mégsem jött.

- De hiszen legutóbb azt mondtad, nem lehetünk barátok - vágott közbe László.

- Azt régen mondtam, butaságból, dacosságból - felelt a kislány. - Azóta már tudom. Nagyon hiányoztál. Te vagy az egyetlen barátom - tette hozzá, miközben mélyen elpirult.

- Utoljára azt mondtad, úr és szolga között nem lehet barátság - mondta László gúnyosan. - Te csak tudod, mondtad, így volt ez nálatok is.

- Tényleg így volt ez nálunk - mondta komolyan a lány. - De az én apám, Zách Simon, nem is ült le egyszer sem életében a szolgái és szolgálói közé enni. És azután, ahogy te ma beszélgettél velük, már tudom, hogy ez nem igaz: mindenki lehet barátja mindenkinek, csak ember kell hozzá. És te ilyen ember vagy és az én legjobb barátom - mondta és ismét elpirult.

- Igaza van a lánynak, uram - szólalt meg Zsuzsanna asszony is. - Így kellene beszélni a szolgákkal minden úrnak. Bölcsen tetted. És én még azt mondtam: nagyon fiatal!

- Hát akkor barátok vagyunk - mondta László, akinek jól estek a lány szavai. - Vigyázni fogok rád és gondoskodni fogok a jövődről. Még nagyon fiatal vagy, alig tizenöt éves. Aztán egyszer majd csak találunk egy derék férjet a számodra - tette hozzá biztatóan.

Éva elpirult, majd hirtelen könnyes lett a szeme, felugrott és kiszaladt.

- Hát ennek mi baja? - fordult Zsuzsanna asszonyhoz meglepve László.

- Mégis csak igazam volt, uram, még nagyon fiatal vagy - mondta nevetve az öregasszony és kiment a szobából.

László elgondolkodott az öregasszony szavain. Először nem tudta mire vélni a lány furcsa viselkedését. Őszinte jóakarattal mondta, hogy majd csak találunk egy derék férjet a számára és utólag sem talált semmi bántót abban, amit mondott. Hacsak - gondolta magában - nincs már valakije. De ki is lehetne, amikor - mint Kenéz mondta - annyira visszahúzódó. És akkor rájött, csak egyvalaki lehet, akihez a lány vonzódik: ő maga!

De hiszen neki is tetszik a lány. Miután megmentette, eleinte valamiféle atyai érzést táplált vele szemben, de utolsó látogatáskor már nem úgy nézett rá, mint egy gyerekre, hanem inkább a fiatal nőt látta benne, akinek felajánlotta barátságát. De ő visszautasította.

A visszautasítás sértette, úgy érezte, nem érdemli meg, hiszen annyit kockáztatott érte. Ez lehűtötte és csirájában fojtotta el, azt az érzést, ami Éva, mint nő iránt kezdett benne ébredezni és a mai beszélgetésig újra inkább „atyai” érzéssel gondolt a lányra. De most ez az érzés végleg megváltozott. Újra észre vette, hogy nő és egyszerre úgy érezte, hogy Éva a nő.

- Ostoba vagyok - korholta magát. - Hiszen megmondta: „Te vagy az egyetlen barátom”. Nyilván nincs senkije, csak én, a „legjobb barátja”.

És ekkor hirtelen érezte, hogy a szíve gyorsabban dobog, arcába szalad a vére és valami kellemes melegség járja át.

- Újra beszélnem kell veled - gondolta. - Most rögtön!

Kiszólt a folyosón ögyelgő egyik szolgálónak, hogy küldje hozzá vissza Évát. Alig telt el néhány perc és a lány belépett. Szeme vörös volt, de már nem sírt, tekintete inkább dacos volt, mit szomorú.

- Miért szaladtál el az előbb? - kérdezte a fiú. - Megsértettek?

- Igen! - mondta a lány haragosan. - Miért akarsz mindenáron férjhez adni?

- Miért, te egyáltalán nem akarsz férjhez menni? - nevette el magát László.

A lány zavartan hallgatott, majd dühösen rávágta:

- Akarok, de csak ahhoz, akit szeretek!

- És kit szeretsz? - kérdezte László, de közben neki is elcsuklott a hangja.

Éva ismét hallgatott, de már nem haragosan, inkább szomorúan.

- Ha nem tudod magadtól, nincs mit mondanom - mondta halkán és ismét könnyes lett a szeme.

László hozzálépett és megsimogatta az arcát. A lányból ekkor kitört a sírás. Fejét László mellére hajtotta és átkarolta a nyakát. László is átölelte. Éva felemelte a fejét és szájon csókolta a fiút. Az viszonzta. Így álltak a szoba közepén percekig némán.

Végül kibontakozott a lány László karjaiból, hátralépett és a szemébe nézett.

- Szeretsz? - kérdezte.

- Szeretlek - felelt László - és te?

- Szeretlek - felelt a lány és arca ragyogott a boldogságtól. - Szeretlek, amióta megmentettél.

- Én azért nem olyan régen - vallotta be a fiú. - Eleinte úgy tekintettek, mint egy gyereket.

- De most már tudod, hogy nem vagyok gyerek? - incselkedett Éva, aki az elmúlt tíz perc alatt teljesen megváltozott. A tartózkodó, halk szavú kislányból vidám, tréfálkozó fiatal nő lett. - És el is veszel feleségül? - kérdezte, hirtelen.

László elkomorodott és önkéntelenül hátrább lépett. Gondterhelt arc-kifejezése láttán a lány is elkomolyodott és ijedten kérdezte:

- Csak nincs valami baj? Talán nem akarsz elvenni?

Ijedtsége láttán a fiú elnevette magát.

- Dehogynem akarlak, nagyon is akarlak. De ez nem olyan egyszerű. Ne felejtse el, ki vagy. Te Zách lány vagy, ki tudja mi vár rád, ha kitudódik. Én pedig hazudtam a királynak. Becsaptam. De elveszlek, megígérem.

- Akkor most mi lesz? - kérdezte riadtan Éva és ajka ismét sírásra görbült.

- Most semmi sem lesz. De nem engedem, hogy továbbra is szolgáskorban dolgozz. Szólok Kenéznek, hogy megfelelő, tiszteletteljes elbánásban részesülj. Nekem holnapután vissza kell mennem Visegrádra. De mihelyt lehet, visszajövök. Addig majd csak kitalálok valamit. Most csak szeretjük egymást és várunk. Várnod kell, nem tudom meddig, de várnod kell. Kérlek, legyél türelmes és bízzál bennem.

- Várom rád, ha kell az örökkévalóságig - mondta megnyugodva Éva.

15. Királyi találkozó Visegrádon

Még két napig maradt a várban László. Ezalatt minden nap találkozott a lánnyal és az elválás a második nap után igencsak keserves volt mindkettőjük számára, mert a fiú megmondta, hogy ősz előtt nemigen lesz módja idelátogatni.

- Nagyon sok dolgunk lesz, mert Károly király nagy vendégséget vár Visegrádra - mondta búcsúzáskor. - Idelátogatnak a szomszédos országok királyai kíséretükkel. Ezért nem hiszem, hogy idejöhetek hozzád, bárhogyan is szeretném. Ha valami baj van, Kenéznek szólj, az majd értesít. Ő is tud már mindent, de megbízhatasz benne - búcsúzott lovára kapva László.

- Csak benned bízom és egész idő alatt várni foglak - válaszolt Éva és könnyes szemmel még sokáig integetett utána.

Valóban, mire László visszaérkezett Visegrád várába, már folytak az előkészületek a szomszédos országok, Csehország és Lengyelország királyi vendégeinek fogadására. A várkastély termeit újra meszelték, ahol szükséges volt, kijavították a vakolást, festést, mindent alaposan kitakarítottak. Emellett a konyha számára hatalmas élelmiszer készleteket halmoztak fel, mert a szomszédos uralkodók nem kis számú kíséretét el kell majd látni, megfelelő eleséggel. És nem utolsó sorban feltöltötték a palota kincstárát is.

Mire mindezzel elkészültek, beköszöntött az ezerháromszáz harmincötödik esztendő ősze és egymás után megérkeztek a vendégek. Elsőként Kázmér lengyel király, a királyné öccse, Károly Róbert király sógora érkezett. A király testvéri szertettel fogadta sógorát, elébe ment, és ahogy az leszállt lováról, megölelte és megcsókolta.

Lajos herceg ugyancsak részt vett nagybátyja, Kázmér király fogadásán, apja mellett. (Kísérője, László természetesen a háttérben maradt.) Nagyon szerette nagybátyját, akinél többször járt édesanyjával látogatóban. Ahogy a vendég leszállt lováról, odaszaladt hozzá.

- Légy üdvözölve, kisöcsém és utódom, Lengyelország leendő királya - mondta nevetve és megcsókolta a kisfiút. Azután Károly királyhoz fordult: - Mert tudd meg, sógorom, halálom után a fiad fogja elfoglalni Lengyelország trónját.

A következő nap megérkezett kíséretével János cseh király és fia Károly, (a későbbi IV. Károly császár). Őt is nagy tisztelettel és szeretettel fogadták. Károly Róbert számos drága ajándékkal halmozta el János királyt: ékszerekkel, ötven ezüst korsóval, tegezekkel, nyergekkel, törrel és még sok más ajándékkal. És miután Lengyelország királya a cseh király adófizetője volt, a nagylelkű magyar király ötszáz márka finom aranyat adott neki, hogy megváltsa őt a cseh királynak fizetendő adózástól.

A vendégek kíséretét is bőkezűen megvendégelték. A cseh király ebédjéhez naponta kétezer ötszáz, a lengyel királyéra ezeröttszáz kenyeret adtak; száznyolcvan hordó bort mértek szét, a lovak naponta huszonöt mérő abrakot kaptak.

A királyok baráti találkozására azért került sor, mert a három ország királya örök békét kötött egymással és elhatározták, ha bármelyiküket vagy országukat ellenség támadná meg, a többiek kötelesek segítségükre menni. Ezt ünnepélyes esküvel is megerősítették.

A ceremónián részt vett a magyar király egész udvartartása és a királyukat kísérő cseh és lengyel urak legjava. Az ünnepélyes eskütétel után László véletlenül az esztergomi érsekkel együtt hagyta el a tróntermet.

- Engem nagyon meghatott, amit ma láttunk, érsek uram - fordult Telegdi Csanád érsekhez, ahogy kifelé mentek. - Azt hiszem, ez a mai nap nagyon fontos az itteni országok életében.

- Fontos bizony - helyeselt Csanád. - És nemcsak nekünk, hanem a cseheknek és a lengyeleknek is. Itt, a nyugat és kelet határán élő népeknek nem egymás ellen kellene acsarkodniuk, hanem megkeresni közös érdekeinket, közösen szembeszállni a nyugat felől minket leigázni akaró birodalommal és a kelet felől ránk törni akaró barbárokkal. - Majd szomorúan hozzátette: - Nagyon fontos volt ez a találkozó, de attól tartok ez a szövetség nem lesz tartós. Sok időnek, talán több, mint hatszáz évnek kell eltelnie, hogy ezek a nemzetek belássák, közösen kell fellépniük érdekeik védelmében.

16. A vadászat

László azt hitte, a visegrádi királyi találkozó után több szabadideje marad és időt tud szakítani, hogy Erdővértesre látogasson, de csalódott. A királyok látogatása után a királyi palota mindennapi rendjének helyreállítása az udvar valamennyi lakójára sok feladatot rótt. És a feladatok, az ezekkel járó munka,

annál nagyobb volt, minél kisebb rangja volt az udvarban valakinek. Mivel pedig Sárosdi László lovagi levelén még alig száradt meg a festék (tintát akartam mondani, de a felhasznált folyadék nemigen hasonlított ahhoz, amit mi tintának nevezünk) a rá háruló feladatok nem sokkal voltak kisebbek, mint a palotaőrőség valamelyik tagjáé.

Emellett nevelői feladatai is szaporodtak, részben azért, mert Lajos újabb tantárgyakat kapott, részben pedig azért, mert a tizenegy éves kis herceg egyre nagyobb érdeklődést mutatott a bajvívás, a lovagi tornák és a haditudományok iránt. Márpedig ezek gyakorlati oktatása főként Lászlóra hárult.

Így, bármennyire is szerette volna, sehogy sem tudott időt szakítani az Évával való újabb találkozásra. Kenéz útján, aki havonta futár útján jelentést küldött, rendszeresen értesült mindenről, a jelentés mellé csatolva megkapta a lány leveleit is és ugyanazzal a futárral ő is eljuttatta a választ.

Lassan eljött a tél, majd újra kitavaszkodott és László eddigi feladatai egy újabbal bővültek: A király úgy döntött, a tavaszi vadászatokra a kis trónörökös is magával viszi, természetesen nevelője, Sárosdi László kíséretében és védelme alatt.

Az első ilyen vadászatra április végén került sor. László éppen a Kenéztől jött üzenetet várta, de nem tehetett semmit, mennie kellett. A pilisi erdőség még elég nedves volt, de az idő kellemes. Nagy vadra nem számítottak, főként nyulat, esetleg rókát akartak löni, és persze szárnyasokat, ezért csak mintegy tízen indultak, a király és Dancs mester, Pál mester, a fővadász és négy vadásza, Lajos herceg és László, valamint két szolga. A kis lovas csapat elindult felfelé a szentkereszti kolostor irányába, majd letért balra és egyre beljebb lovagolt a sűrű erdőbe. Albert mester a királyi fővadász, aki elől lovagolt, hirtelen megállt.

- Ez vadkan nyoma, felség - szólta hátra halkán a mögötte lovagló királynak. - Szálljunk le és kövessük gyalogosan a nyomokat. Itt lehet valahol nem messze, a cserjésben.

- Szálljatok le - intett Károly király - és kössétek ki a lovakat. Erre nem számítottunk, de, ha már így történt ... - tárta szét a karjait. - Engedjük el a kutyákat és szétszóródva menjünk beljebb a cserjésbe. László fiam, ti maradjatok itt, ez nem gyereknek való vadászat. Várjatok meg minket, addig próbáljatok lelőni egy-két madarat.

Ezzel a vadásztársaság elindult befelé a sűrű cserjésbe. A két szolga visszavitte vagy kétszáz lépésre és kikötötte a lovakat, majd gazdájuk után mentek. László és Lajos az út melletti bozótosba húzódtak és lesben állt. Egy fertályórán át nem történt semmi, egyetlen állat sem közeledett. A kis trónörökös már türelmetlenkedni kezdett, de nevelője leintette.

- Türellem! Csak az lehet jó vadász, aki türelmesen vár az alkalomra.

És alighogy kimondta, egy fajdkakas szállt le a szemben levő tisztás egyik fájára. László ajkára tette az ujját, csendre intve a kisfiút, azután óvatosan megfeszítette az íját és lőtt. A fajd csapott egyet a szárnyával, felrepült a levegőbe, azután egyenesen a lábaik elé zuhant.

- A következő a tiéd lesz - biztatta László az izgatott kisleányt. - Jól tudsz nyíllal löni, megtanítottalak.

A várakozás a sikeres vadászat után már könnyebben ment. Újabb fél óra telt el, amikor a tisztás másik oldalán megjelent egy fácán. Nevelője intésére Lajos felhúzta az íját és a kilőtt nyílveendő belefúródott a fácán hátába. Az íj nyilván nem volt elég erősen megfeszítve, a nyíl nem elég mélyen fúródott a madárba, amelynek maradt még elég ereje, hogy halálos sebével beszaladjon a bokrok közé.

Lajos örömeiben nagyot rikkantott és László nem tudta megakadályozni, hogy utána iramodjék. Ugyanakkor szétvált egy bokor és hangos rőfögéssel hatalmas vadkan jelent meg a tisztáson. Egy pillanatig vadul a kisleány meredt, majd megindult feléje.

Lajos is észrevette és dermedten megállt. László hatalmas ugrással a tisztás közepén termett éppen időben, hogy Lajost félrerántsa a felbőszült állat elől.

- Fuss el és mássz fel arra a nagy fára - kiáltotta, miközben ellökte magát a fiút.

A mozdulattól a földre zuhant és ahogy elterült, éles fájdalmat érzett a bal combjában, ahogy a vaddisznó éles agyarával végig hasította. Úgy érezte, itt a vég. Gyorsan a kisleány után pillantott és látta, elérte a görcsös öreg fát és elkezdett rá felmászni. Azután újra érezte a vadkan átható bűzét és tudta, a következő dőfés talán halálos lesz. Egy pillanat alatt végigfutott előtte életének legemlékezetesebb jelenete és megmarkolta a nyakában lógó hosszú tőrének markolatát. Azután újra érezte az éles fájdalmat, ahogy a vaddisznó agyara újra a combjába hatolt, csaknem ugyanott, ahol az előbb, de addigra ő is dőfött. Tőre belehatolt a vadállat torkába, de az éles penge átfúrta a szájüreget is, a szájpadlason át az állat agyába. A dőfés egyidejűleg ellökte magát a hatalmas testet, amely hangos puffanással elterült mellette.

Fel akart kelni, de nem bírta. Még volt annyi ereje, hogy letépvén magáról az övét, elszorítsa vele combját a vérző sebek felett, azután elájult.

Amikor ismét feleszmélt, ágakból és takarókból összetákolt hordágyon feküdt. Többen álltak a közelében, közvetlenül mellette térdelt a fővadász, aki éppen lábának sebeit igyekezett hevenyészett kötéssel ellátni. A másik oldalon, közvetlenül mellette a kis Lajos herceg állt és tágra nyílt szemekkel, némán bámult rá.

A kissé távolabb álló király, észrevéve, hogy magához tért, odajött hozzá és megfogta a kezét.

- Ismét bebizonyítottad, fiam, hogy ember vagy a talpadon - mondta és tőle szokatlan mozdulatot tett: lehajolt hozzá és másik kezével megsimogatta a fejét. - Sikerült ezt a vadkant bekerítenünk, de kitört a gyűrűből és errefelé rohant. Mire utolértük, már rátok támadt. Azt hittem, véged van neked is meg Lajos fiannak is.

- László meg fog most halni? - kérdezte izgatottan Lajos.

- Nem fog meghalni - rázta a fejét a fővadász. - Ügyes volt, vagy csak szerencséje volt, de megúsza két kis sebbel - mutatott a két, csontig hatoló vágásra. Úgy látszik, jó vadász vagy fiam, - fordult a sebesülthöz.

- Nem fog meghalni? - kérdezte megkönnyebbülten Lajos. - Akkor jó, mert ő mentett meg. Elém ugrott, amikor a vaddisznó rám támadt.

- Szóval megint te mentetted meg? - kérdezte elgondolkodva Károly király. - Ez nem lehet véletlen, ez a sors keze. Gondom lesz rá, hogy ezentúl mindég a fiam közelében legyél, ha valami veszély fenyegeti.

- De én is mutatok valamit - kiáltott fel hirtelen Lajos és a többiek meglepetésére berohant a bokrok közé.

Mire a többiek felocsúdtak, meg is jelent a fácánnal a kezében.

- Ezt én lőttem - mutatta fel büszkén. - Én is jó vadász vagyok!

Lászlónak nagyon fájt a sebe, de nem állta meg, hogy el ne mosolyodjék.

- Úgy van, te is jó vadász vagy - préselte ki nagy nehezen a szavakat.

- Te pedig a barátom vagy - fogta meg László kezét a kisfiú - aki ma másodszor mentette meg az életemet. Te vagy a legjobb barátom!

- Neki is a legjobb barátja vagyok? - mormogta magában halkán László.

- Akkor már ketten vannak!

- Mit mondtál? - kérdezte Lajos - nem jól hallottam.

De addigra Sárosdi László már újra elájult.

17. Elárulva

Kenéz a szokásos időben küldte a futárt Visegrádra. Szokás szerint mindenről hűségesen beszámolt és a levél mellé tette azt a levelet, amit Éva írt. Az a szolga, akit Visegrádra szokott a levelekkel küldeni, lábát törte, ezért azokat egy idősebb, Kudos nevű szolgára bízta, aki már Zách Simon alatt is ott szolgált.

Kudos alkonyattájt érkezett Visegrádra. A kapunál ácsorgók közül előlépő őr kérdésére megmondta, hogy Sárosdi Lászlónak hozott levelet.

- Nem engedhetlek hozzá, megsebesült - mondta a kapuőr sajnálkozva. - Add ide nekem, eljuttatom hozzá, ha majd lehet.

- Senkinek nem adhatom oda, csak László úr saját kezébe! - tiltakozott az öreg.

- Akkor jó sokat kell várnod - fordított hátat bosszúsan az őr.

Bujtos Demeter, aki a palotaőrség parancsnok helyettesi tisztét látta el és éppen a kapu közelében tartózkodott, magához intette a tanácstalan szolgát.

- Mutasd meg csak azt a levelet, én Sárosdi László úr barátja vagyok, elintézem, hogy odaadhasd neki. Megbízhatok bennem, én is nemes úr vagyok, mutatott díszes ruhájára és aranyveretes övére.

Az öreg szolga zavartan tiblábolt, majd odaadta Bujtosnak a leveleket. Az alaposan szemügyre vette, megforgatta, megpróbált keresztül nézni rajtuk, majd visszaadta Kudosnak.

- Aztán ki írta ezeket a leveleket? - firtatta a szolgát.
- Hát Kenéz úr, Sárosdi uram ispánja, meg Éva kisasszonyka - mondta az öreg.
- Ki az az Éva kisasszonyka? - kapta fel a fejét Demeter.
- Igazában nem vagyok benne biztos, de azt gondoljuk, mi szolgák, ő László úr jegyese - kottyantotta ki Kudos.
- Na, mesélj csak erről az Éva kisasszonyról! - mondta ellentmondást nem tűrő hangon Bujtos Demeter. - Vagy kérdezzem meg László barátomat, tényleg a jegyese-e, ahogy te mondtad?
- Ne tedd, uram, mert még megharagudna - mondta ijedten a szolga. - Inkább elmondom, ha már ennyit mondtam. - Hát ez az Éva egy nagyúr lánya, egy nagyúré, akit megöl..., aki meghalt.
- Akit megöl...? Szóval, akit megöltek. Honnan tudod? Hallgatóztál? - tapintott rá az igazságra Bujtos Demeter.
- Nem! - tiltakozott az öreg. - Csak véletlenül hallottam a folyosón, ahogy László úr elmondta Kenéz úrnak, hogyan mentette meg a kisasszonykát Erdővértes ostromakor.
- Jól van, ne mondd tovább - állította le a fecsegést Bujtos, aki már mindent értett. - Elintézem, hogy Sárosdi Lászlónak a kezébe adhasd a leveleket.
- De ígéred meg uram, nem árulod el László úrnak, amit elmondtam!
- Ígérem, neki nem fogom elmondani - nevetett gúnyosan Demeter. - Tessék, itt van két ezüst, de te se mondd el!
- Ezt miért kaptam? - kérdezte meglepve Kudos.
- A hűségédért - nevetett Bujtos Demeter.
- Bujtos ígéretéhez híven felkísérte a futárt a beteg szobájáig. Az ajtó előtt összetalálkozott a király orvosával, aki akkor jött ki a sebesülttől.
- Hogy van a barátunk? - kérdezte Bujtos.
- Nem valami jól, de meg fog gyógyulni - volt a válasz.
- Levelet hoztak neki Erdővértesről. Az ispánja, Kenéz küldte. A szolga csak magának Sárosdinak adhatja át.
- Vidd vissza a levelet Kenéz úrnak, urad megsebesült, úgysem tudná most elolvasni - fordult az orvos Kudoshoz. - Nézz be a szobába, látod? - mutatott az ágyban fekvőre. - Mondd meg, sebe súlyos, de fel fog épülni.
- Az öreg riadtan benézett a betegszobába, látta az ágyon mozdulatlanul fekvő gazdáját. Bólintott, visszatette tarisznyájába a leveleket és elindult kifelé.
- Mesélj el odahaza Kenéz úrnak és Éva kisasszonykának mindent, amit itt láttál és hallottál - oktatta ki Demeter a szolgát a kapu felé menet, - csak arról hallgass, hogy velem találkoztál.

*

Bujtos Demeter senkinek sem szólt a levelekről, hanem várt. Figyelte, hogyan gyógyulnak Sárosdi László sebei. Egy további hét elteltével László, bár még nagyon gyenge volt, lábra tudott állni. Ekkor Bujtos megnyergeltette lovát és négy embere kíséretében elindult Erdővértesre. Egyik kísérőjét előre küldte és így Kenéz már várta.

- Bujtos Demeter vagyok, a palotaőrség parancsnokának helyettese és barátom Sárosdi László üzenetét hoztam - mutatkozott be, ahogy leszállt a lováról.

- Hogy van László úr? - kérdezte aggódva az ispán. - A futár azt mondta, fel fog gyógyulni.

- Sajnos semmi jót nem mondhatok - vágott szomorú képet Demeter. - Állapota rosszabbodott és megkért, adjam át az üzenetét Éva kisasszonynak.

Kenéz, aki nem tudott a László és vetélytársa közötti ellentétről, a Bujtos nevet ismervén nem gyanakodott, annál kevésbé, mert az érkező láthatólag mindent tudott, tehát nyilván urának közeli barátja lehetett. Elvezette tehát Évához.

A lány, aki azóta, hogy Kudos visszaérkezett a rossz hírrrel, állandó aggodalomban élt, rémülten hallgatta Bujtos beszámolóját.

- Mit tanácsol kegyelmed, mit tegyek? - kérdezte majdnem sírva.

- Noha László barátom nem akarja, hogy veszélybe kerülj miatta, (hiszen mi tudjuk, kinek a rokonságához tartozol) én mégis azt tanácsolnám, gyere velem Visegrádra, ha még élve akarod látni.

Bujtos Demeter jól számított, amikor biztos volt benne, a lány, ha tényleg szereti Lászlót, félretéve minden óvatosságot, vele megy Visegrádra.

Így is történt. Éva kétségbeesésében azonnal el akart indulni, Bujtos alig tudta visszatartani. Másnap indultak. Demeter megpróbált további részleteket kiszedni a lányból, de az annyira le volt törve, hogy nem lehetett szavát venni. A kis csapat a következő nap estéjén belovagolt a palota kapuján.

- Kérlek, uram, vezess gyorsan Lászlóhoz - sürgette Éva Demetert amikor leszálltak a lóról.

- Csak óvatosan, kislány - mondta Bujtos, aki a palotában már biztos volt terve sikerében. - Először meg kell győződnöm, nem fog-e valaki felismerni.

Felkísérte Évát az emeletre és bevezette saját szobájába.

- Itt várj meg, rövidesen visszajövök és akkor mehetünk Lászlóhoz - nyugtatta meg a lányt. - Az ajtót biztonság kedvéért bezárom.

Ezzel kiment, rázárta a szobát a gyanútlan lányra és egyenesen a királyhoz sietett. Károly király, akinek az időnként jelentkező kar- és lábfájása ismét kiújult, rossz kedvében volt és bosszúsan fogadta:

- Nos mi az a fontos dolog, amiért rám törtél, Demeter fiam? - kérdezte ingerülten.

Bujtos Demeter büszkén kihúzta magát.

- Felséges uram, megtaláltam és magammal hoztam ide a palotába az aljas merénylő, Zách Felicián unokahúgát, a neked ellenszegülő és csúfos véget ért Zách Simon lányát, akit Sárosdi László tudtodon kívül hat évvel ezelőtt megmentett a megérdemelt büntetéstől és azóta rejteget.

18. Salamoni ítélet

Károly királyt annyira meglepte a bejelentés, hogy egy darabig szótlánul meredt Bujtosra.

- Nem egészen értem, ismételd csak meg, amit mondtál! - mondta kis idő után.

- A palotába hoztam Zách Simon lányát, akit Sárosdi rejtegetett - ismételte meg Demeter.

- Sárosdi László rejtegette? - kérdezte hitetlenül a király.

- Amikor lerohanták Erdővértes várát, ő megmentette és azóta rejtegeti.

- Idehoztad a palotába? És most hol van?

- Bezártam egy szobába. Azt mondtam neki, László haldoklik, ezért önként velem jött. Most vár, azt hiszi, hozzá viszem.

Károly Róbert összeráncolta a homlokát.

- Szólj ki, hogy küldjék be Dancs magisztert és Csanád érseket - mondta haragosan. Elgondolkozva meredt maga elé, nem szólalt meg többet. Megvárta, amíg azok ketten megjönnek és helyet foglalnak. Röviden elmondta nekik, miről van szó, majd újra Bujtos Demeterhez fordult:

- Szóval félrevezetted? - kérdezte és különös tekintetet vetett Bujtosra. - Hogy lehet, hogy nem félt idejönni. Nem tartotta veszélyesnek?

- Sikerült elhitetnem vele, hogy Sárosdi a végét járja. Félt, de jött, mert úgy látszik, szerelmes bele.

- Úgy - mondta Károly és olyan hosszan méregette Demetert, hogy az beleremegett. - Akkor azonnal vezesd ide.

Bujtos engedelmeskedett és néhány perc múlva visszatért, maga elé engedve a gyanútlan Évát. A lány meglepve nézett körül, kereste jegyesét.

- Hol van László? Meghalt? - kiáltott ijedten, csaknem sikoltva. Azután riadtan körülnézett. - Hová hoztak? Hol vagyok?

- Urad és királyod előtt - mondta méltóságteljesen Károly.

Éva újra körülnézett, kétségbeesetten megmozdult, mintha menekülni akarna, azután zokogni kezdett.

- Törbe csaltál, te aljas! - kiáltott Bujtosra, aki szorosan markolta a karját és az arcába köpött. - Hol van László? Meghalt? - kérdezte csaknem sikoltva.

Károly Róbert magához intette Dancs mestert, sűgött valamit a fülébe. Az bólintott és kiment a teremből. Akkor a király a lányhoz fordult:

- Mi a neved, te lány?

Éva újra összerezett, azután halkán mormogta:

- Most már úgyis mindegy. Ha László halott, minden mindegy. - Majd dacosan felvetette a fejét. - Megmondhatom. Zách Éva vagyok, a megölt Zách Simon lánya.

Ekkor kinyílt az ajtó és Dancs betámogatta a lábadozó Lászlót. Az megpróbálta meghajtani magát a király előtt, ami nemigen sikerült a sebei miatt. Akkor megpillantotta Évát.

- Éva, hogy kerülsz ide? - kérdezte rémülten.

A lány kitépte magát Demeter kezéből, Lászlóhoz rohant és átölelte.

- Hát élsz, drágám? - kiáltotta sírva. - Akkor minden rendben van!

- Dehogyan van rendben, drágám - próbált kibontakozni a karjaiból a fiú. - A király előtt állunk! De hogy kerültél ide? - kérdezte újra.

- Törbeccalt ez az aljas - mutatott a lány Bujtos Demeterre. - Azt hazudta, haldokolsz.

- Ebből elég volt! - dörrent rájuk Károly király, majd Lászlóhoz fordult. - Sárosdi László, te megcsaltál engem. Azt hittem, egyike vagy leghívebb alattvalóimnak. Mondd el őszintén, mit tettél!

László lehajtotta a fejét és őszintén, töviről-hegyire elmondta, mi történt.

- Felséges uram, - fejezte be, - bocsánatodat kérem, noha tudom, erre nincs bocsánat. Nem akartalak félrevezetni. De láttam, mit művelnek lerészegedett katonáink a győzelem mámorában és akkor elébem került egy kis vékony, ártatlan tíz éves kislány, aki nem tehet családjá bűneiről. Úgy éreztem, meg kell mentenem és megtettem. Azután pedig nem volt visszaút.

Csend lett, mindenki hallgatott. Végül Károly Róbert törte meg a csendet.

- Meghallgattalak, Sárosdi László. És most azon gondolkodom, mit tegyek veletek - mondta elgondolkozva a király.

- Felséges királyom - borult térdre ura előtt László. - Megcsaltalak, büntess meg, akár fejeztess le, ha megérdemlem, de kérlek, kíméld meg ezt a lányt, mert ő ártatlan.

- Meg foglak büntetni, mert bűnös vagy, noha már többször bebizonyítottad hűségedet és a minap is nagy szolgálatot tettél nekünk. De mindannyian bűnösök vagyunk. Érsek uram, és te, barátom, Dancs mester, ti már nem egyszer szememre vetettétek, hogy Zách Felicián bűnét családjá ártatlan tagjain bosszultam meg. Isten látja lelkemet, megbántam. Meg is bűnhődtem, Isten talán ezért vert meg a szerencsétlen havasalföldi hadjárat kudarcával és ezzel a fájdalmas betegséggel, ami mindig kínoz, ha elromlik az idő.

Körülnézett, majd folytatta:

- Igen bűnös vagyok én is és te is bűnös vagy, Sárosdi László fiam. Ezért büntetésként visszaveszem tőled az erdővértesi várat meg birtokot. Helyeslitek, érsek uram? - fordult az esztergomi érsekhez Károly.

- Helyes - felelte Csanád.

- És mivel te vagy köztünk egyedül ártatlan, Zách Éva - folytatta a király - visszaadom, neked, illetve a törvény szerint annak, aki majd feleségül vesz. Egyetértesz-e, Dancs mágiszter?

- Bölcs döntés, uram - felelte az.
- És te elfogadod-e, nemes kisasszony?
- Köszönöm, uram - rebegte Éva, aki azt hitte, álmodik.
- Van-e már választottad? Vagy még nem döntöttél? Elég fiatal vagy, van még időd, válogathatsz a kérőkben.
- Van választottam, aki megmentett és akit szeretek. Ha ő nem vesz feleségül, inkább nem megyek férjhez soha - mondta határozottan a lány.
- És te, Sárosdi László, elfogadod-e a büntetést és a lányt? - fordult mosolyogva a király Lászlóhoz.
- Köszönöm a kegyelmet, királyom és meghálálom - mondta hálásan a fiú.
- Lesz rá módod, mert a következő három évben te maradsz Lajos fiam nevelője, amíg Lajos tizenöt éves nem lesz és csak néha látogathatsz jegyesedhez. Ezért - fordult a lányhoz, azt javaslom, halasszátok el az esküvőt egy időre. Várnod kell a fiúra, ha csak meg nem gondolod magad addig.
- Soha nem gondolom meg magam és várok, amíg élek - fogadkozott boldogan Éva.
- És te egyetértesz-e az ítélettel, Bujtos Demeter? - fordult hozzá a király.
- Kinek van bátorsága bírálni az uralkodó döntését? - válaszolta kényszeredetten a kérdező.
- Remélem is - mondta Károly király, és most nem mosolygott. - Bízom benne, hogy téged az uralkodó iránti hűség és nem a személyes sérelem megtorlása vezérelt, amikor ezt a lányt csellel idehoztad. De ha így is van, a jó szándék nem teszi nemessé a nemtelen cselekedetet.
- Azzal Károly király elfordult tőle és rámosolygott az esztergomi érsekre és Dancsra.
- Remélem, uraim, ezúttal nem vádoltok, mint már annyiszor azzal, hogy elhamarkodottan döntöttem - mondta elégedetten.

19. Boldogságtól bánatig

László néhány hét alatt felépült sebeiből. Éva, azaz már Zách Éva leányasszony nem utazott vissza, hanem Visegrádon maradt és nem mozdult mellőle, amíg lábra nem állt.

Károly király, aki nagyon elégedett volt ítéletével, mert úgy érezte, ezzel valamennyire jóvátette a Zách nemzetség ártatlan tagjainak lemészárlását, többször is magához hívta beszélgetésre.

Erzsébet királyné, aki ez idő alatt Veszprémben, a királynék várában tartózkodott, Visegrádra érkezése után tudta csak meg, mi történt. Örült annak, hogy a király megkegyelmezett Zách Évának, mivel a Zách nemzetség elleni megtorlás az ő kívánságára történt, tehát a vérengzés az ő lelkiismeretét is terhelte. Miután azonban Bujtos Demeter a kedvence volt és a történeteket annak

beszámolója alapján ismerte meg, nem értett egyet az erdővértesi birtok sorsával, de Károly döntésével ő sem mert szembeszállni.

Károly, aki visegrádi tartózkodása idején sokat beszélgetett a lánnyal, javasolta a királynénak, vegye be őt udvarhölgyei közé. Erzsébet királyné azonban még beszélgetésen sem fogadta. Nem magyarázta meg, miért, de a királynak bevallotta, Zách Éva jelenléte állandóan a Zách nemzetség véres kiirtására emlékeztetné, ami elsősorban az ő lelkiismeretén szárad.

Sárosdi Lászlóra, felgyógyulása után, ismét a királyfi nevelése hárult. Ez nemcsak az eredményes munkának és Lajos szeretetének volt köszönhető. Károly Róbert, noha nem volt babonás, azután, hogy László másodszor is megmentette fia életét, ezt a sors rendelkezésének tartotta és már ő ragaszkodott ahhoz, hogy Sárosdi László állandóan a trónörökös, Magyarország leendő királya közelében legyen. A királyné ugyan nem túlságosan kedvelte Lászlót Demeter miatt, de a történetek ismeretében ő is osztotta férje véleményét. Így, bár a kézfogót röviddel László felgyógyulása után megtartották, a fiú állandó elfoglaltsága miatt hosszú jegyességre lehetett számítani.

Az eljegyzést szűk körben tartották Erdővértesen. Éva volt az, aki ellenzte a nagy vendégséget.

- Meghívhatnánk a kézfogóra a fél udvartartást - mondta - talán még az érsek úr is eljönne. De tudom, az eljegyzésünkkel kapcsolatban mindenféle szóbeszéd kapott lábra: Hogy én eddig külföldön éltem, tulajdonképpen nem is vagyok Zách lány, hanem a lengyel király kedveseinek egyike és László azért kapta ezt a birtokot a királytól, hogy elvegyen feleségül és így tovább. Nincs kedvem kitenni magamat a vendégek bámészkodásának és elmagyarázni mindenkinek, hogy lettem várkisasszonyból konyhalány és konyhalányból újra várkisasszony.

- Valóban jobb lesz így, kedvesem - adott igazat a lánynak László. - Hiába is magyarázkodnánk, azok kivételével, akik ismerik az igazságot, úgysem hinné el senki, mert a mi történetünk hihetlenebb mindenféle kitalált szóbeszédnél. De minden csoda három napig tart. Az esküvőre úgyis várni kell egy kicsit, addigra a dolgok feledésbe merülnek és megszokják, hogy te vagy a jegyesem.

Így aztán csak Kenéz meg Zsuzsanna asszony volt jelen és természetesen Lőrinc barát, hogy Isten áldását kérje a jegyesekre. Az eljegyzés után Lászlónak azonnal vissza kellett térnie az udvarhoz és feladata mostantól már nem annyira a királyfi nevelése volt, hanem állandó kísérelője lett, akár vadászni ment (ami az előzmények után a fiú kedvenc időtöltése lett), akár az udvari ceremóniákon kellett részt vennie.

Így a szeme előtt zajlott le Locka úrnak, a ruténok fejedelmének látogatása Visegrádon, ahol baráti hűséget fogadott Károly királynak és elejétől végéig jelen lehetett, amikor Kázmér, Lengyelország királya Visegrádra jött országa püspökeinek és báróinak kíséretében és azok egyetértésével írásban

rögzítette: halála után, mivel neki nem volt fiúgyermek, Lengyelország királyi székében Lajos fogja őt követni.

A lengyel király távozása után a király hívatta Lajost és vele Lászlót is.

- Kázmér király látogatása után új helyzet alakult ki - mondta elégedetten Károly király. - Lajos fiam már nemcsak a magyar trón örököse, hanem a lengyel királyságé is. Neked, Sárosdi László, a legfontosabb feladatod az lesz, hogy ahol Lajos herceg megjelenik, biztosítva legyen számára a trónörökös megillető tisztelet. Ezt kettőtök kapcsolatának is tükröznie kell.

- Amikor megtisztelt felséges uram a királyfiak nevelésével - válaszolt rövid gondolkodás után László - ők még kis gyerekek voltak. Természetes volt kapcsolatunk bizalmasabb jellege. De amióta Lajos herceg lassan be kezd lépni a férfikorba én is egyre nagyobb tisztelettel bánok vele. És kívánságod szerint, királyom, mostantól kezdve éppen olyan tiszteletben fogom részesíteni, mint felségedet.

- Jól van, ezt a választ vártam tőled, László fiam - mondta elégedetten Károly.

- De hadd kérjek valamit, felségedtől - hajolt meg a király előtt László - engedj el egy időre, hogy végre megházasodhassam.

- Erről teljesen megfeledkeztem - röstelkedett a király. - Az a szegény lány talán már meg is unta a várakozást és férjhez ment azóta valaki máshoz - tette hozzá tréfálkozva. - De már ne tőlem kérd a szabadságot, hanem Lajostól.

- Nos - szólalt meg a trónörökös is - elengedlek Sárosdi László az esküvődre és azt kérem tőled, akivel már vagy tíz esztendeje barátságot fogadtunk egymásnak, engedd meg, hogy én legyek a násznagyod.

Éva leányasszony bizony keservesen nélkülözte jegyesét, aki alig-alig tudott egy-egy napot szakítani arra, hogy meglátogassa. Általában előre ki tudta számítani László érkezését vagy az futár útján előre jelezte, mikor tud időt szakítani a látogatásra, így kellemes meglepetés volt számára, amikor váratlanul beállított.

- Mennyi időre jöttél, meddig maradhatsz? - kérdezte jegyesét, a viszontlátás első öröme után. - Remélem, nem kell holnapután visszamenned, mint általában. Ha nem volna annyi dolgom a birtok irányításával, inkább kolostorba vonulnék - tette hozzá könnyes szemmel. - Tudnám, hogy többé nem láthatlak, de még az is jobb volna, mint mindég csak várakozni és ha végre itt vagy, azon búsulni, hogy máris vissza kell menned.

- Alig, hogy hazaérek, máris szemrehányás ér - válaszolt sértődést mímelve a fiú. - Nem is tudom, ne menjek-e azonnal vissza?

- Menj, ha akarsz - mondta évődve a lány is. - Különben mi az, hogy hazajöttél? Ez az én birtokom és az én kastélyom, addig, amíg feleségül nem vesz valaki, mert attól kezdve a törvény szerint a férjem tulajdona lesz.

- Hát éppen a birtok miatt jöttem én is - vágott vissza nevetve László. - Mert én leszek az a „valaki”. És feleségül veszek, hogy ezentúl hazajöhessen hozzád.

Éva felsikoltott és jegyese nyakába borult. Szemei most is könnyel teltek meg, de ezek már másféle könnyek voltak.

- De most nagy esküvőt tartunk - mondta László, a csókolózás szünetében, a lányt még mindig karjában tartva. - Nem olyan egyszerűt, mint az eljegyzés. Felkértem Telegdi Csanád érsek urat és ő vállalta, hogy összead minket.

- De ki fogja irányítani a lakodalom előkészületeit, ha megint elmész? - aggódott a lány. - Rengeteg a teendő, ha sok vendéget kell hívunk!

- Az esküvőig nem megyek vissza Visegrádra - nyugtatta meg a fiú.

- Jó, akkor meghívjuk az udvar apraját-nagyját - örvendezett Éva. - Akit csak akarsz. Hadd lássák, milyen Sárosdi László esküvője.

- Hadd lássák, milyen pompás Zách Évának, Zách Simon lányának lakodalma - javította ki László.

- És ki lesz a násznagy? - aggodalmaskodott újra a lány. - Lesz-e, aki elvállalja?

- Már elvállalta valaki - mondta büszkén László. - Sárosdi László és Zách Éva lakodalmán a násznagy Lajos herceg lesz, Magyarország trónörököse!

Sárosdi László és Zách Éva lakodalma valóban pompás volt. Éva apja, Zách Simon is elégedett lett volna. Mert lehet, ha Évát apja adja férjhez, a menyasszony ruházatába kétszer annyi aranszál lett volna beszőve, a meghívott vendégek száma háromszor annyi lett volna és négyszer annyi bort fogyasztottak volna el, de egy valamivel szegényesebb lett volna a lakodalom: egy királyi násznaggal.

Lajos herceg jelenléte miatt sok volt az előkelő vendég és Sárosdi Lászlónak nagyon kellett igyekeznie, hogy szégyenben ne maradjanak. De végül is minden sikerült és a három nap és három éjjel tartó menyegző után a fiatal pár fáradtan, de elégedetten adhatta át magát a rég várt boldogságnak. És valljuk be őszintén, erre a boldogságra igencsak rászolgáltak, elsősorban a fiatalasszony, Éva, akinek nagyon rögzös utat kellett megjárnia, amíg vágya teljesült.

*

Lászlónak, aki közvetlenül a trónörökös kíséretében kapott helyet, nagyobb szabadság jutott, mint eddig, így - más nemes urakhoz hasonlóan - hosszabb időt tölthetett Erdővértesen, ami most már újra és véglegesen az ő birtoka lett. (A fennálló törvények szerint ugyanis a feleség javai a házasság után férje birtokába kerültek.) Ez azonban nem jelentett változást, a birtok igazgatását továbbra is Kenéz intézte és László inkább Évára hagyta az irányítást. Annál inkább, mert nagyobb szabadsága ellenére is Lajos sokszor vette hosszabb időre szolgálatait.

Így telt el csaknem három boldog év. László gyakran volt ugyan távol, de minden alkalmat felhasznált, hogy hazatérhessen kedveséhez, feleségéhez. Ha Erdővértesen volt, gyakran eljártak Évával vadászni. Férje nagy gonddal oktatta és a fiatalasszony kiváló tanítványnak bizonyult Remekül megülte a

lovat és László boldogan tapasztalta, hogy rövidesen már jobban kiismerte magát a környező erdőkben, mint ő. Az volt az egyetlen gond, hogy a vadászat végére mindig megsajnálta az elejtett vadakat, lettek legyen azok akár nyulak, akár farkasok.

Ha nem is sűrűn, de több ízben látták vendégül a környező kúriák, várak birtokosait és elég gyakran ők is elmentek vendégségbe. László néha magával vitte feleségét Visegrádra az udvarhoz is, ahol szintén voltak barátaik. Egyszerrel - boldogok voltak.

Házasságuk harmadik éve elején Éva feltűnően boldogan fogadta hazatérő urát.

- Mi ez a nagy öröm? - kérdezte az, mivel neki is feltűnt felesége szokatlan vidámsága. - Nem mintha nem örülnék én is a viszontlátásnak - tette hozzá.

- Nagy hírem van - mondta pironkodva Éva és átölelve férje nyakát a fülébe súgta. - Nemsokára nagyobb lesz a család! - Majd László értetlen képét látva felkacagott: - Gyerekünk lesz, te számár!

László felkapta kis, törekeny feleségét, úgy ölelte magához. Az meg nyakába kapaszkodva csókolta férjét. - Biztos fiú lesz, érzem - mondta és örömeiben elsírta magát.

Nagyon boldogok voltak és boldog volt az egész várnép, mert nagyon megszerették úrnőjüket, talán még jobban, mint gazdájukat. Az egész háznép készült a nagy eseményre. Lászlónak ugyan így is sokszor kellett otthagynia feleségét, de igyekezett minél többet otthon lenni.

Egyik délben hazatérve Visegrádról az egész háznépét nagy izgalomban találta. Már az ajtóban várta egy szolgáló és közölte: megkezdődött a szülés. Azonnal be akart rohanni a szülőszobába, de a szomszéd faluból odahívott bába-asszony útját állta.

- A szülőszobába nem mehetsz be, uram - mondta szigorúan. - De ne aggódj, jó kezekben van a kis feleséged. Zsuzsanna asszony is vele van. Várj türelemmel. - Azzal megfordult és ő is bement, de előbb kiszólt az egyik ott ácsorgó szolgálónak: - Hozzál be egy vödör forró vizet.

Könnyű volt mondani, hogy várjon türelemmel. Sárosdi László fel-alá járkált a szobában, időnként le-leült, de nem bírta sokáig ülni, újra meg újra felugrott. Rövidesen csatlakozott hozzá Kenéz is és már ketten együtt járták körbe a szobákat. Teltek-múltak az órák, nem történt semmi. Azután egyszerre nagy járkálás lett, az asszonyok ki-be jártak az ajtón. László egyszer be akart kukkantani, de félretolták. Majd egyszerre hangos gyereksírás hallatszott, nemsokára kinyílt az ajtó és kilépett a bábaasszony, karjában a bepólyázott csecsemővel. Mögötte állt Zsuzsanna asszony.

- Fiú - mondta a bába, de arca nem volt vidám.

László Zsuzsanna asszonyra nézett, először boldogan, de látván annak kisírt szemét ijedten kérdezte:

- És Éva...?

Zsuzsanna asszony ismét elsírta magát, nem válaszolt a kérdésre. A bábaasszony bólintott.

- Nagyon gyenge szegényke, rengeteg vért vesztett - mondta szomorúan.

- Meggyógyul?! - kiáltott riadtan László.

- Nem hiszem, hogy megéri a reggelt - mondta a bába letörten, majd megkérdezte: - Nem nézi meg a fiát kegyelmed?

De László már rohant is be a szülőszobába, egy pillantást sem vetve az újszülöttre, egyenesen az ágyhoz, ahol Éva feküdt. Ahogy ott feküdt, László hirtelen azt gondolta, hogy ez az az Éva, akit tizenkét évvel ezelőtt felfedezett a vár emeletén, a nagy ruhásszekrényben. Keskeny finom arccskája még kisebbnek látszott, arca sápadt, szinte fehér. Szép nagy szemeit Lászlóra függesztette és mosolygott. A férfi térdre borult az ágy mellett és sírva csókolgatta a sápadt arccskát.

- Nem hagyatsz itt! Meg fogsz gyógyulni - zokogta.

Az mosolyogva a fejét rázta.

- Nem, meg fogok halni. De nem bánom. Fiút szültem neked. Hálából az egész életemért. Az életemért és a boldogságért, amit mind neked köszönhetek. Szeresd a fiunkat helyettem is!

László közbe akart szólni, de ő közbevágott:

- Ne szólj közbe, kevés az időnk. Ne szomorkodj, boldogan halok meg. Szeretlek! - Még egyszer rámosolygott Lászlóra, majd félrebillent a feje. De holtában is mosoly ült az arcán.

20. Temetés és koronázás

A fiatalasszonyt a közeli temetőben temették el, ahol a többi Zách is nyugodott. A temetésen sokan vettek részt, maga a trónörökös is. Károly Róbert király nem vett részt az esküvőn, mint mondotta, betegsége miatt a mozgás is nehezebbre esett. És sajnos ez részéről nem volt üres kifogás: sógorának, Kázmér lengyel királynak látogatása alkalmából még sikerült összeszednie magát, de azt követően állapota napról napra rosszabb lett.

Lászlóra keserves napok következtek. Sehogy sem tudott belenyugodni kedvese elvesztésébe. Az, hogy fia született, nem nyújtott számára vigasztalást. A kisfiút, aki a keresztségben László apja után a Gergely nevet kapta, rábízta Zsuzsanna asszonyra, maga pedig visszament Visegrádra, a királyi udvarba. Itt is mindenki részvételt fogadta, de azután rövidesen napirendre is tértek a gyásza felett. A trónörökös, aki az első napokban őszinte együttérzéssel bánt vele, néhány nap után már láthatólag napirendre tért bánata felett. És ez talán szerencse volt, mert László, noha állandóan élt még benne Éva képe, lassan belefásult fájdalomába a mindennapi egyéb elfoglaltság során. Miután ugyanis Lajos betöltötte tizenötödik életévét, apja egyre nagyobb mértékben igyekezett vele megosztani az uralkodás terheit. És ennek a tehernek egy része László vállát is nyomta.

Több, mint egy év telt el, mire újra ellátogatott birtokára. Erre sem igen volt szüksége, mert Kenéz rendszeresen tájékoztatta és néha maga is felutazott Visegrádra urához, de úgy gondolta egy gazdának illik időnként személyesen is kapcsolatba lépni azokkal, akik szolgálják.

Érkezéséről előre értesítette ispánját és Kenéz már a vár kapujában várta. De nem egyedül. Mellette állt Zsuzsanna asszony és vele kézenfogva a kis Gergely állt. Tágra nyílt szemmel bámulta Lászlót, akinek hirtelen melegség járta át a szívét. Nézte a kisfiút, akinek vonásaiban Éva kedves, mosolygó arcát vélte felfedezni. Rámosolygott a kisgyerekekre és elindult feléje, az pedig hirtelen elengedte Zsuzsanna kezét és tipegő lépteivel odaszaladt hozzá, megállt előtte, ráemelte a szemét és halkán, szép tisztán azt mondta: „Apa!”

László lehajolt, felkapta a gyereket és magához szorította.

- Igen! Apa vagyok! - mondta magában és eddig soha nem tapasztalt érzés fogta el. Attól kezdve, ahogy Lajos herceg mellett ideje engedte, ismét rendszeresen lelátogatott Erdővértesre.

*

Miután Lajos betöltötte tizenhatodik évét, apja úgy döntött, nevelőre már nincs szüksége.

- Felfogadtam melléd a legjobb mestereket - mondta Károly király, miután magához hívatta fiát és annak nevelőjét - hogy megismertessék veled a tudományok és művészetek különféle fajtáit és elsajátítsad mindazokat az ismereteket, amire egy uralkodónak szüksége van. A bajvívás, lovagi tornák és a haditudományok fogásaira a hazai és külföldi bajnokok, vitézek oktattak és emellett Sárosdi László személyében hűséges és megbízható nevelőt adtam melléd. Úgy érzed, eleget tudsz már, hogy a saját lábadra állj?

- Azt hiszem, eleget tudok ahhoz - válaszolt mosolyogva Lajos herceg - hogy felismerjem, mi az, amit még meg kell tanulnom.

- Ez jó válasz volt, fiam - mondta elégedetten a király. - Látom, egyedül is megállod majd a helyedet. Tudom, hogy többet tudsz már, mint a legtöbb trónörökös, sőt többet tudsz, mint sok uralkodó, de jegyezd meg jól: száz élet is kevés ahhoz, hogy valaki mindenre választ tudjon adni, mert az élet mindig újabb és újabb kérdéseket tesz fel nekünk.

- Te rád - fordult Károly király Lászlóhoz, aki csaknem mindenüvé elkísérte ifjú urát - mint nevelőre, László fiam, nincs már szükség. De azt akarom, hogy maradj továbbra is Lajos fiam kíséretében, mert hűséges vagy, megbízható és nem utolsó sorban azért, mert már két ízben is megmentetted az életét.

- Köszönöm királyom a kegyet, amivel eddig elhalmoztál - hajolt meg a király előtt László - és még inkább bizalmadat. Ígérem, nem fogsz bennem csalódni, Lajos herceget is olyan híven fogom szolgálni, mint téged.

- Neki és neked most elég sok dolgotok akad a sáskák pusztítását megsejmlélni, ahogy lehet, helyrehozni és segíteni az éhező népen - folytatta Károly király.

(Ezekben az években ugyanis a Szerémségen keresztül rengeteg sáska jött be az országba. Minden vidéket elárasztottak és elpusztítottak minden útjukba kerülő veteményt, éppen úgy, mint a legelőket és az erdőket. Azután lassan tovább vonultak Lengyelország és Csehország felé.)

- Szívesen elmennék magam is - búcsúzott a temetésre induló fiától Károly király - segíteni népem baján. De nem mehetek, mert ez a kór, ami annyira nehézé teszi a mozgásomat, megakadályoz benne. Ezért téged is minél előbb visszavárlak, fiam. Szeretném veled az uralkodás terhét minél jobban megosztani.

*

László éppen Erdővértesen tartózkodott, amikor a trónörökös futárt küldött érte egy júliusi napon. Lajos azt üzente, azonnal jöjjön vissza Visegrádra, a király meghalt.

Károly király állapota egyre rosszabb lett és ezerháromszáz-negyvenkettő nyarán, életének ötvennegyedik, uralkodásának negyvenkettedik évében, néhány napos szenvedés után Visegrád várában meghalt. Halálos ágya mellett ott volt felesége, Erzsébet királyné, és két fia, Lajos a trónörökös és a tízéves István.

Hosszas betegeskedése miatt halála nem volt váratlan, így fel voltak rá készülve. A halála utáni napra összehívták az ország főméltóságait: érsekek, püspökök, prelátusok, bárók érkeztek Visegrádra. A király holttestét díszes ruhába öltöztették, fejére ékköves arany koronát tettek, majd levitték Visegrád városának templomába, ahol gyász-szertartás során elsiratták. Ezután testét bárkára tették és Budára hajóztak vele. Ott is körbehordták a városon és közben további gyász-szertartásokat mutattak be. A gyászmenetben a koporsó előtt három vitéz lovagolt Károly király fegyverzetébe öltözve.

Budáról Fehérvárra szállították a holttestet. Ahol végigvonult a gyászmenet, a városokban, falvakban a nép mindenütt összegyűlt, hogy meggyászolja a királyt, akit az egész országban szerettek. Végül eltemették a fehérvári főmonostorban, ahol a legtöbb király, így Szent István teste is nyugodott. A temetési szertartást Telegdi Csanád esztergomi érsek vezette.

Mint szokásos volt, Károly temetését követő harmincadik napon ismét összegyűltek Fehérváron az ország nagyjai, hogy a király elhunytáról megemlékezzenek. A gyászmisén részt vett Károly Róbert sógora, a lengyel király és természetesen az időközben megkoronázott Lajos, magyar király is.

Lajos herceg még nem töltötte be tizenhetedik életévét, amikor trónra került. Apja, Károly király már halála előtt egy-két évvel igyekezett felkészíteni az uralkodásba, ezért egyre inkább megosztotta vele annak terhét. Az ezer-

háromszáznegyvenkettedik év júliusában a főnemesek, bárók, lovagok egyhangú akaratából Székesfehérváron ünnepélyesen Telegdi Csanád esztergomi érsek a szentkoronával Magyarország királyává koronázta.

László, aki részt vett Károly király temetésének valamennyi szertartásán, mint Lajos kíséretének tagja, természetesen jelen volt fiatal ura megkoronázásán is. Az ünnepélyes beiktatás után együtt hagyta el a fehérvári főmonostort Dancs magiszterrel, Zólyom és Liptó ispánjával, aki Károly Róbert egyik legfőbb tanácsadója volt.

- Nos, kedves László fiam, itt az ideje, hogy búcsút vegyünk egymástól - nyújtott kezet mosolyogva Dancs mester.

- Miért? Hová utazik kegyelmed? - kérdezte meglepve László.

- Én, fiam, sehová - nevetett a magiszter. - Csak visszamegyek Liptóba. Itt már nincs szükség rám.

- Már hogyan lenne - tiltakozott László. - Hiszen Károly király szinte naponta kikérte kegyelmed tanácsát.

- Az Károly Róbert volt. Lajos király más tanácsadókat fog választani magának. Lehet, hogy éppen téged!

- Az nem lehet! Lajos fiatal kora ellenére nagyon művelt és okos. Meglátod, magiszter uram, nagy dolgokat fog művelni.

- Bizonyára - egyezett bele Dancs mester. - Károly Róbert nagy király volt. Gazdag, virágzó országot hagyott a fiára. Nem is országot, birodalmat. Lajos okos fiatalember. Ő talán még nagyobb birodalmat fog létrehozni. De ne felejtse el, az ő birodalma nem jöhetne létre anélkül, amit Károly király alkotott.

- Ez igaz! - helyeselt László. - Ezt Lajos is tudja és azt is tudja, bölcs tanácsadókra neki is szüksége van, így kegyelmedre is.

- Nem, fiam. Neki nem rám van szüksége. Nekem túl nagy már a tekintélyem. Az én tanácsaimat nehéz lenne visszautasítania, ahogy az apja nem egyszer megtette. Ő új tanácsadókat fog választani, olyanokat, akiket nem kell annyira tisztelnie, mint engem. Lajos király nem Károly király. Ő másként fog uralkodni. Ahogy mondani szokták: „Meghalt a király, éljen a király!”

22. Erzsébet királyné Rómában

Már tíz év telt el azóta, hogy Endre herceget apja, Károly király Nápolyba vitte, hogy feleségül vegye Johannát, Róbert király unokáját és királlyá koronázzák. Az akkor hatéves Endre már tizenhat éves lett, az esküvőt megtartották, de a koronázás elmaradt, noha Róbert király halála után meg kellett volna történnie.

Károly király özvegyét, Erzsébet királynét nagyon aggasztotta fia helyzete. (A királynénak fiai közül Endre volt a legkedvesebb, talán azért is, mert távol volt. István még alig tíz éves volt, Lajossal, a fiatal királlyal pedig kissé feszült volt a viszonya, annak ellenére, hogy szerették egymást. Erzsébet király-

né ugyanis erős egyéniség volt és gyakran bele akart avatkozni fia intézkedéseibe. Lajost azonban apja alaposan felkészítette az uralkodásra, tudta, hogy mit akar és elég ereje volt ahhoz, hogy esetenként nemet mondjon anyjának.)

A királyné, férje halála után fogadalmat tett arra, hogy Rómába utazik a Szent Péter és Pál székesegyháznak, valamint a szent apostolok ereklyéinek meglátogatására. Ennek a fogadalomnak jegyében elhatározta, Itáliába utazik, de látogatásának fő célja volt fia nápolyi királlyá való koronázásának előmozdítása.

Az ezerháromszáznegyvenharmadik év nyarán kelt útra díszes kísérettel, amelynek tagjai közé tartozott többek között a nádorispán, az udvarbíró és még sok nemes úr, valamint úrasszonyok és nemes lányok. A királyné magával vitte kedvencét, Bujtos Demetert is. Amióta Lajos lett a király, Bujtos még jobban beférkőzött úrnője kegyeibe, főleg azzal, hogy jó érzékkel csatlakozott az általa nem nagyon kedvelt fiatal uralkodó tetteinek bírálatához.

Sárosdi Lászlót eredetileg nem akarta magával vinni, részben Bujtos Demeter sugallatára, részben azért, mert maga is tudta, Sárosdi feltétlen híve a királynak, de Lajos király ragaszkodott hozzá, hogy ő is tagja legyen a küldöttségnek. A király Lászlótól akart tárgyilagos beszámolót kapni a küldetés eredményeiről. Nem mintha nem bízott volna édesanyjában, de ismerve annak heves természetét és elfogult szeretetét Endre iránt, szükségesnek tartotta saját, megbízható hívének tárgyilagos véleményét is megismerni.

Erzsébet királyné nem vette jónéven László részvételét a kíséretben. Ellenérzését fokozta Bujtos folytonos uszítása vetélytársa ellen. Kénytelen-kelletlen beleegyezett abba, hogy Sárosdit magával vigye, de a továbbiakban kihagyta az őt körülvevő közvetlen hívei köréből. Így László az eseményeket külső szemlélőként követte. Örült az utazásnak, mert az lefoglalta és az út során jelentkező élmények elterelték gyászos gondolatait.

A díszes küldöttség jelentős összeget vitt magával, költségeinek fedezésére: huszonhétezer márka ezüstöt és tizenhétezer márka aranyat. Ehhez Lajos király is adott még négyezer márka aranyat. A királyné utazásának nagy híre kelt. A velenceiek is hozzájárultak az utazáshoz: két gályát bocsájtottak rendelkezésükre saját költségükön.

A tengeren való átkelés zökkenőmentesen történt és három hét után szerencsésen megérkeztek Apuliába. Endre és felesége, Johanna a királynő elébe mentek és ünnepélyes pompával fogadták, úgy kísérték Nápolyba. Ott Erzsébet királynő tanácsot tartván, a nádort, Nagymartoni Pál udvarbíró, a nyitrai püspököt, a beneventói érseket és más nemes urakat követségbe küldte a szentszékhez Avignonba, kérve a pápa urat, VI. Kelemt, adja áldását és rendelje el Endre herceg királlyá koronázását. (Ebben az időben a pápa nem Rómában, hanem Franciaországban székel, mivel Fülöp francia királynak sikerült az egyházat is befolyása alá vonni. VI. Kelemen pápa - eredeti neve Pierre Roger - maga is francia volt.)

László nem vett részt a követségben, hanem csatlakozva a királyné kíséretéhez, amelynek a háznépen kívül tagja volt a nápolyi érsek és számos

nápolyi és apuliai nemes, Rómába indult. Nagy örömeire szolgált, hogy ismét találkozott Giacomoval, akivel, amikor Endrét Nápolyba kísérte, barátságot kötött. Giacomo sem volt már Endre nevelője, így az egész utat egymás társaságában tölthették.

A királynét és kíséretét Rómában nagy tisztelettel fogadták. A Tiberis folyó egyik partján a nagyhatalmú Colonnák tisztelegtek előtte, a másik oldalon a Colonnákkal ellenséges viszonyban lévő Orsini család fogadta a küldöttséget, a Szent Péter és Pál apostolok székesegyházának kapujában pedig a pápa Rómában levő udvartartása vonult Magyarország királynéja elé. A zarándoklat befejeztével Erzsébet visszatért Nápolyba.

*

A telet Nápolyban töltötték, Lászlónak így módja volt jobban megismerkedni az ottani udvari élettel. Nem kellett hosszú idő, amíg rájött, Endre és felesége, Johanna házassága egyáltalán nem boldog. Feltűnő volt Johanna lekezelő viselkedése férjével szemben, nemcsak szűk családi körben, de idegenek előtt is. Az udvari multságokon mindig ő volt a társaság középpontja. Igyekezett maga köré gyűjteni a társaságot, ami királynő léte nem volt nehéz. Az udvari emberek kört képeztek körülötte és Johanna ilyenkor gúnyos megjegyzéseket tett azokra, akiket nem kedvelt. Ezek között nem egyszer férje, Endre is szerepelt.

László azt is észrevette, Erzsébet királynőnek is feltűnt, mennyire milyen gögös és nagyravágyó, mennyire semmibe veszi férjét és nemhogy nem adja meg neki a szükséges tiszteletet, hanem még mások előtt is kigúnyolja. Nyilvánvaló volt, nem akarja, hogy férjét végre megkoronázzák és valószínűleg megpróbált tenni is valamit a koronázás ellen.

László egyszer kettesben maradt Endre királyfival és óvatosan megérdeklődte, hogy érzi magát itt az idegenben, de az sértődötten utasította vissza, hogy idegenben lenne.

- Jegyezd meg, László, én itthon vagyok, sőt most már ez a hazám, itt a népem, akikkel nagy terveim vannak, itt van a szerető feleségem és én vagyok az uralkodó, noha még nincs koronám. De ez sem várat már magára sokáig.

Ezek után nem mert újabb kérdést feltenni, hanem szerencsét kívánva elbúcsúzott volt tanítványától, aki láthatólag igyekezett meggyőzni magát arról, hogy dolgai a legjobb úton haladnak.

Giacomo barátsága kellemessé tette László nápolyi tartózkodását. Szoros barátság alakult ki közöttük, minden szabadidejüket lehetőleg együtt töltötték. Giacomo szülei házába is meghívta magyar barátját. Giacomo apja, Giuseppe Persini, magas beosztást töltött be az udvarnál, így, noha a Persinik apuliai nemesek voltak, Nápolyban is volt házuk. Fiuk barátját szeretettel fogadták és László is igen otthonosan érezte magát náluk. Kellemesen érintette az a közvetlenség, ahogyan bármilyen kérdéstről beszéltek. Ő is kitárulkozott előttük, min-

den feszélyezettség nélkül beszélt saját gondjairól, házasságáról, gyászáról, anélkül hogy zavarba jött volna jóindulatú közbeszólásaiktól, kérdéseiktől. Különös figyelemmel hallgatta Giacomo húga, Marcella, aki le sem vette róla a szemét, ha megszólalt. László, ha Marcellára nézett, mindig valamilyen különös érzés fogta el: a kislány Évára emlékeztette, noha igazában nem is hasonlított rá, a haja sötétbarna volt, majdnem fekete, hasonlóan a szeme is. Később gondolkozott rajta és rájött, a szem az, ami a hasonlóságot okozza, az a húséges, őszinte, de büszkén akaratos tekintet, ami Évának is valami különös bájt kölcsönzött.

Endre herceg koronázása a Persini család asztalánál is szóba került egy beszélgetés során. Amikor Sárosdi László feltette a kérdést: vajon mikor kerül sor Endre megkoronázására, Giuseppe Persini elkomorodott.

- Nem tudom, valaha is megtörténik - mondta rosszkedvűen. - Annyian ellenzik, annyi férfinak és asszonynak (az asszony szót különös hangsúllyal mondta) érdekeibe ütközik... - itt elhallgatott, majd rövid hallgatás után újra megszólalt: - Nem szabadna erőltetni, ennek nem lehet jó vége.

A koronázás ügye Avignonban is nehezen haladt. Erzsébet királynő, látván, hogy sem Nápolyban, sem Avignonban nem kedvezőek Endre megkoronázásának kilátásai, úgy döntött, visszautazik Magyarországra.

Mielőtt útnak indult volna, egy gyűrűt adott fiának.

- Állandóan hordjad, amíg ez a gyűrű az ujjadon van, fegyver, méreg nem fog rajtad, fiam - húzta Endre ujjára a gyűrűt. - Remélem, nem lesz rá szükséged, de érzem, hogy nem vagy biztonságban itt idegenben.

- Nem tudom, miért mondjátok, hogy itt idegenben vagyok! - bosszankodott a herceg. - Ha akarod, hordom, de semmi szükségem erre a gyűrűre, itt senki sem akar bántani. Ma már ez az én országom, az én népem. Sárosdi László is így mondta, össze is szidtam miatta. Igaz is! - jutott eszébe - jó volna, ha Sárosdit itt hagynád az én szolgálatomban. Szükségem lenne rá, ő lenne a kamarásom.

- Nem hagyhatom itt, ő Lajos bátyád szolgálatában áll, de nem is szívesen bíznlak rá. Ismerek alkalmasabb embert erre, Bujtos Demetert. Tudod, Sárosdit nem nagyon kedvelem és Demeterben teljesen megbízom.

Endre megfogadta anyja tanácsát, Bujtos és a gyűrű maradt, Sárosdi ment. Tavasszal a királyné hazaindult és éppen egy évvel elindulásuk után meg is érkezett kíséretével Visegrádra.

Eközben Avignonban a küldöttség szép szóval és meggyőzéssel, a törvények és a jogrend bebizonyításával nem ért el ugyan sikert, de megígérvén, hogy a pápa úr kincstárába Magyarország negyvennégyezer márka aranyat fizet be, VI. Kelemen elrendelte Endre megkoronázását. Ami jog és igazság szerint járt volna, pénzzel kellett megváltani.

21. Az új király új gondjai

Mialatt Erzsébet királyné Endre fia megkoronázását egyengette, Lajos királynak meg kellett vívnia első csatáját. Az erdélyi szászok lázongani kezdtek és megtagadták a szokásos adók és királyi jövedelmek megfizetését. Lajos király nagy sereget mozgósítva személyesen indult a lázadók megfékezésére. Megjelenésére a lázadó szászok szinte harc nélkül megadták magukat és engedelmességet fogadtak. Ekkor megmutatkoztak a fiatal király uralkodói képességei: többek tanácsa ellenére bölcs önmérsékletet tanúsított, nem torolta meg az engedetlenséget, hanem megbocsájtott a vétkeseknek.

Nagylelkűségének hatása nem maradt el. Sándor, Havasalföld vajdája, akinek apja, Bazaráb, Károly király ellen fellázadt és kivívta függetlenségét, látván a magyar király hatalmát és méltányolva kegyességét, személyesen eljött az Erdélyben tartózkodó Lajoshoz és önként felajánlotta engedelmisségét és hűségét a királynak, elismerve a Szentkorona fennhatóságát. A fiatal király első hadjárata tehát meghozta gyümölcsét és megszerezte az új uralkodó tekintélyét.

Sárosdi László itáliai távolléte miatt nem vett részt ebben a hadjáratban, sem abban, amelyet a király a pogány litvánok ellen folytatott, hogy segítséget nyújtson felesége, Margit apjának, Morvaország örgrófjának.

Amikor hazaérkezett, a király azonnal magához hívatta és beszámoltatta a történekről.

- Én bízom benne, el fogjuk érni végre, hogy Endre öcsémet Szicília és Nápoly királyává koronázzák és végre ő uralkodhat a nápolyi királyságban. Neked mi a véleményed? - kérdezte végül Lajos király, meghallgatva László részletes beszámolóját.

Sárosdi László némán nézett maga elé egy darabig, mielőtt válaszolt volna uralkodójának kérdésére. Ennek részben az volt az oka, hogy egy pillanatig nem tudta, hogyan szólítsa meg a királyt. Akár mi is történt közben, számára még mindig a fiatal Lajos herceg volt, aki évekig a tanítványa volt. De volt más oka is, ami elgondolkodásra készítette.

- Kérlek, felséges uram - válaszolta rövid hallgatás után - lehet, hogy megharagít, amit most mondani fogok, de úgy érzem, a sok év, amit együtt töltöttünk, arra kötelez, legyek őszinte hozzád. Mint várható volt, elértük, hogy a pápa úr elrendelje Endre királlyá koronázását (hogy mivel értük el, te jobban tudod, mint én). De, sajnos, nem hiszem, hogy valaha is ő lesz a nápolyi királyság ura.

Hogy véleményét alátámassza, részletesen elmondta, mit tapasztalt. Lajos király előbb bosszúsan hallgatta Sárosdi László magyarázatát, de ahogy minél tovább hallgatta, annál inkább elgondolkodott a hallottakon.

- Szóval az a véleményed - kérdezte végül megenyhülve - hogy Johanna sohasem fogja az öcsémet saját maga és Nápoly urának elismerni?

- Mindent meg fog tenni ellene, és nagyon sokan támogatják - válaszolta László. - Csak reménykedni tudok, hogy nem lesz komolyabb összetűzés.

A király bosszúsan fel-alá kezdett járkálni, azután megállt László előtt és egyszerre elkezdett nevetni.

- Először dühös lettem rád, nem vagyok hozzászokva, hogy a rossz híreket csak úgy az arcomba vágják. De azután beláttam, sok igazság van abban, amit te mondtál. Azon nevetek, hogy amióta király vagyok, ugyanazok az emberek, akik apám idejében gyakran kioktattak, most nem mernek ellentmondani, akár mit is mondok. De te kivétel vagy és ennek örülök. Szükségem van olyanokra, akikről tudom, hogy mindég elmondják a véleményüket, még ha ellent is kell mondaniuk nekem.

- Mint Károly királynak Dancs mester - szólt közbe László.

- Igen, mint Károly királynak Dancs mester - ismételte a király. - És ez te leszel ezentúl. Ami pedig Endre királyságát illeti - tette hozzá elkomorodva - még meggondolom, mit tehetnénk. De most - fordult Lászlóhoz újra elmosolyodva, - menj haza, a kisfiad már nagyon vár. Ha kell majd érted küldök.

*

Lászlónak nem kellett kétszer mondani, hogy látogassa meg kisfiát. Amúgy is nagyon sokat gondolt rá és alig várta, hogy több, mint egy éves távollét után újra találkozzanak.

Nem is üzente meg érkezését, azonnal útnak eredt.

Amikor belovagolt a vár udvarába, az első, amit meglátott, játszadózó gyerekek csoportja volt. Valamilyen harci játékot játszottak, két csoportra oszolva. Az egyik csapat a télire összevágott farakáson helyezkedett el, nyilván az volt a vár, a másik csapat pedig el akarta foglalni, de ez láthatólag nem sikerült. A támadókat izmos, szőke hat év körüli gyerek vezette. A többiek, közöttük a nála jóval idősebb kisfiúk is, engedelmesen követték vezérük utasításait.

László a kis vezért ismerősnek találta, azután rájött, hogy az nem más, mint az ő fia. Amióta nem látta, a kis Gergely nagyot nőtt, alig ismert rá. Határozottan, megfontoltan irányította tíz-tizenkét főből álló csapatát. Apja leszállt a lóról és figyelte őket. A gyerekeket annyira lekötötte a játék, hogy nem vették észre, ahogy egy oszlop mögül figyelte őket.

Gergely az „ellenség” üdviválgása mellett látszólag visszavonult az udvaron álló esővízgyűjtő hombárok mögé. Ott kettéosztotta csapatát, majd a fővezérséget egy másik fiúra bízva a fal mentén megkerülte a farakást. Közben a csapat nagyobbik része harsány csatakiáltással támadni kezdett. A farakás védői „hősiesen” védekeztek és minden támadást visszavertek. Soraik azonban egyszerre csak megbomlottak, mert a támadók másik csoportja hátulról megmászta a „bevehetetlen vár falait”.

A harcnak rövidesen vége lett és a győztesek vezérüket vállra kapva diadalmasan körbejártak a várudvarban. Amikor a közelébe értek, László eléjük lépett. A kis csapat olyan hirtelen állt meg, hogy vezérük majdnem lepottyant a vállukról. Szájtátva meredtek a váratlan vendégre, de Gergely hirtelen elkiáltotta

magát: - Édesapám! - és leugrott a többiek válláról. László felkapta és magához ölelte, majd letette maga elé:

- Sárosdi Gergely kapitány, öfelsége Lajos király nevében ezennel megdicsérlek! - mondta és kezet nyújtott a kis vezérnek, a többiek üdvözlője közegette.

*

Az Erdővértesen töltött idő alatt László minden napját főleg a fiával való foglalkozással töltötte. Sajnos ez az idő nem volt túl hosszú. Három hét sem telt el, futár érkezett Visegrádról. Lajos király magához rendelte Sárosdi Lászlót, tanácskozásra.

Visszatérte után Lajos király ismét bevonta közvetlen udvartartásába és megtette állandó tanácsadójának. Lajos hamar rájött, hogy volt nevelője gyorsan átlátja a dolgok lényegét és elfogulatlanul képes véleményét kialakítani a helyzetről és amikor maga nem tudott vagy nem akart valamiben részt venni, nem Lászlót bízta ugyan meg a hadjárat, vagy tárgyalás vezetőjének, ez sérelmes lett volna a nála magasabb rangú főurak számára, de elküldte megfigyelőnek.

Így történt ez akkor is, amikor a tatárok, ismét (és nem első alkalommal) fejedelmük, Athlamos vezetésével megtámadták Moldvát, az erdélyi rész határvidékét. A tanácskozásra meghívták, akik között László volt a legfiatalabb és legalacsonyabb rangú, kivétel nélkül egyetértettek abban, hogy be kell törni a tatárok földjére és példásan megbüntetni őket a zaklatásért. Vita csak azon volt, mekkora sereget küldjenek erre a célra. A nádorispán azt javasolta, hogy a határvidéken letelepült székelyeket mozgósítsák. Ezzel a többség egyetértett, csak az udvarbíró, Nagymartoni Pál kevesellte a kiküldendő sereg nagyságát. Nagymartoni Pál véleményét egyedül Sárosdi László támogatta. A tény, hogy a többségnek ellentmondott általános megrökönyödést keltett. A nádorispán rá is ripakodott.

- Hogy jut eszedbe, fiam, hogy ennyi tapasztalt, tekintélyes úr véleményének ellentmondj?

De Lajos király leintette.

- Nádorispán uram, egy tanácskozás valamennyi résztvevőjének egyformán joga van véleményét elmondani, akárki is. Szükségem van mindenki tanácsára, majd eldöntöm, kiét fogadom meg. Döntöttem, a székelyeket küldöm a tatárok ellen. Te pedig - fordult Lászlóhoz - elviszed a parancsodat Gyulafehérvárra Lackfi Endre erdélyi vajda úrnak, mozgósítsa a határvidék őrzését ellátó székelyeket, törjenek be a Kipcsaki tatárokhoz, hogy állandó zaklatásukat egyszer és mindenkorra megszüntessük.

Sárosdi László tehát húsz csatlóssal elindult az erdélyi vajdához a király parancsával. A szokásos kereskedelmi úton mentek, Budánál keltek át a Dunán, gyorsan haladtak csak Szolnokon majd Nagyváradon pihentek meg. Váradon, vacsora után, László kísért a városba és bement a templomba, ahol védőszentje, Szent László király teste nyugodott. Aggódott a csata kimenetelétől,

nem értett egyet a király döntésével, kevesellte a tatárok ellen felvonuló székelyek erejét. Fohászkodott László királyhoz, aki háromszáz éve annyiszor legyőzte a tatárokat.

László, miután átadta a király parancsát a vajdának, elmondta neki aggodalmát. Lackfi Endre maga is osztotta Sárosdi László véleményét.

- Szerintem is kevés a harcosunk, hogy betörjünk a Kipcsaki tatárok országába - mondta elgondolkozva. - Arra elegen volnánk, hogy esetleges támadásukat visszaverjük, ha viszont mi törünk be hozzájuk, az egész ország összes harcosa harcba száll ellenünk. De ha ez a király parancsa, így fogunk tenni.

A vajda szétküldte a futárokat a lófőkhöz és alig telt el három hét, összeállt a székelyekből álló, mintegy tizenötezer főnyi hadsereg. Lackfi rövid, lelkesítő beszédet mondott, ismertette a csatatervet, majd elindultak Moldva felé. Előre is küldött a vezér futárokat, úgy, hogy mire a földjükre értek, már várta őket a csángókból álló csapat, hogy csatlakozzék a főerőkhöz. Noha ez a csapat nem volt jelentős, hasznos volt, mert a tatárok is megneszelték az ellenük irányuló támadást és még el sem értek a határra, már nagy erővel elindultak Moldva felé.

A magyarok behatoltak Tatárországba és felperzselték, ami az útjukba esett. Az ütközet a tatár főerővel a határtól nem messze alakult ki. Mint László jól sejtette, a magyar sereg létszáma kevésnek bizonyult a tatárokéhoz képest, akik legalább háromszor annyian voltak. A magyar lovasság szoros csatárláncba fejlődve támadott és pillanatok alatt megfutamította a velük szemben támadó tatár sereget. Ez a diadal azonban nem volt hosszú életű. A tatárok derékhada ugyan szétszóródva menekült és hátrafordulva szórta nyilait az ellenségre, de a menekülő csoport hirtelen kettévált és mögöttük újabb lovascsapat tűnt fel szembe támadva a magyarokat. Az előbb még menekülő lovasok két irányba szétválva oldalba kerülték a támadókat, akik kénytelenek voltak visszafordulni, hogy a bekerítést elkerüljék.

Most a tatárok üldözték a magyarokat, akik kénytelenek voltak szekértáborukig hátrálni. Talán még aznap eldőlt volna a csata sorsa, de szerencsére közben besötétedett és a tatárok is visszavonultak, búcsúzóul nyílzáport zúdítva ellenségeikre. A magyar seregnek jelentős veszteségei voltak, főleg nyílvesztő okozta sebesülések.

Az éjszaka folyamán nem történt semmi, az őrszemek éberren vigyáztak és ezt a tatárok is tudták. Ahogy felkelt a nap, Lackfi Endre ismét csatarendbe állította hadinépét, úgy indultak az ellenség irányába. Most már úgy alakították ki soraikat, hogy bármely irányból érkező támadást ki tudjanak védeni. A magyar sereg lassan mozgott előre, hiába próbálták a tatárok újra maguk után csalni őket. Miután ez nem sikerült minden irányból rátörtek a székelyekre és szabályos közelharcalakult ki.

László maga is derekasan kivette a részét a harcból. Kétszer majdnem megölték, de mindkét alkalommal fürgébb volt ellenfeleinél, az egyiket levágta kardjával, a másikat átszúrta és tovább lovagolt. Több tatárral is összeütközésbe

került, de ezek hamar elsodródtak mellőle. Azután egyszerre nagyobb csoportosulással került szembe, amelynek közepén pompás paripán díszes ruházatú idősebb harcos ült. A vajda leírásából ráismert: Athlamos volt a tatárok fejedelme.

A közöttük levő tömeg kissé megritkult és hirtelen szemtől szembe került a tatár vezérrel. Mindketten meglepődtek, Athlamos kardja után kapott, de László gyorsabb volt és kirántva a nyeregkápából rövidnyelű csatabárdját, lecsapott ellenfelére. A fejét akarta eltalálni, de csak a vállát érte, ott ahol a páncél és a mellvért találkozik, de olyan erővel, hogy a tatár lebukott lováról. Odébb sodródott, közben látta, hogy a székelyek egy csoportja ráveti magát a sebesült fejedelemre. Csakhamar újra megpillantotta Athlamos fejét, de már egy lándzsa hegyén.

Vezérük veszte megzavarta a tatárokat. Egy részük fejvesztetten kezdett menekülni, magával ragadva azokat is, akik még helytálltak. A tatár sereg szétszóródott, Lackfi pedig, felismerve a lehetőséget utánuk küldte a könnyebb fegyverzetű lovasságát és ahol érték vágták, szabdalták a menekülőket.

A szétszóródott ellenséges sereg nem tudott többé összeállni, így a magyarok ellenállás nélkül tudtak behatolni mélyen a Kipcsaki tatárok birodalmába, feldúlva mindent, ami útjukba került. Sikeres hadműveletükkel hosszú időre biztosították Moldva békéjét.

Visszatérve Magyarországra a vajda megjutalmazta és szélnek eresztette a székelyeket, majd saját csatlósai kíséretében visszatért Budára, ahol a király, apja halála után, udvartartását berendezte. (Anyja Erzsébet királyné udvartartása Visegrádon rendezkedett be). Nagyváradon megálltak, hogy egy kissé kipihenjék magukat.

Lackfi Endre magához hívatta Lászlót, mert tudta, Lajos király meg fogja kérdezni az ő véleményét is.

- Láttam, te is derekasan kivetted a harcból a részedet Sárosdi László - fordult hozzá, miközben megkínálta egy kupa borral. - Azt hiszem nagy tettet hajtottunk végre kis seregünkkel. Te nem úgy gondolod?

- Én is úgy gondolom, vajda uram, hiszen te is tudod, ugyanaz volt a véleményünk a sereg nagyságáról. Azt hiszem, nagy szerencsénk volt.

- Lehet, hogy szerencse volt, lehet, hogy más - vonogatta a vállát a vajda. - Hallottad, a sereg között elterjedt - mondta aztán, szemét kérdően a másikra szegezve - hogy a csata közben maga Szent László király jelent meg és ő kergette szét a pogányokat?

- Nem tudom, én nem láttam - válaszolt mosolyogva László - de biztos, hogy így-vagy úgy segítségünkre volt, különben talán te sem, én sem lennénk most itt.

23. Gyilkosság Aversában

- Nos, ahogy Lackfi vajdától tudom - mondta a király Lászlónak - mégis neked volt igazad, a tatárok ellen küldött sereg nagyságát illetően. Mondhatnám ugyan - tette hozzá mosolyogva - hogy nekem volt igazam, mert így is győztek, de nem mondom, tudom, hogy a vakszerencsén múlt a győzelem.

- A vakszerencsén, vagy Szent László királyunk csodálatos közbelépésén - válaszolta László is mosolyogva.

- Lehetséges - hagyta helyben Lajos király - de sajnos Szent Lászlót nem sorozhatjuk be a seregbe, amikor háborúba megyünk. De nem ezért hívtalak. Anyám, Erzsébet királynő rendszeresen kap értesítést Nápolyból, Bujtos Demetertől, aki Endre öcsém kamarása. Ezek a hírek nagyon kedvezőnek mutatják Endre király helyzetét. Túl kedvezőnek. Annyira kedvezőnek, hogy elkezdtem kételkedni a hírek forrásának megbízhatóságában.

- Ne kívánd, uram, hogy Bujtos Demeter megbízhatóságáról véleményt mondjak - szakította félbe urát László. - Tudod, hogy milyen viszonyban vagyok vele.

- Nem is kívánom - mondta Lajos. - Tudom, hogy joggal vagy velem szemben elfogult. De azt is tudom, bárhogyan gyűlölöd, ha igazat mond, akkor sem hazudtolnád meg. Sárosdi László, azt akarom, utazz Nápolyba, maradj ott egy ideig, győződj meg magad Endre helyzetéről, azután jelentsd nekem. Magam utaznék oda, de tudod, mennyi gondom van a horvát lázadókkal, na meg Velencével, amely meg akarja kaparintani Zárát.

Sárosdi László tehát a király kívánságára elutazott Itáliába. Tizenkét csatlósát, illetve szolgáját vitte magával. Nyár vége felé volt már, amikor Nápolyba ért. A király bizalmas levelét vitte magával, amelyben Lajos őszinte választ kért öccsétől uralkodásával és házasságával kapcsolatban. Nápolyba érve, a királyi palotában megtudta, hogy a királyi udvar a közeli Aversában tartózkodik. Vadászni indultak.

Azt is megtudta, hogy barátja, Giacomo nem ment a többiekkel Aversába. Csatlósait elszállásolva, elindult tehát a Persini palota felé. Szerencséje volt, a palota közelében összetalálkozott barátjával. Giacomo megváltoztatva úti célját, visszament vele családjához, akik ugyancsak nagy örömmel fogadták. Giuseppe Persini kezét rázott vele és felesége, Maria asszony, átölelte és megcsókolta a rég nem látott vendéget.

A kedves vendéglátók közvetlensége eloszlatta László zavarát és a hazai szokásoktól eltérően ő is hasonló közvetlenséggel üdvözölte házigazdáit. De otthonos közvetlensége csak addig tartott, amíg egy feltűnően szép, fiatal lányban meglepve fel nem ismerte Giacomo húgát, Marcellát. A lány látható zavarban üdvözölte a vendéget és zavara azon nyomban Lászlóra is átragadt. Marcella pironkodva köszöntötte a rég nem látott férfit, akitől legutóbb, kislányként, még csókkal búcsúzott.

Azok ketten csak álltak egymással szemben, zavarukban nem tudták kezét fogjanak-e vagy megöleljék egymást, amivel nagy derűtséget okoztak a család többi tagjának. Végül a lány oldotta meg a helyzetet: fülíg pirulva átölelte Lászlót és jobbról, balról megcsókolta.

A családfő, Giuseppe Persini, ragaszkodott hozzá, hogy Sárosdi László náluk szálljon meg. Mivel már esteledett, László úgy döntött, elfogadja a meghívást. El akarta küldeni egyik csatlósát Aversába, Endre király kamarásához, Bujtos Demeterhez, azzal az üzenettel, hogy másnap ő is Aversába indul Endre úrhoz, Lajos király levelével. Barátja azonban lebeszélte róla, hogy saját emberét küldje.

- Az embered még sohasem járt Aversában és nem is ismeri azt, akihez küldöd. Jobb lesz, ha az én egyik szolgámat küldjük.

Így is történt, Giacomo Enrico nevű szolgája ment el az üzenettel.

A vacsoránál László megkérdezte Giuseppe Persinit, elismerik-e Endrét Nápoly tényleges királyának.

- Tudod, uram - kérdezte házigazdáját - Erzsébet királyné kedves hívét, Bujtos Demetert küldte ide és megbízta, hogy rendszeresen értesítse az itteni eseményekről. A királyné azóta is gyakorta kap leveleket Bujtostól. Ezekben a levelekben az áll, hogy amióta a pápa elrendelte Endre megkoronázását, helyreállt tekintélye és mindenki elismeri a királyság tényleges urának.

- Kedves fiam - rázta meg fejét az öreg Persini - Nápoly messze van Budától és a papír türelmes. Itt a tényleges hatalom Johanna királynő kezében van és ezt nem hajlandó megosztani férjével, akinek pedig gyereket is szült, a kis Károlyt. Ami pedig Bujtost illeti, ő is rájött, kinek a kedvében kell járni és azóta mindent Johanna akarata szerint tesz.

- De hát VI. Kelemen pápa... - kezdte László, de Persini közbevágott:

- Mondtam az előbb, Nápoly messze van Budától. Nos, Rómához sincs közel, Avignontól pedig még messzebb van. Sajnos a ti királyotok öccse itt, Nápolyban csak névlegesen király. Nagyon sokan nem nézik jó szemmel királyságát, sokan maguk is pályáznak a trónra és csak reménykedni merek, hogy ennek az ellentétnek nem lesz rossz vége.

*

Másnap kora reggel Giacomo kíséretében László is elindult csatlósaival Aversába. Alig haladtak néhány mérföldet, amikor szembe találtak az üzenettel előreküldött szolgálival, Enricoval. Megdöbbenve látták, hogy a szolga alig tudja lovát megülni. Haja csapzott volt, arca véres, ruhája szakadt.

- Meggyilkolták! - kiáltotta, ahogy gazdáját megpillantotta, aztán ájultan lefordult a lováról.

Mindannyian leszálltak lovaikról és körülvették Enricot. Giacomo és Sárosdi László letérdeltek az ájult ember mellé és megpróbálták magához téríteni. Miután vízzel kezdték locsolni, magához tért.

Ahogy kinyitotta a szemét, László azonnal ráförmedt.

- Kit gyilkoltak meg - kérdezte rosszat sejtve.

- Hát a királyt, Endre királyt - mondta a szolga izgatottan.

Mindannyian megdöbbenve, szótlánul meredtek Enricora. Giacomo törte meg a csendet.

- Most lassan és nyugodtan mesélj el mindent, ami történt - mondta hal-
kan, de az ő hangja is remegett az izgalomtól. A szolga lassan összeszedte magát és elkezdett beszélni.

- Késő éjjel érkeztem Aversába, ahol a királyi udvart elszállásolták. Az urak még ébren voltak, egy nagy asztal körül ültek és poharaztak. A király nem volt ott, de Bujtos kamarás urat láttam, ott ült Chensa lovag úr mellett. Áadtam neki uram üzenetét.

- Jól van, tudomásul vettem - mondta a kamarás úr. - Indulhatsz haza! -
Ekkor belépett egy újabb, felfegyverzett férfi és így szólt:

- Gyertek, minden készen áll.

Chensa lovag bólintott, de a kamarás közbeszólt.

- Én nem megyek Corrado! - kiáltotta izgatottan. - Ezt nem kívánhatjátok
tőlem!

(- Ki az a Corrado? - fordult László Giacomohoz.

- Corrado de Catanzo, ismerem - felelte idegesen Giacomo. - Mindenre
kapható.)

- De Chensa ráförmedt - folytatta a szolga. - Most már nincs visszaút.
Tudod, mi vár rád, ha nem jössz.

Bujtos Demeter úr remegve felállt és elindult velük. Ekkor a Corrado
nevű észrevett. Kérdezett valamit Chensától, azután újra rám nézett. Megint
mondott valamit a lovagnak, aki bólintott és odaszólt nekem.

- Ne menj még, várj meg.

Ezzel elindultak. Kíváncsi voltam, utánuk osontam. Kint még vagy tízen
csatlakoztak hozzájuk, csupa rosszcú gazember. Az épület másik szárnyához
mentek, ahol egy néhány fokból álló vaslépcső vezetett az ajtóhoz, ahol a király
és a királynő aludt. Corrado előretolta Bujtos urat, aki először vonakodott, de
végül felment a lépcsőn és bekopogott. Rövidesen kinyílt az ajtó és kilépett a
király.

- Gyere ki, felséges uram, fontos - mondta Bujtos.

Őfelsége lejtött a lépcsőn. Ahogy leért többen rávetették magukat és dula-
kodni kezdtek. Valamelyik kést rántott, de Endre király kicsavarta a kezéből.

- Ne használjatok kést - kiáltott Chensa lovag. - Tudjátok, hogy van
talizmánja. Egy gyűrű. Nem fogja sem, fegyver sem méreg.

- Meg kell fojtani - adta ki a parancsot Corrado.

A király a megszerzett kés segítségével felküzdötte magát a lépcsőn és
vissza akart jutni a szobájába. De hiába próbálta lenyomni a kilincset, az ajtó
zárva volt. Közben az a Corrado utolérte egy másikkal együtt. Kötelet vetettek a
nyakába és hiába védekezett, megfojtották.

Nagyon megijedtem és el akartam osonni, de észrevettek. Utánam eredtek, egyik el is kapott de kiverekedtem magam a kezei közül és futottam, amíg meg nem láttam egy lovat. Felugrottam rá és elvágattam. Most itt vagyok.

A többiek döbbenet hallgatták végig a szolga elbeszélését. Ahogy befejezte, lovaikra kaptak és amilyen gyorsan tudtak, Aversába lovagoltak, a szolga mutatta úton. Mikor az udvar szálláshelye közelébe érték, látták, hogy az már üres, Johanna királynő és az udvar már elhagyta a várost. A szolga útmutatásával elkezdtek végigjárni a környező erdőséget. Szétszlottak, és úgy kutatták át a környéket, bár nem tudták, mit keresnek. Egyszerre az egyik magyar csatlós felkiáltott:

- Itt van valami!

Mindannyian a fiúhoz rohantak, aki meredten bámult valamire a földön. László ért oda először. A várfal tövében egy férfi holtteste hevert, furcsán kifacsarodott tagokkal. A nápolyi királynak, Endre, Jeruzsálem és Szicília címzetes királyának temetetlen holtteste feküdt ott, a nyakán még mindig ott volt a kötél.

24. Az igazság keresők

Először Endre király testét vitték be a város dómjába. Ott átadták a perjelnek, helyezték tisztas örzetbe, amíg végleges temetéséről nem döntenek azok, akiknek ez joga és kötelessége.

- Mit tanácsolsz, kihez forduljunk? - kérdezte barátját László. - Jelentsük Johanna királynőnek, hogy megölték a férjét és mi megtaláltuk a holttestét?

- Nem hiszem, hogy meglepődne - gondolkodott hangosan Giacomo - legfeljebb azon, hogy megtalálta valaki. Vagy kérdezzük meg tőle egyenesen, miért ölette meg a királyt?

- Azt hiszem, az lesz a legokosabb, ha most visszamegyünk hozzátok Nápolyba és az apádtól kérünk tanácsot - döntötte el László. - És egyúttal sürgős futárt küldök a hírral Lajos királyhoz.

Mire visszaértek Nápolyba, már híre ment a gyilkosságnak. Johanna királynő mély gyászba öltözve az egész udvartartás előtt bejelentette, hogy férjét ismeretlenek megölték. László visszaküldte csatlósait szálláshelyükre, de megparancsolta, senkinek ne beszéljenek arról, amit láttak és gazdájuk hollétét ne árulják el senkinek.

Giuseppe Persini, akit már az udvar bejelentése is lesújtott, mély megdöbbenéssel hallgatta fia és annak barátja beszámolóját.

- Legjobb lesz - mondta hosszas gondolkodás után - ha Lajos királyotok rokonát, Károly király nővérnek férjét, Bertand de Beaux-t, Novelli nagyhatalmú grófját keressük fel. Ő feltétlen híve volt Endrének és olyan nagy a tekintélye, hogy Johanna és hívei nem mernek vele szembeszállni. De előbb, László fiam, gyorsfutár útján értesítsd Lajos királyt. Ne sajnáld az időt küldj, részletes beszámolót.

László éppen elkészült levelével, amikor egyik csatlósa jelentette, hogy az udvartól keresték a csatlósok szálláshelyén.

- Jó, hogy hozzátok jöttünk - mondta László Giacomonak. - Bujtos tudja, hogy itt vagyok. Meg van ijedve és kerestet. Nem tudja, mit tudok. Lehet, hogy meg akar öletni?

- Vagy azért akar megöletni, mert azt hiszi, tudja, mit tudsz - nevetett a barátja.

- De az is lehet, hogy a királynő akar megöletni, mielőtt megtudok valamit - ragozta tovább László.

*

Miután a futár elindult a levéllel, Giuseppe Persini kíséretében felkeresték Novelli grófját. Enricot is magukkal vitték. Nem lehet leírni Bertrand gróf haragját, amikor Enrico beszámolóját személyesen is végighallgatta.

- Azonnal a királynőhöz megyünk mindannyian - adta ki az utasítást. - Ezt a gyalázatot nem ússzák meg szárazon.

Megjelenésük nagy megdöbbenést váltott ki az udvari emberek között, különösen, amikor a gróf mindenki füle hallatára részletesen elmondta, amit a szolgától, illetve, amit Giacomótól és Lászlótól megtudtak. A láthatólag érintettek, illetve beavatottak közül többen szótlánul meredtek maguk elé, mások - köztük Bujtos Demeter is sápadtan próbáltak tiltakozni. Legelőször Johanna királynő nyerte vissza lélekjelenlétét.

- Ha ez így igaz, kedves rokon - mondta Bertrand de Beaux grófnak - hálás vagyok neked, hogy elmondtad. Utasítást fogok adni, hogy Chansát és Corradot vessék fogságba és vallassák ki.

- Szükségtelen - vágott szavába Novelli grófja. - Én már intézkedtem. Az embereim keresik őket és cinkosaikat.

- Köszönöm, hogy mélységes gyászomban, megkímélsz ettől a feladattól - mondta kényszeredetten Johanna. - De ezeken a gazembereken kívül gyanúba keveredhet mindenki az udvartartásomból... illetve - javította ki magát zavartan - udvartartásunkból. Például férjem kamarása Bujtos Demeter. Még én is, mert ahogy a szolga mondja, Endre zárva találta az ajtót. Hát én tényleg bezártam, mert kint dulakodás volt és félttem. De nem gondoltam, hogy a férjem veszélyben van. Most cinkosnak tartotok, mert egy szolga mondja?

- Engem is megvádoltak, - vágott a királynő szavába Bujtos Demeter. - Mindenki tudja, hogy Sárosdi László az ellenségem. Lehet, hogy ő vesztegette meg azt a szolgát. Ki hisz neki?

- Visszautasítom Bujtos Demeter gyanúsítását - lépett előre László. - Igazamat húszan tanúsítják. Igenis árulással és cinkossággal vádollok téged Bujtos Demeter. El fog érni a magyar király büntető keze.

- Erzsébet királyné kívánságára Lajos király átengedett Endre király szolgálatába - mondta öntelten Bujtos - tehát az én ügyemben csak a nápolyi királyság uralkodója ítélkezhet, azaz Johanna királynő. Ő pedig tudja, hogy híven szolgálom.

- Nem várom meg, amíg Lajos király büntetése elér és Endre király miatt, aki valaha a barátomnak nevezte magát, kihívlak, megvívok veled, életre-halálra - mondta ekkor Sárosi László.

- Jól van, vívjunk meg! - mondta sápadtan Demeter. - Holnap, itt az udvar előtt.

- Holnap - nyugtázta László.

- Vívjatok, ha tetszik - mondta gúnyosan a királynő. - Ezeket a nevet-séges vádakot úgysem hiszi el senki.

- Én elhiszem - szólalt meg egy díszes ruhájú úr, aki eddig az ajtó mellől figyelte az eseményeket. - Én Károly, Durazzó hercege, magam is meggyőződtem az igazságról és már le is írtam levelemben, amit még reggel elküldtem rokonomnak, Lajosnak, a magyar királynak.

- Hát, ha valaki, te ismerheted az igazságot, Durazzói Károly - mondta sápadtan Johanna, majd megfordult és elhagyta a termet. Kísérete követte, közöttük Bujtos Demeter.

- Írjátok meg rokonomnak, Lajosnak, végére járok a dolognak és megbüntetem a vétkeseket - nyugtatta meg Giuseppe Persinit és társait Bertrand gróf, miután távoztak a királyi palotából.

- Nem értem - szólalt meg hirtelen László - hogy tudhatta meg, mi előttünk, Durazzói Károly herceg, hogy mi történt?

- Talán úgy - felelte rövid gondolkodás után Persini - hogy előre tudta, mi fog történni.

25. Gyász és bosszú

Lajos király először Durazzói Károly levelét kapta kézhez. A futár hajnalban érkezett és hosszasan gyözködte az ajtónállót, hogy beengedje a királyhoz.

- Ófelsége ilyenkor még alszik - utasította vissza az a talján zavaros magyarsággal elmondott követelődését.

Hosszas unszolás után az ajtónálló felkeltette a budai vár palotaőrségének kapitányát, akinek sikerült a herceg bizalmas emberéből kiszednie, hogy nagy szerencsétlenség történt és ura azt parancsolta neki, azonnal értesítse a magyar királyt, de csak neki, személyesen neki adja át ezt a levelet.

A kapitány végül is nagy félve bement Lajos hálótermébe, de nem volt szükség rá, hogy felkeltse, mert a folyosóról beszűrődő beszélgetés zaja felébresztette.

A király mély felindulással olvasta Károly herceg levelét, amelyben az nemcsak a gyilkosság hírének közölte, hanem szinte részletesen leírta az eseményeket és utalt Johanna királynő kétes szerepére is.

Lajos, miután vagy háromszor végigolvasta a levelet és utána hosszan magába mélyedve végiggondolta mindazt, ami történt, magához hívatta Giléti Miklós nádorispánt, Nagymartoni Pál udvarbíró és Tóth Lőrinc fiát, Kont Miklós főpohárnokot, hogy megbeszélje velük, mit tegyenek. Alig, hogy ezek összegyülekeztek, újabb futár érkezett, Sárosdi László levelével. Ezt a levelet, ami az eseményeket teljes részletességgel ismertette, a másikkal együtt a király az egész gyülekezetnek felolvastatta a főpohárnokkal. Levele végén Sárosdi beszámolt a nápolyi királyi palotában történekről, nem hallgatván el Bujtos Demeterrel történt összekülönbözését, valamint azt a kétségüket, honnan szerezhetett tudomást Durazzói Károly herceg a király gyilkosság végrehajtásának részleteiről.

Miután a király ezt a levelet is felolvastatta az urak előtt, így szólt:

- Hallottátok mindannyian mindkét levelet, azt is, amelyet rokonom, Durazzói Károly küldött és azt is, amit hűséges szolgám és gyermekkorom, valamint szerencsétlen Endre öcsém gyermekkorának barátja írt. Tekintetek most el méltó felháborodásotok hangoztatásától és az én mély bánatom vigasztalásától, csak véleményeteket mondjátok el az itt hallottakról és javaslataitokat, hogy mit tegyünk.

Hosszas hallgatás után a nádor szólalt meg először:

- Felséges uram! Nincs okunk kételkedni a két levélben leírtakban, annál kevésbé, mert tartalmuk csaknem teljesen megegyezik. Mint ismeretes, Sárosdi és Bujtos közötti haragos viszony miatt némi fenntartással bár, de elfogadom a kamarás vétkes voltát, mert, ha a cinkosságot túlzásnak is tartom, neki élete árán is védenie kellett volna Endre királyt. Ám rokonom, Durazzói Károly jó szándékában nincs okunk kételkedni és nem osztom Sárosdi László kétségeit a herceggel kapcsolatban. Nem is értem, hogyan merészeli egy köznemes egy királyi vérből származó herceg szándékait megkérdőjelezni?

- Kedves nádorom - torkolta le Giléti a király - Sárosdi László feltétlen hívem. Kötelességévé tettem, hogy őszinte véleményét mindig adja tudtomra. Lehet, hogy téved Károly rokonunkat illetően, de őszinteségéért nem megrovást, hanem dicséretet érdemel. De, őszintén szólván, nekem is vannak kételyeim Durazzói Károly atyafiságos levelével kapcsolatban. Mégpedig az, hogy ha ilyen jól tájékozott volt, mit tett a bűntény megakadályozására és megtorlására?

Lajos király véleményét mindannyian elfogadták, majd az udvarbíró javaslatára hadra hívták az ország népét a gyalázatos tett megbosszulására, azaz körbehordozták az országban a véres kardot. Mire ezt a döntést meghozták, a gyilkosság híre elterjedt és Buda népe az utcákra tódulva követelte Nápoly megbüntetését.

A király maga ezután Visegrádra sietett anyjához, aki férje halála után ott rendezte be udvartartását, hogy szeretett fia haláláról ne mástól értesüljön.

De sajnos elkésett, a hír gyorsabban járt, mint ő. Mire odaért, Erzsébet királynét már mély gyászban találta udvarhölgyei és több, a halálhírré Visegrádra sereglett nemes hölgy körében. Maga a vár úgy nézett ki, mint egy temető: minden ablakban gyertyák, minden erkélyen gyászfátylak.

Fiát meglátva elébe sietett és vállára borulva zokogott. A többi hölgy a király érkezésekor visszavonult, Lajos pedig mindent elmesélt anyjának, amit eddig megtudott. Habozott, szóljon-e anyja kedvencéről, Bujtos Demeterről, de nevét a királyné maga hozta szóba:

- És Demeter, Bujtos Demeter nem tudott segíteni? - kérdezte. - Vagy talán ő maga is a gyilkosok áldozata lett?

Ekkor végül Lajos király részletesen elmondta Bujtos Demeter szerepét a gyilkos összeesküvésben.

- Lehet, hogy eredetileg nem volt szerepe az összeesküvésben, és csak kényszer hatására cselekedett, de mind Durazzói Károly, mind Sárosdi László levelében az áll, hogy ő hívta ki hálósobájából Endrét - fejezte be elbeszélését a király. - Tehát, ha kényszerítették is, akkor is bűnös, mert inkább életét kellett volna áldoznia királyáért, semmint, hogy elárulja. De én azt hiszem, ő maga is áruló, mert a te hozzád küldött leveleiben nyilván félrevezetett a helyzetről.

- Ó az átkozott! - zokogott a királyné. - Pedig mennyire megbíztam benne. Tehát akkor ez is az én bűnöm, mint a másik.

- Ez ostobaság, anyám! Az a gazember félrevezetett. De milyen más bűnről beszélsz?

- Minden az én bűnöm, fiam - mondta megtörtén Erzsébet királyné. - Ez az Úristen büntetése, amiért annak idején sok ártatlan ember vérért követeltem, bosszúból, amiért Zách Felicián megsebesített. Ezért kellett Endrének meghalnia. Miattam halt meg. Én öltem meg!

- Ne bánkódj, anyám. Igaz, hogy túl szigorúan, de mégis csak egy gyilkos merényletet toroltatok meg, igazságot szolgáltatottok - próbálta vigasztalni Lajos.

- Nem igazságot - zokogott fel a királyné. - Zách Felicián csak elégtételt akart venni lánya miatt, akit én bűnös módon Kázmér nagybátyád kezére játszottam.

A király látta, hogy anyja vigasztalhatatlan, magát okolja Endre fia haláláért. Búcsút vett tőle és visszatért Budára, hogy elindítson egy kisebb sereget Nápolyba. A csapat vezérévé a főpohárnokot nevezte ki, Hédervári Kont Miklóst.

Lajos király lement a várból az induló csapathoz és búcsút vett tőlük. Az előreküldött seregnek, illetve Kontnak az volt a feladata, hogy Stájerországon keresztül Itáliába jutva, induljanak dél felé és a Nápolyi Királyság felé vezető újukba eső kisebb-nagyobb államokat próbálják megnyerni és maguk mellé állítani.

*

László és Giacomo másnap reggel arra ébredt, hogy Bertrand gróf szolgája bekopogott a Persini palota ajtaján.

- A gróf úr kéreti, hogy sürgősen látogassátok meg - közölte a szolga. - Kérlek, gyertek velem.

Felöltöztek és elkísérték a szolgát a Novelli kastélyba. Bertrand de Beaux már várta őket.

- Jó hogy már itt vagytok, fiaim. Gyertek, mutatok nektek valamit, illetve valamiket - mondta nevetve.

Felállt és levezette vendégeit a palota pincéjébe. Fáklyát ragadtak és végigmentek a sötét folyosókon. Az egyik cella előtt megálltak és a gróf bevilágított. A fáklya fénye négy, földön fekvő alakra esett. Kettő közülük drága ruhába volt öltözve, de ez a ruha most szakadt és piszkos volt, vérfoltokkal szennyezett. Mind a négy férfi arcát a felismerhetetlenségig eltorzították a véres, nyitott sebek és ütésnyomok.

- Tudjátok-e, kik ezek az emberek? - kérdezte a gróf, majd rámutatott a magasabbra. - Ez az úr itt Chensa lovag.

Nagyot nevetett, amikor látta vendégei elképedését és rámutatott a másik férfire:

- Ez a másik úr pedig Corrado de Catanzo, a többiek pedig a cinkosaik. Három közülük már halott. Könnyű volt őket elfogni, egy csapszékben ültek és gaztettükkel dicsekedtek a körülöttük állónak. Amikor embereim elfogták őket, megkísérelték a védekezést, de amint láttátok, rosszul jártak. Ki fogom vallasni őket, azután körbehurcoltatom a városon, végül megfizetnek a bűneikért. A többi gyilkost is el fogom még kapni.

- Köszönöm, uram, Lajos király nevében - hajolt meg László. - Még ma megírom a királynak. De nekem most át kell mennem a királyi palotába, elszámolnivalóm van Bujtos Demeterrel.

- Elkísérlek benneteket - csatlakozott hozzájuk Bertrand de Beaux.

A királyi palota ajtaját zárva találták. Kopogásukra egy szolga dugta ki a fejét.

- Johanna királynőt keressük és Bujtos főkamrás urat - mondta a többiek helyett is a gróf.

- Johanna királynő őfelsége elutazott Apuliába. A kamarás úr is vele utazott - mondta a szolga és becsukta az ajtót.

26. Nápolyban és odahaza

László azonnal értesítette Lajos királyt, hogy a királyné szűkebb udvartartásával elhagyta Nápolyt és további utasítást kért. Barátja, Giacomo ragaszkodott hozzá, hogy továbbra is náluk lakják. A következő napok, bárhogy is szerette volna hasznosan tölteni, semmittevéssel, illetve az események tétlen szemlélésével teltek.

Bertrand de Beaux, Novelli grófja, ígéretéhez híven embereit a gyilkos merénylet résztvevőinek felkutatására és megbüntetésére küldte. Sikerült is valamennyit kézre keríteniük, legalábbis mindazokat, akikre a többiek a nem éppen kíméletes kínvallatás során rávallottak.

Miután a gyilkosság végrehajtóinak fejét, Corradót és kitervelőjét Chansát elfogták, a többieket pedig nyilvánvalóan a gazfickók söpredékéből bérelték fel, a bűnösök elnyerhették méltó büntetésüket. Azaz elnyerhették volna, ha az igazi felbujtók személyére is sikerült volna fényt deríteni. De sajnos az ő kilétüket csak sejteni lehetett, mert a két főbűnös a legdurvább kínvallatás során sem nevezte meg őket. Talán azért, mert mire a kínpadra kerültek, a kínzások egész során kellett keresztül menniük és olyan állapotban voltak, hogy Novelli grófjának leggyakorlottsabb hóhérja sem tudott belőlük kiszedni egy értelmes szót sem.

A gyilkosság végrehajtóit ezután Bertrand de Beaux kocsira kötözve végighurcoltatta az országon, majd válogatott kínzások közepette kivégeztette őket. A kivégzést a város lakosságának nagy öröme a város főterén hajtották végre. Természetesen a nézőközönség soraiban Nápoly városának előkelőségei is megtalálhatók voltak. Sárosdi László és az őt kísérő csatlósok természetesen szintén ott voltak. Nem mintha László élvezte volna a kivégzéseket, hanem hivatalból, mint a magyar király képviselői, akinek öccsét meggyilkolták.

- Nem gondolod, hogy ki kellene bővíteni a kivégzendők sorát azokkal, akik részt vettek a merénylet kitervelésében, esetleg titkos utasítást is adtak rá? - kérdezte barátját Giacomo, aki családjával együtt elkísérte Lászlót a kivégzés színhelyére.

- Johannára gondolsz? - kérdezte vissza az. - Nem hiszem - folytatta elgondolkozva - hogy a királynő közvetlenül utasított volna valakit, hogy ölje meg a férjét. Még talán utalást sem tett rá, legfeljebb megjegyzések formájában adta hívei tudtára óhaját.

- Mindenesetre, akik ezt tették, neki óhajtottak a kedvében járni. Ez éppen olyan gyilkosság, mintha ő forgatta volna meg Endre szívében a tört - szólt közbe felháborodottan Marcella, Giacomo húga. Mélybarna szemei szinte villogtak és a harag annyira megszipítette amúgy is csinos fiatal arcát, hogy László le sem tudta venni róla a szemét.

- Nem tudom, mi a nagyobb bűn - gondolkozott hangosan Giuseppe Persini - egy királyt megöletni, vagy egy férjet megöletni?

- Egy királyt megölni nagy bűn, bár van, aki rászolgált - tört ki hevesen Marcella. - De egy férjet megölni, vagy bárkit, aki szeret téged, a legnagyobb aljasság! - körülnézett és észrevette, hogy magyar vendégük milyen tekintettel figyelni mondanivalóját. Elpirult, de nem fordította el a fejét, hanem a férfi felé fordulva belenézett az órá meredő szempárba. - Én ilyet soha nem tennék, inkább én halnék meg - mondta és rámosolygott Lászlóra.

Sárosdi László, mivel a király parancsa még nem érkezett meg, továbbra is a Persini családnál vendégeskedett. Velük együtt részt vett Nápoly társasági

életében, ahol egyre nagyobb ismertségre és népszerűsége tette szert. Ennek oka részben az volt, hogy a városban Lajos magyar király küldötteként tartózkodott, ami személyét érdekessé és az adott helyzet miatt fontossá tette. De növelte rokonszenvedését kellemes megjelenése, udvariassága és diplomatikus modora, amit Károly király szolgálatában sajátított el. Házigazdái is örültek vendégük népszerű voltának és mindannyian büszkék is voltak rá, kiváltképpen Marcella, aki Giacomoval együtt mindenhová elkísérte, mindenütt az ő oldalán mutatkozott.

Közben híre jött, hogy a magyar sereg elővédje, Kont Miklós vezetésével Itáliába érkezett és átlépve a nápolyi királyság határát, a király nevében a megnyerte Aquilea városának kormányzóját, Lallót, hogy nyújtson segítséget öccse halálának megbosszulásához. Lalló, aki rokonszenvezett a magyar királlyal és mélyen elítélte Endre király megöletését, segítséget és szövetséget ígért Kontnak.

*

Végre megérkezett Lajos király levele. A király megköszönte Sárosdi Lászlónak hűséges helytállását és megdicsérte, amiért gyorsan és okosan cselekedett.

„Helyesen cselekedtél - írta Lajos király - amikor az aljas gyilkosságról tudomást szerezve felkerested kedves rokonomat és hűséges barátomat, Bertrand de Beaux grófot. Ha nem az ő kíséretében mentetek volna Johanna udvarába, nemcsak semmibe vették volna, amit gyilkossággal kapcsolatban lelepleztetek, de talán még az életetek is veszélybe került volna.

Nagyon örülök, hogy rokonomnak, Novelli grófjának sikerült az aljas bűntény végrehajtóit kézrekeríteni. Ehhez a bűnösök arcátlan merészsége segített hozzá, az, hogy bűnüket nemhogy leplezni igyekeztek volna, hanem még dicsekedtek is vele. Ez is bizonyítja, hogy a gyilkosság hátterében magas állású személyek állnak, elsősorban Johanna királynő maga, de valószínűleg más főrangú személyek is. Magam is gyanúsnak tartom Durazzói Károly herceg szerepét. Attól tartok, ki akarja használni a zavaros helyzetet (hacsak nem maga hozta azt létre) és esetleg ő akarja a királyságot elnyerni.”

A levél további részében a király leírta, hogy Kont küldetése, amivel a Nápoly elleni hadjáratot igyekszik előkészíteni, igen sikeres és így rövidesen elindulhatnak a seregek Itáliába. Először azonban országgyűlést szándékozik összehívni Budára. Addigra Lászlónak is haza kell térnie csatlósaival, hogy azután a király kíséretében vegyen részt a hadjáratban.

A király a levele végén megdicsérte Lászlót, amiért feladatát ilyen diplomatikusan oldotta meg.

*

Sárosdi Lászlónak tehát búcsút kellett vennie kedves vendéglátóitól, akiknél annyi kellemes órát töltött. Nehéz szívvel búcsúzott és házigazdái is nehezen engedték el, különösen Marcella.

- Maradj még - kérlelte a kislány és könnyes volt a szeme.

- Nem maradhatok, a király hazahívott - válaszolt a férfi és a hangján érzett, hogy nehéz szívvel mondja.

- De ugye, visszajössz? - mondta Marcella majdnem könnyörögve.

- Visszajövök - ígérte László. - Mihelyt tehetem, visszajövök... hozzád, ... hozzátok.

- Várni foglak - búcsúzott a lány és nyakát átkarolva arcon csókolta a férfit. De ez a csók valamivel több volt egy testvéri búcsúcsóknál.

*

Ahogy visszaérkezett Magyarországra, László első dolga volt, hogy hazalátogasson kisleányához, Gergelyhez, akit több mint egy éve nem látott. Kíséretét Budára küldte és egyedül vágott neki az útnak. A vár kapujában két fegyveres szolga ácsorgott. László egyiket sem ismerte, de azok sem őt.

- Kit, vagy mit keresel itt, idegen? - rivallt rá az idősebbik és fenyegetően feléje fordította lándzsáját.

- Nem vagyok idegen - bosszankodott László - ismer itt mindenki. Ne tarts fel, fáradt vagyok.

- Már pedig feltartalak és le is szállítalak arról a szép paripáról - mérgelődött a fegyveres. - Te bizonyára a haramiák kéme vagy.

- Láttál már rablót ilyen paripán, barátom? - mordult az örre ingerülten László, akit a hosszú út porával belepert ruhája alapján valóban össze lehetett téveszteni egy haramiával.

- Bizony, hogy láttam, az is lopott volt! - kiáltott a kapuőr. - Különben sem vagyok a barátod, fiam. Na, lefelé arról a szép lóról!

Azzal lándzsájával a lovas felé szúrta. De emberére talált, mert az villámgyorsan elkapta a fegyvert közvetlenül a hegye alatt és csavarintott egyet rajta, kirántva az ör kezéből. Ugyanazzal a mozdulattal a lándzsa nyelével, mint egy bottal, fejbe kólintotta az öreget, aki hanyatt vágódott a földön. Mire felocsúdott saját fegyverének hegye már a torkát birizgálta.

- Te pedig ne tátsd a szádát - szólt rá László a fiatalabb örre, aki eddig néma tisztelettel figyelte idős társát, hogy harci fogásait minél hamarabb eltanulja és most ijedten és csalódottan bámult, nem tudva, mit tegyen. - Ne bámulj, hanem fuss Kenéz úrhoz és jelentsd, hogy megjött a gazda!

Mielőtt azonban a réműlt ör engedelmeskedhetett volna az utasításnak, hangos gyerekkacaj hallatszott, és egy fa mögül Gergely szaladt elő. Láttára apja messzire hajította a lándzsát és lehajolva felemelte magához a nyeregbe.

- Hú, de nehéz vagy, majdnem elejtettelek - ölelte magához a kisfiút az apja. - Már akkora vagy, mint egy jól megtermett német zsoldos katona - tréfálkozott, majd mosolyogva ráripakodott: - És mióta vagy itt, te kis himpellér? Miért hagyta, hogy itt csatázzunk az őrséggel a várkapuban?

- Kíváncsi voltam, vagy-e olyan jó harcos, mint Dániel bátyó? - nevetett huncutul a gyerek. - Ő úgymint mindig dicsekszik a hőstetteivel.

Közben az öreg ör feltápáskodott a földről és kis urát az idegen ölében látva, rájött, hogy ki érkezett és jobbnak látta az idegennel szembeni haragját visszafojtani. Azon tanakodott, mit is mondjon urának, de közben megérkezett Kenéz is a másik kapuőrrel együtt és ő kért bocsánatot helyette is.

- Bocsáss meg, uram, de haramiák fosztogatnak a környéken, öröket kellett állítanunk. Ezek új emberek, nem ismernek téged, ebből adódott a félreértés.

- Nem is haragszom én, bolond lennék azért haragudni, hogy jól őrzik, ami az enyém. Hallom, öreg, sok csatában vettél részt. Lehet, hogy már harcoltunk együtt?

- Lehetséges, uram - felelte gyorsan az öreg, aki örült, hogy nem kellett bocsánatot kérnie és nem került szóba sikertelen kísérlete a behatoló megállítására - harcoltam én sok helyen, még Károly király seregében Bazaráb ellen, vagy Lackfi vajda úr alatt a tatárokkal szemben is.

- Na, akkor harcostársak vagyunk - mosolygott Sárosdi. - Én is harcoltam a tatárok ellen az oldalaton (és Szent László oldalán), siheder koromban pedig részt vettem a Bazaráb elleni szerencsétlen csatában.

- Hiszen akkor biztos ismertük egymást, mert a Havasalföld elleni hadjáratból nem sokan maradtunk élve. Most, hogy mondtad, ha sihederként vettél részt a csatában, nem te voltál-e, aki a segítségért ment?

- Én voltam bizony, bátyám!

- Na látod, Gergely fiam, igazat meséltem a harcokról. Emlékszel, meséltem, egy fiúról, aki átvágta magát az ellenségen és segítséget hozott? Az apád volt az és hogy kíváncsi voltál, hát én mondom: van ő olyan jó harcos, mint én, ha nem jobb.

- Én is leszek olyan jó, mint, ti, csak engednétek a csatába! - kiáltotta Gergely.

- Bizony, itt az ideje, hogy te is elkezdjed a szolgálatot, fiam - bólintott az apja. - Nyolc éves múltál, felviszlek Budára és beajánllak öfelségéhez apródnak. Én is nyolc voltam, amikor az apám, a te Gergely nagyapád felvitt magával Visegrádra, Károly király szolgálatára.

- Bizony, jó lesz - helyeselt Kenéz is. - Szegény Zsuzsanna asszony nemrég halt meg és én is öreg vagyok, ki tudja, meddig bírom.

- Akkor tedd meg helyettesednek „Dániel bátyót”, ahogy a gyerek mondja, ő még nem olyan öreg, tud neked segíteni. Becsületes, kiszolgált öreg harcos, jól fog itt is szolgálni - határozott László.

Így az öreg Kenéz segítséget kapott Dániel személyében, Sárosdi Gergely pedig az apjával indult vissza Budára. Éppen jókor érkeztek. Addigra

Buda városa körül, de még a Duna bal partján is mindenütt hadizászlók lobogtak. A vérbe mártott kard körbehordozása az országban megtette a hatását. Nem volt olyan vidék, vagy vármegye, amely ne küldte volna el bandériumainak legjavát a seregbe, amelynek feladata volt a király öccsének, valamint a rajta és Magyarországon esett sérelem megtorlása.

László megvárva, mikor lesz a királynak egy szabad perce, kisfiával bebocsátást kért. Lajos király, aki éppen ebédjét fogyasztotta Lackfi István vajda és Bebek György urak társaságában, szívesen fogadta kedves hívét és fiával együtt, asztalához ültette. A kis Gergely bemutatása felvidította a nagyurakat, és félretéve a sereg szervezésének gondjait, nagyokat nevettek a talpraesett kis legénynek tréfálkozásaira adott válaszain.

- Na, Gergely fiam - fordult mosolyogva a gyerekhez az ebéd végeztével a király - itt az ideje, hogy apáddal együtt mindannyian nekilássunk a munkánknak, ki-ki az övének. Nekem és Bebek úrnak, meg persze István vajdának, aki a hadak főparancsnoka lesz, össze kell hívni a haditanácsot és eldönteni, milyen útvonalon induljunk Itália felé. De előbb meg kell hallgatnunk édesapád beszámolóját, tapasztalatait és javaslatait. Ez lesz az ő munkája. De a legkomolyabb munkába te fogsz bele, hogy megtanulj mindent, amire szükséged lesz. Itt az ideje a tanulásnak, én is majdnem ilyen korú voltam, amikor apád és a többi mesterem a fejembe verte a tudnivalókat. Vegyél búcsút apádtól, mert egy darabig nemigen fogsz vele találkozni, velem jön ugyanis Itáliába. Téged pedig az udvarbíró uram kezeire adlak apródnak.

Gergely búcsúzóul megölelte az apját és tisztelettel elbúcsúzott a királytól és az uraktól. Kicsit elszontyolodva indult kifelé a közben érte jött udvarbíróval.

Mielőtt kilépett az ajtón Lajos király utána szólt:

- Ha pedig haza látogatsz és barátaid megkérdik, mit csináltál, amikor Budára érkeztél, mondd csak nyugodtan: „Megebédeltem a királlyal.”

27. Fel Nápoly ellen

A Budára összehívott országgyűlés egyhangú lelkesedéssel döntött a nápolyi királyság ellen indított háború mellett. Ezerháromszáznegyvenhét novemberében a király vezetésével szárazföldön indultak útnak Kont előhada után Itália felé. VI. Kelemen pápa ellenezte a Nápoly elleni háborút, miután Johannának sikerült öt ártatlanságáról meggyőznie, ezért Lajos királyt a sereg indulásakor a pápai követ kiátkozta. De Lajost ez nem rettentette vissza és igazának tudatában tovább folytatta útját Stájerországon át. Annál inkább, mert az özvegyen maradt Johanna férjhez ment (állítólag már terhesen) Lajoshoz, Tarantó hercegéhez.

A magyar sereg derékhadát maga a király vezette. Távollétében, mint régens, a tizennégy éves István herceg uralkodott, korára való tekintettel édesanyja, Erzsébet királyné védőszárnyai alatt.

Rövidesen utolérték Kont seregét, azaz a magyar sereg előhadát, amelynek addigra nagy híre kelt és mindenki behódolt amerre elhaladtak, fekete zászlaikkal, amelyek a halott Endre képét viselték. Lajos ezután Kont csapatát Sulmona ellen akarta küldeni. Ez a vár erős volt és az előrenyomuló magyar sereg útját tudta állni. De mielőtt elindultak volna nagyszámú sereg élén Durazzói Károly jelent meg. A herceg, aki Lajos királyt fivére meggyilkolásáról értesítette és biztosította hűségéről, most a magyarok ellen vezette seregét.

A király tehát Kont seregét először ellenük küldte. A csata előtt Miklós, nyitrai püspök misét mondott, majd ő is nyeregbe szállt. Akár az imádság tette, akár a Durazzói herceg csapatainak szedett-vedett volta, a harc nem tartott sokáig. Károly herceg, létszáma szerint túlerőben levő, hada már az első ütközet után szétszaladt.

Durazzói Károly meg sem kísérelte újra összeszedni katonáit, hanem levelet írt a magyar királynak. Ebben bizonygatta, hogy - mint Johanna alattvalója - kénytelen volt színleg megtámadni a magyarokat, de továbbra is Lajos hívének vallotta magát. A király válasza sem méltatta a levelet, mivel a magyarokkal szövetségre lépett városállamok urai, Francesco di Forli, Malatesta di Malatestis és Filippo di Mantova herceg révén tudomására jutott, hogy a Durazzói herceg maga is pályázik Nápoly trónjára. Ezért folytat kettős játékot.

Károly Johannától és Tarantói Lajostól (aki már királynak tartotta magát) megszerezte Kalábria hercegségét és feleségül vette Máriát, Johanna testvérét, akit annak idején Róbert király Lajosnak szánt feleségül. (Igaz, Lajos később feleségül vette Margitot, Károly morva örgrófnak, a későbbi császárnak lányát.). Lajos király ezért is haragudott Durazzói Károlyra, tudta ugyanis, hogy az ezt a házasságot is a nápolyi trón megszerzésére kívánja felhasználni. Az is tudomására jutott, hogy Károly herceg egyike volt azoknak, akik Endre királysága ellen lázítottak.

Értesülvén Károly seregének szétveréséről Johanna is megijedt. Ő is levelet küldött a magyarok királyának, amelyben volt férje iránti szerelmét és ártatlanságát hangoztatta. Lajos király válaszlevelében férje meggyilkolásában való cinkossággal vádolta Johannát. Bizonyítékként felhozta, hogy nem tett semmit a merénylők megbüntetésére, valamint Tarantói Lajoshoz történt hirtelen férjhezmenetelét. Közölte, hogy mint bűnöst, ő kívánja megbüntetni.

Kont tehát seregével megindulhatott Sulmona elfoglalására. Ez az erős vár igen fontos volt, mivel egy völgszoros közepén helyezkedett el és lehetetlen volt mellette elvezetni a hadat. Az erődítmény kapitánya elszánt híve volt Johannának és a várban lévők könnyű helyzetben voltak: biztos helyről, a bástyák falának védelméből könnyűszerrel lenyilazhatták a közeledő támadókat, míg azokra, akik megközelítették a falakat közáport és forró szurkot zúdítottak.

Kont Miklós ezért futárt küldött az Aquileában tartózkodó királyhoz és kérte, küldjön íjászokat és a várostromban járatos ácsokat. Lajos király Sárosdi László vezetésével el is küldte a kért segítséget. Kont utasítására az ácsok deszkából előre tolható folyosókat készítettek, ezek védelmében közelítették meg az ostromlók a falakat.

A vár védői megpróbálták ezeket a harci építményeket égő fáklyákkal, forró szurokkal megrongálni. Nehéz köveket hajigáltak rá, amelyek több helyen be is lyukasztották a fa-folyosók tetejét, de a felkészült ácsok azonnal befoltozták a réseket. A fatetőkre aztán agyagot vittek fel, és a fedéllel ellátott vas bakot a falhoz szorították. Kont csapatai az íjászok nyílzápora védelmében feljutottak a falakra és mire a faszerkezetet sikerült a vár védőinek lánggra lobbantani elegen voltak már a falakon és azokon belül. A várba jutott ostromlók belülről kinyitották a várkaput. Így sikerült a kulcsfontosságú várat elfoglalni és megnyílt az út Nápoly felé.

Durazzói Károly, miután Lajos király nem válaszolt a levelére, elindult Apulia felé, hogy a királyság déli részét megszállja. Útközben a magyarok ellen lázította az útjába eső városállamokat. Úgy számított, hogy Lajos Nápoly ellen vonulva elűzi Johannát és végül a két harcoló fél között ő szerezheti meg a trónt. Szándékát újabb levélben megírta a királynak, úgy állítván be, hogy délre vonulásával Johanna erejét kívánja gyöngíteni.

Sulmona várának bevétele után semmi sem állt a magyar sereg útjába, amely így elfoglalta az egész országot. A városállamok és várak sorra behódoltak a magyar sereg előtt. A magyar sereg győzelmes előnyomulásának hírére Johanna és férje, Tarantói Lajos elmenekült Itáliából. Gályákra szálltak és néhány bizalmas hívükkel áthajóztak Franciaországba, Avignonba, ahol az őket támogató VI. Kelemen pápa tartózkodott. Endre király és Johanna királynő fiát a nápolyi királyság trónjának jog-szerinti várományosát, a kis Károlyt, nem vitték magukkal.

*

Miután az egész ország behódolt neki, Lajos király Aversa várában szállt meg és a királygyilkosság helyszínén vizsgálta, kik a bűnösök öccse, Endre megölésében. Ebben nagy segítséget jelentett számára Sárosdi László és Giacomo Persini, akik közvetlenül a merénylet után a helyszínen voltak és személyesen találkoztak a gyilkosság szemtanújával. A vizsgálat során azután más szemtanúk is akadtak, akik eddig nem mertek megszólalni, illetve akiket eddig nem kérdeztek ki.

Bujtos Demeter, aki nem fért fel arra a három gályára, amelyen Johanna és hívei Avignonba menekültek (személye nyilván nem volt olyan fontos a királynőnek) és így nem volt hová szöknie, arra a hírre, hogy Lajos kutatást folytat Endre öccse megölésének ügyében, jónak látta, maga jelentkezni a királynál, hogy saját szerepét tisztára mossa.

Későn érkezett azonban, mert Lajos király addigra már birtokában volt a tanúk részletes vallomásának és világosan ismerte mindenkinek a szerepét, aki tevőlegesen, vagy a háttérből részt vett abban. A király, aki Lackfi István vajda és Miklós, nyitrai püspök, Drugeth, Giléti és Bebek urak, valamint más bizalmas hívei, így Sárosdi László jelenlétében ítélkezett a vétkesek felett, meghallgatta ugyan Bujtos Demeter védekezését, aki, miután nem tagadhatta, hogy ő hívta ki hálósobájából Endrét, azzal védekezett, hogy nem tudta, miről van szó, különben is Corrado késsel fenyegette. A király azonban haragosan belefojtotta a szót:

- Gyáva vagy, Bujtos Demeter, szégyent hozol apád emlékére, aki bátor, becsületes ember volt, királyának feltétlen híve. Még ha igaz volna is, hogy kényszerítettek, egy hű alattvalónak inkább életét kellett volna áldoznia, mint uralkodóját veszélybe sodorni. De te hazugságot hazugságra halmozol. A tanúk egyhangúlag ellened vallottak.

- A tanúkat biztosan megvesztegette ellenségem, Sárosdi László - ismételte meg régebbi védekezését Bujtos. - Gyűlöl engem, te is tudod, felséges uram. Kegyelmezz nekem, hiszen valaha én is a nevelőd voltam - borult térdre zokogva a király előtt.

- Ne tetézd gyalázzal a bűneidet - szólt rá undorral a király. - Bűneidért halált érdemelsz! Vigyétek! - szólt oda a porkoláboknak.

- Kérlek, felséges királyom - állt fel László, aki, mint eddig is, csak néma figyelője volt a király ítéleteinek - ez az ember immár másodszor vádol meg engem, holott bűnösségéhez nem fér kétség. Én Bujtos Demetert ezért már egyszer kihívtam párviadalra, életre-halálra. Akkor elfogadta, majd megszökött. Most itt van. Kérlek, engedd meg, hogy megvívjunk.

- Jól van - szólt Lajos király - nem szívesen, de engedélyezem. Ha szerencséje van, a te kezedtől hal meg, ha nem, a hóhér kezétől, de ítéletemet nem másítom meg. Adjatok neki kardot és törőt.

Aversa várának lovagterme elég tágas volt a párviadal lefolytatására. A két fél a király és kísérete szeme láttára állt ki a terem közepére. Mindkettő kezében kard volt, övükben tör. A lovagi párviadalon szokásos meghajlást azonban mellőzték, a király intésére mindketten támadásba lendültek.

László megfontoltan támadott, Bujtos azonban félelmében és gyűlöletében vadul. Az első percekben heves támadásaival sikerült is ellenfelét sarokba szorítania. Egy heves pengeváltásnál a hátráló Sárosdi László megbotlott és háttal a földre zuhant. Demeter abban a pillanatban előtte termett és feléje szúrt. László azonban az utolsó pillanatban kitért a szúrás elől és felugorva visszaszorította támadóját. Azután ő is támadásba lendült és rövid pengeváltás után egy furfangos mozdulattal, a kard pengéjét mintegy megcsavarintva, kiütötte a kardot ellenfele kezéből. Mire a másik felocsúdott volna máris nyakának szegezve kardját, földre kényszerítette.

- Elismered, hogy legyőztelek? - kérdezte.

- Elismerem, bocsáss meg nekem mindenért, csak kíméld meg az életemet! - könyörgött Demeter.

László leengedte a kardját és a király felé fordult. Bujtos ekkor hirtelen felugrott és kikapva övéből törét, rávetette magát a háttal állóra. De László résen volt és félig visszafordulva kardjával a támadó tört tartó kezét csuklóból levágta. Ezután meghajtotta magát a király előtt és visszaült a helyére.

- Kötözzétek be - mutatott Lajos a kínjában vonagló, ordító Bujtosra - maradjon valami a hóhérnak is. Most pedig - folytatta István vajdához fordulva - vezessétek be kedves vendégeinket, a rokonaimat.

Parancsára nagy tisztelettel bekísérték a terembe Durazzói Károly, Durazzói Róbert és Durazzói Lajos hercegeket, Róbertet, Tarantó fejedelmét, Tarantói Lajos bátyját, valamint fiát, Fülöpöt, a király rokonait, akiket a palotába rendelt.

Lajos király előbb rangjukat megillető tisztelettel fogadta őket és étellel, itallal kínálta. A lakoma végeztével, amelyen hívei is részt vettek, így szólt:

- Eddig tartott a vendégség, urak, most pedig jön az elszámoltatás.

Ezzel fejükre olvasta, hogy mivel elmulasztották megbüntetni a gyilkosokat, feltehető róluk, hogy egyetértettek a merénnyel. Ezért, Durazzói Károly kivételével, ott a helyszínen elfogatta és biztos kísérettel Magyarországra küldte őket, Endre fiával, a gyermek Károllyal együtt, akinek, ha felnő át kívánta adni a Nápolyi Királyságot. A hercegi foglyokat azután Visegrád várában őrizték, rangjukat megillető tisztelettel.

Durazzói Károly herceget, miután bebizonyosodott róla, hogy részese volt az összeesküvésnek és azt követően kétszínű viselkedésével hátráltatta a megtorlást, lefejeztette.

Lajos a bűnösök megbüntetése után bevonult Nápolyba, ahol nagy tisztelettel fogadták és elismerték az egész ország urának. Ő pedig attól kezdve, mint nápolyi király, viselte a „Magyarország, Szicília és Jeruzsálem királya” címet. (Ezek a címek névlegesek voltak, Szicília már régen Aragóniához tartozott, Jeruzsálem pedig az iszlám birodalomhoz.)

28. Elutazás és visszatérés

Miután meghódította az országot, Lajos király úgy döntött, hazatér Magyarországra. A király hazatérésének oka elsősorban az Itáliában kitört pestis járvány volt Seregének egy részét, valamint a hozzájuk szegődött zsoldosokat hátrahagyta. Nápoly városkapitányává a német Wolfhardot nevezte ki. Eredeti szándéka szerint, ki akarta nevezni az erdélyi vajdát, Lackfi Istvánt országos főkapitánnyá, de ő nem fogadta el a megbízást és csatlakozott a királlyal hazatérőkhöz, akik között volt Sárosi László is, mint a király állandó itáliai tanácsadója és alkalmi megbízottja.

Elbúcsúzott tehát házigazdájától, akik láthatólag nagyon sajnálták, hogy meg kell válniuk kedves vendégüktől, akit már lassan családtagnak tekintettek. Különösen szívére vette a búcsút Marcella, aki a szeleburdi kislányból lassan

felnőtt nővé érett, de a Lászlótól való búcsúzásnál még mindig úgy viselkedett, mintha kislány volna: a férfi nyakába borult és arcon csókolta. A csók azonban valahogy (nem véletlenül) félrecsúszott és László ajkát érte. László alig tudta magát visszatartani, hogy ne szorítsa magához és ne viszonzza csókot, de legyőzte a heves kísértést és szelíden lefejtve magáról Marcella karjait, kedvesen homlokon csókolta a lányt.

A búcsúvételnél az egész család jelen volt és nekik is feltűnt a jelenet. Giuseppe Persini kedvetlenül elfordult, felesége elvörösödött és úgy tűnt, rá akar szólni lányára, de meggondolta magát. Giacomo a fejét csóválta és kikísérve barátját, az ajtóban megállt és megkérdezte.

- Nem gondolod, hogy tisztázni kell a helyzetet? Ez a lány láthatólag szerelmes beléd, nem is igyekszik titkolni. Viselkedése lassan átlépi az illendőség határát és ezt már a szüleink is észrevették. És nekem úgy tűnik, Marcella neked sem közömbös. Mégis igyekszel távol tartani magadtól. Meg kell kérdeznem, mint Marcella bátyja és a te barátod: te is szerelmes vagy bele? És ha igen miért nem kéred meg a kezét? Biztosíthatlak, apám nem fog kikoszarazni!

- Örülök, hogy szóba hoztad - válaszolta Sárosdi László, miután egy ideig zavartan nézegette csizmája orrát. - Sokat gondolkoztam én is, megkérjem-e Marcella kezét. Tudom, nincsen akadály, hogy feleségül vegyem. Özvegy vagyok, a kisfiam pedig apród a király szolgálatában és előbb-utóbb önálló fiatalember. Nemes ember vagyok, lovag, még Lajos apja, Károly király öfelsége, jelentős nemesi birtokkal és kastéllyal jutalmazta szolgálataimat. Igen, én is szeretem a húgodat. Túlságosan is szeretem, éppen ezért igyekszem magamtól távol tartani. Marcella alig tizenhat éves, én pedig harminckettő. Nagy közöttünk a korkülönbség. Félek, ez a szerelem az ő részéről ifjúkori fellángolás, ami elmúlik. Nem akarom boldogtalanná tenni.

- Szerintem ostobaság, amit gondolsz - mondta tőle szokatlan komolysággal Giacomo. - A mi köreinkben legtöbb házasságnál legalább ekkora korkülönbségek vannak. De ez így nem mehet tovább. Te döntesz, de ha nem akarod elvenni a húgomat, megkérlek, akármilyen jó barátom vagy is, ne látogasd meg többé szüleim házáat.

- Így lesz! - bólintott komoran László. - Nem teszem be többé a lábamat a Persini palotába, csak, ha meg akarom kérni a húgod kezét. De ha egyszer belépek hozzátok, feleségül veszem, ha ő is még mindig akarja.

Giacomo bólintott, a két barát megölelte egymást és László kilépett a Persini ház kapuján. Ott megállt és visszafordult.

- Kérlek, mondd el mindezt a szüleidnek. És Marcellának is.

*

Lajos úgy tervezte, hogy amint unokaöccse, Endre fia, a kis Károly elég idős lesz átadja neki az őt megillető nápolyi trónt. A sors azonban másként határozott: a kisfiú nagybátyja hazatérése után alig egy hónappal meghalt Visegrádon.

Ilyen formán az itáliai hadjárat elsődleges értelme megszűnt, a további harcok célja csak a megtorlás, illetve a Lajos király birodalmához csatolt területek megtartása lehetett.

László Budán végre, hosszú idő után találkozhatott fiával, a kis Gergellyel. Amikor meglátta, alig ismert rá, annyira megemberesedett. Apja örömmel tapasztalta, hogy a fiú megtalálta a helyét, meg vannak vele elégedve, társai szeretik és minden esélye megvan arra, hogy apja nyomába lépjen. Ahogy tehette igyekezett minden idejét a fiával tölteni és megtanítani mindarra, amit ő megtanult az apjától.

Erdővértesre is lementek együtt. Időközben Kenéz is meghalt és helyét a harcedzett Dániel bátyó vette át, aki éppen olyan hűségesen és lelkiismeretesen vezette a birtokot, mint elődje.

Sárosdi Lászlónak sajnos nem túlságosan sok ideje maradt fiával foglalkozni. Rossz hírek jöttek Itáliából: Tarantói Lajos nápolyi és capuai hívei fel-lázadtak és Wofhard kapitánynak menekülnie kellett. Közben a pestis járvány Magyarországra is áterjedt, sokan meghaltak, köztük a későbbiekben Margit, Lajos király fiatal felesége.

Az itáliai lázongás hírére a király Nápolyba küldte István vajdát és vele Sárosdi Lászlót is, hogy csináljanak rendet. A felkelők, Tarantói Lajos pártja, jelentős létszámú sereget állítottak össze, főleg az országban tartózkodó zsoldosokból, valamint azokból, akik nem vették jónéven, hogy az ország királya Lajos lett. Ezeknek a zsoldosoknak egy része eredetileg a király zsoldjában állott, de most nagyobb nyereség reményében a felkelőkhöz csatlakoztak. Ezek közé tartozott a német Werner zsoldos kapitány és ötszáz főnyi zsoldos csapata is. Lackfi István vajda Itáliába érkezvén összeszedte az ott tartózkodó magyar és a Lajos királyhoz hű zsoldos csapatokat. Hadseregéhez csatlakoztak a Lajoshoz hű itáliai nemesek is.

A vajda vezette sereg ezerháromszáznegyvenkilenc januárjában, Aversa és Nápoly között, Troia mellett ütközött meg a lázadókkal. A Nápolyból elmenekült Wolfhard kapitány és emberei is ott csatlakoztak Lackfi hadához. Rendkívül heves küzdelem alakult ki a két fél között. Annak ellenére, hogy ellenségei túlerőben voltak, a vajda jártassága a haditudományokban eldöntötte a csatát. Amíg ugyanis a derékhad szemből támadta az ellenséget, egyik oldalról a Sárosdi, a másik szárny felől a Wolfhard kapitányok vezette csapatok hátba támadták a Tarantói Lajoshoz pártolt lázadókat.

Az elkeseredett küzdelem végére Lackfi István döntő győzelmet aratott, viszonylag kis veszteséggel. A lázadók közül számos főnemes és nápolyi polgár életével fizetett és sok gróf, báró, lovag és közönséges polgár került a vajda fogságába, akiket jelentős összegű váltságdíj ellenében bocsájtott szabadon. Emellett nagy hadizsákmányra tett szert, amit katonái között bőkezűen szétosztott.

A győzelem után néhány nappal István vajda serege összetalálkozott az ellenséghez pártolt Werner zsoldosvezérrel, Tarantói Lajos seregének kapitányá-

val és a hozzá csatlakozott mintegy ötszáz főnyi zsoldossal, akik a túlerő láttán nem is bocsátkoztak harcba, hanem megadták magukat. Lackfi lefegyverezte őket és az árulásban vétkeket megbüntette.

Győzelmével Lackfi István megerősítette Lajos király uralmát a Szicíliai Királyságban és több hónapig nyugalom uralkodott az országban. Tarantói Lajos hívei azonban nem nyugodtak bele a vereségbe és az egész királyságból összegyűjtve azokat, akik Lajos ellenségei, újabb sereget állítottak fel Lackfi seregével szemben. Nyár elején ütköztek meg. Ezt az ütközetet még elkeseredettebb harcok árán sikerült a vajdának megnyernie, de még az előzőnél is jelentősebb zsákmányra tett szert. A lázadók vesztesége igen nagy volt és a csata után István vajda könnyűszerrel foglalt el több várost. Számos nagyhatalmú főnemeset sikerült neki (szép szóval vagy erőszakkal) meggyőznie és Lajos király pártjára állítani.

Sajnos azonban a lázadóknak sikerült az ország nemeseit, sőt az egyszerű parasztság és polgári lakosság jelentékeny részét a magyar király uralma ellen hangolni és a vajda hadserege lépten-nyomon ellenségekbe botlott. Az elfogott magyar harcosokat pedig sokszor rendkívül kegyetlenül megkínózták és megölték.

Miután a pápa nem ismerte el Lajos király jogát a nápolyi (illetve hivatalos nevén a szicíliai) királyságra és a magyar király ellen lázadók az ország egész területén nagy számban voltak, Johanna és férje Tarantói Lajos érkezettnek látták az időt, hogy visszatérjenek és az országot hatalmukba kerítsék. Személyes jelenlétük a királyságban még inkább megnehezítette Lackfi István vajda helyzetét, ezért kérte Lajos királyt, jöjjön segítségére, hogy a nápolyi királyságot megvédelmezzék.

29. Lajos király visszatérése

Lajos király a vajda sürgető hívására késlekedés nélkül még a következő év áprilisában áthajózott Apuliába, anélkül, hogy megvárta volna a sereg összegyülekezését, néhány hű embere, így Giléti Miklós nádor és fiai, a Bebek, a Lackfi a Szécsi főnemesi családok egyes tagjai és több egyházi személy, köztük Miklós volt nyitrai, most már zágrábi püspök kíséretében.

Manfredonia kikötőjében szállott partra, amely város szívesen fogadta. Könnyűszerrel elfoglalva Teanót és Barlettát, Bari ellen indult. Bari városa erősen védekezett, erődítményekkel megerősített vára nehezen volt bevehető, ezért a király hadai ostromgyűrűbe fogták és viszonylag rövid idő alatt sikerült elfoglalniuk. Lajos király a jól megerősített várban rendezkedett be.

Közben az ország középső részén Lackfi István vajda is sikeresen hadakozott a Tarantói Lajoshoz hű csapatok és várak ellen. Sikeresen birtokba vette Capuát, amely az ostrom során kigyulladt, így elfoglalni sem volt szükséges, legfeljebb oltani. Capua eleste hírére Foggia is megadta magát. Ezeket a híreket

Sárosdi László vitte a királynak, a vajda nevében. Lajos király nem küldte vissza Lászlót István vajdához, hanem kinevezte a fontos kikötő, Barletta kapitányává.

A király megérkezését követően Magyarországról egyre nagyobb számban érkeztek újabb csapatok, akik hajón keltek át az Adrián. Ezzel Lajos király hadereje nagymértékben megnövekedett.

A várak elfoglalásában jelentős szerepet játszott az a négyezer német zsoldos, akiket a király bizalmasának, Nápoly főkapitányává kinevezett Wolfhardnak öccse, Wolfhard Konrád vezetett. Ezeket, az öltöztetésük után børsisakosoknak nevezett zsoldosokat a király az eredményes csatározások jutalmaképpen bőkezűen megfizette.

A német zsoldosok azonban úgy látszik még nagyobb haszonra akartak szert tenni, ezért Wolfhard Konrádot és többi tisztjüket fogságba vetve megtámadták a Barlettában állomásozó magyarokat, a város polgárait pedig ki akarták fosztani.

Sárosdi László összeszedte a városban és annak közelében tartózkodó magyar harcosokat és a várost megrohanó német zsoldosok ellen fordult. Ugyanakkor hírt küldött Lajos királynak is, hogy ha szükséges, jelentősebb csapatokkal is közbe avatkozhasson. Szerencsére a zsákmányra éhes németek szétszörltek a városban, így az ellenük rendezetten felvonuló magyarok sikeresen beszorították őket a városnak abba a részébe, amit a város lakói láncokkal lezártak.

A láncok közé beszorított németek kétségbeesetten védekeztek, de hiába. A rájuk törő magyarok sokat lefejeztek közülük, soknak elvették fegyvereiket, számszeríjaikat és ha, szerencséjükre, egyik városkaput nem tartották volna az ellenőrzésük alatt, talán hírmondó sem maradt volna belőlük. Így a nagyobb részüknek sikerült kimenekülni a városból és szabadon engedve lefogott vezetőiket, saját táborukba húzódva hírnököket küldtek a királyhoz, kegyelemért esedezve.

Lajos király a megmaradt zsoldosokat lefegyverezve azzal a feltétellel engedte el őket, hogy azonnal elhagyják az országot. Azok közül, akik a lázadás szításában ártatlannak bizonyultak, egyeseket megtartott szolgálatában.

Ezután Lajos király a jól megerősített Canosa várának bevételét tűzte ki célul, amelynek kapitánya Raimond, kemény elszántsággal készült a vár védelmére. A király, aki akkor huszonnégy éves volt, az egész hadjárat alatt katonái között volt, a sereg vonuláskor napokon keresztül teljes fegyverzetében lovagolt a csapatok között. A harcokban is elől járt, hiába próbálták hívei lebeszélni róla, hogy életét veszélynek tegye ki. Így történt ez Canosa ostrománál is, amelyet seregével körülzárt és ostrom alá vett.

Az erődítmény fala magas volt és a várvédők már messziről nyílzáporral fogadták a falakat megközelíteni szándékozó ostromlókat. Akiknek pedig sikerült elérni a várfalat és létrákon próbáltak feljutni a bástyákra, azokat közápor fogadta.

Lajos, aki maga is közvetlenül részt vett az ostromban, háromszor is megkísérelte csapataival a feljutást, de hiába. Ekkor csellel próbálkoztak: a várnak az Ofanto folyó felőli oldalán, ahol a magyarok tábora volt ostromgépeket és a falak megmászását elősegítő faszerkezeteket állítottak fel. Ezek láttán a vár kapitánya, Raimond szintén megtette a szükséges védelmi intézkedéseket és ő is erre a falszakaszra hordatott mindent, ami a védelemnél felhasználható.

A király ugyanakkor a legmerészebb és legügyesebb harcosaiból néhány száz főnyi kis csapatot szervezett. Ennek a csapatnak az volt a feladata, hogy mialatt a támadók főereje a folyó felőli falszakasznál támadva elvonja a védők figyelmét és leköti azok erejét, ők észrevétlenül megmászhadják a falakat és ha már bejutottak a várba, lehetőségük lesz a kapuk kinyitására.

A kis csapatot maga Lajos király kívánta vezetni. Sárosdi László, aki, amióta Lackfi István vajda ideküldte, mindig a király mellett tartózkodott, természetesen maga is a csapat tagja lett.

- Sárosdi László - mondta a támadás előtti estén a király nevetve volt nevelőjének - remélem, nem akarod most is megmenteni az életemet. Nem szeretném, ha szükség lenne rá, de nem is lesz.

- Én is remélem, felség - válaszolt László - de hiába teszel úgy, mintha ez a vállalkozás teljesen veszélytelen volna, bármi történhet és egy várostrom első vonalában lenni.....!

- Ha nem ismernék - nevetett Lajos - azt hinném félsz. De tudom, engem féltesz. De értsd meg, egy királynak csak akkor lehet becsülete az alattvalói előtt, ha maga is megteszi, amit tőlük kíván. Kétszer megmentetted már az életemet, tudom, ha szükség lesz rá, harmadszor is megteszed.

Másnap kora reggel megindult a főerők támadása. A védők a vár folyó felőli oldalán hatalmas erővel verték vissza az ostromlók folyamatosan megújuló rohamát. Ezalatt a vár másik oldalán a király vezette csapat létrákat támasztva a falaknak, csendben el kezdett felfelé mászni. De ekkor váratlan dolog történt: Valaki fentről észrevette a cselt és riasztotta az őrséget. Raimond kapitány azonnal ésbekapott és mire a király, aki elsőnek lépett a létrára, annak közepén járhatott, egyszerre hatalmas kőzáródás zúdult a támadókra.

Nem tudni, honnan szerzett a kapitány ilyen gyorsan ennyi követ, talán arra volt a vár kőraktára. Tény azonban, hogy szinte záporozott a sok kisebb-nagyobb kődarab, lehetetlen volt továbbjutni. De mire Lajos király eldönthette volna, mit tegyen, egy jókora kő eltalálta a vállát és lesodorta a várárokba. Szerencsére az árok alján iszap volt, de az eséstől és fájdalomtól így is elvesztette az eszméletét. László, aki valamivel lejjebb volt, egy másik létrán, habozás nélkül utána ugrott. Az ugrás nem valami jól sikerült, egyik lába egy kőbe ütközött. Éles fájdalmat érzett, de nem törődött vele, felemelte a mozdulatlan testet és saját testével védve elkezdett kifelé mászni a várárokból.

Többször is visszacsúszott, mire nagy nehezen az árok peremére ért. A támadók, akik a heves kőzáródás miatt vissza kényszerültek vonulni, csak ekkor vették észre, hogy nincs közöttük a király. Egyszerre húsz kéz is nyúlt László

felé, kísérették és kivették karjaiból a királyt, hogy minél előbb elvigyék a még mindig hulló záporozó kövek sűrűjéből. László felegyenesedett. Csak most vette észre, hogy mennyire fáj a lába. Ekkor egy kisebb kő fejbe találta és elsötétült előtte a világ.

30. Újraéledve

Sárosdi László álmodott. Legalább is úgy érezte, hogy valamilyen furcsa, hosszantartó álom részese. Zavaros álom volt, volt benne rossz is, jó is, ijesztő és megnyugtató, fájdalmas és kellemes szakaszok követték egymást. Valamilyen harci jelenettel kezdődött, ahol szerepelt a király, azután valami zuhanás jött, kezek nyúltak felé, sok kéz, zötykölődés valami szekéren, ágy, puha fehér lepedő és arcok - arcok... Giléti nádorispán arca, ismeretlen katonaké, István vajdáé, azután Giacomoé, valamilyen öreg szakállas arc, majd Marcella kedves arca, azután újra a szakállas és megint Marcella, aztán megint és megint Marcella. Az álomnak ez a része már nagyon kellemes lehetett volna, ha nem vonult volna végig rajta valami hasító fájdalom a fejében.

Azután lassan felocsúdott az álomból, de azt hitte, hogy még mindig álmodik. Szép fehér falakat látott maga előtt, ablakokat, amelyeken keresztül beáramlott a napfény és egy ágyat, amelyben feküdt. És ez újra az álom, mert az ágy mellett áll Marcella és a szeméből könnyek csorognak. De nem! Ez már nem az álom és ez valóban Marcella maga.

- Csakhogy végre felébredtél! - mondta a kislány remegő hangon és még közelebb lépett a sebesülthöz és megcsókolta. Igen, megcsókolta, nem a homlokát, nem az arcát, hanem szabályosan, ahogy az meg van írva: a száján csókolta meg.

László vissza akarta csókolni, ezért felemelte a fejét, de a fájdalom olyan élesen hasított bele, hogy visszaesett a párnára.

- Ne mozogj, tudom, hogy fáj - mondta a lány, most már boldogan mosolyogva. - Most már biztosan meggyógyulsz.

- Mióta fekszem itt - kérdezte László - és hogy kerülsz te ide? És egyáltalán, mi történt velem?

- Semmi különös, csak megmentetted a király életét - lépett be végszóra Giacomo a szobába. - Vagy nem is emlékszel Canosa ostromára? Ha te nem hozod ki a várárokból a sebesült, eszméletlen Lajos királyt, a lehulló kövek biztosan megölték volna.

- Most hol vagyok? Nem emlékszem semmire - akarta rázni a fejét László, de a hirtelen mozdulattól olyan erősen belehasított, hogy felnyögött a fájdalomtól.

- Itt vagy nálunk, az apuliai kastélyunkban, San Fernando di Pugliában, nem messze a canosai vártól, ahol súlyosan megsebesültél. Eltört a jobb lábad és a bal karod, a fejed pedig súlyosan megsérült egy kőtől.

- És ti hogy kerültetek ide?

- Amikor Johanna és férje Tarantói Lajos visszatértek Avignonból és ismét kikiáltották magukat Szicília királyának, apám, aki Endre király meggyilkolása óta Lajos király híve, úgy döntött, nem marad Nápolyban, hanem visszavonul családjával együtt ide, apuliai birtokunkra. Azt mondta ugyan, hogy ha tetszik Marcellával együtt ott maradhatunk, de nekünk sem volt kedvünk Johannáék udvarához csatlakozni, annál inkább, mert mindketten szerettünk volna itt veled találkozni - emelte fel hangját Giacomo, miközben mereven Lászlóra nézett, különösen kihangsúlyozva a „mindketten” szót. - Nagy szerencse volt - fejezte be - hogy éppen aznap lovagoltam a király táborába, hogy veled találkozzam, amikor megsebesültél. Így azonnal intézkedtem, hogy szállítsanak ide.

- Kilenc napja fekszel itt nálunk eszméletlenül - szólt közbe a lány is. - Már azt hittük, sohasem térsz magadhoz. Minden nap imádkoztam érted padovai Szent Antalhoz - tette hozzá elpirulva.

- Lajos király egészséges? - kérdezte hirtelen aggodalommal László. - Azt mondtad az előbb, hogy megsebesült.

- Igen, megsebesült az ostrom során - magyarázta a barátja. - Egyik nagy kő, amit a védők zúdítottak rátok, a vállán érte. De már jobban van, hála neked, Canosa grófja!

Giacomo összenézett a húgával és várta a hatást, ami nem is maradt el. Sárosdi László meglepetésében fel akart ugrani, azután nagyot ordított és visszacsúszott az ágyra.

- Igen, jól hallottad - nevetett Giacomo, élvezve a hatást. - Ahogy magához tért és értesült az eseményekről, azonnal kinevezett ennek a tartománynak urává. Canosa grófja lettél barátom - tette hozzá komolyan. - Lackfi István vajda tegnapelőtt hozta ide kinevezésedet, valódi kutyabőrre írva.

Lászlót a hirtelen jött jó hír annyira meglepte, hogy majdnem újra elájult. Annyira elsápadt, hogy a többiek is észrevették.

- Rosszul vagy? - kérdezte ijedten Marcella. - Várj, hozok vizet - azzal kiszaladt az ajtón.

- Jó, hogy kiment - használta ki az alkalmat Giacomo - úgyis szerettem volna már négy szemközt beszélni veled. Emlékszel, még mit mondtál, amikor utoljára elbúcsúztunk egymástól?

- Emlékszem - akart bölintani a beteg, aki közben újra magához tért, de meggondolta a bölintgatást, csak a szemével intett. - Azt mondtam, nem teszem be többé a lábamat a Persini palotába, csak ha meg akarom kérni a húgod kezét.

- És most itt vagy! - emelte fel a hangját barátja és László szemébe nézett. - Azt is mondtad: „ha egyszer belépek hozzátok, feleségül veszem, ha ő is még mindig akarja”.

- Ami azt illeti - nevette el magát Sárosdi László - nem tettem be a lábamat hozzátok és nem léptem be, hanem hoztak...

- Szóval nem akarod elvenni - csattant fel, szavába vágva, Giacomo. - Hiszen igaz, hogy a húgom kilenc napja éjt nappallá téve az ágyad mellett virrasztott, de te már nem az vagy, aki voltál, nem egyszerű lovag, hanem Canosa grófja. Téged már nem köt az akkori Sárosdi László szava!

- Ha nem volnék ágyhoz kötve, most kardot rántanék és átdöfnélek, mert a becsületedbe gázoltál - vágott vissza László, de egyáltalán nem látszott haragosnak, inkább vidámnak. - Nem hagytad, hogy végigmondjam. Ami pedig a húgodat illeti, még soha életemben nem akartam annyira elvenni, mint most. De nem tudom - fordította komolyra a szót - Marcella hozzám akar-e jönni, ha alaposan végiggondolja, nemcsak a közöttünk lévő korkülönbséget, de egészségi állapotomat is. Hiszen lehetséges, hogy a lábtörésem, kartörésem sohasem gyógyul meg teljesen és egész életemben nyomorék maradok.

Giacomo sértődött, haragos arca fokozatosan felderült, ahogy barátját hallgatta. Végül ő is elmosolyodott.

- Bocsáss meg, ha megbántottalak - mondta engesztelően - de egy pillanattig tényleg azt hittem, meggondoltad magad. Ami pedig a grófi mivoltodat illeti, dühömben mondtam, amit mondtam, nem gondoltam komolyan. Azt pedig, hogy hozzád akar-e jönni, döntse el ő. Lám, már vissza is jött.

Marcella éppen végszóra lépett be a szobába, kezében egy kancsó vízzel.

- Marcella, László kérdezni szeretne tőled valamit - mondta a bátyja.

- Mit? - kérdezte a lány izgatottan, mintha sejtene valamit.

- Marcella - kezdte zavartan László - tudod hány éves vagyok?

- Harminckettő - felelte a lány csodálkozva.

- Nem, csaknem harminchárom. És te mennyi vagy?

- Tizenhét leszek.

- Tizenhat múltál - javította ki László, majd mélyen a kislány szemébe nézett. - Nos, bevallom, nagyon szeretlek, de kétszer annyi idős vagyok, mint te, és nem tudható még, mennyire fogok felgyógyulni. Lehet, hogy nyomorék maradok. Ostobaság tőlem, de mégis megkérdezem, hajlandó lennél hozzám jönni feleségül?

Marcella mélyen elpirult, a keze remegni kezdett és kiejtette kezéből a vizeskancsót. De hamar összeszedte magát és csillogó szemmel válaszolta:

- Tényleg ostobaság tőled ilyet kérdezni. Nem láttad, nem érezted, mennyire szeretlek? Ez volt minden vágyam. Tudod mit ajánlottam fel padovai Szent Antalnak, ha felgyógyulsz? Hogy az első fiunkat Antoniónak fogjuk keresztelni.

- De a korkülönbség, a sérüléseim - próbált ellenvetni a férfi.

- Ez is ostobaság - mondta lány, ellentmondást nem tűrő hangon. - A sérüléseid meg fognak gyógyulni, Szent Antal megígérte nekem - nevette el magát. - Ha pedig kicsit sánta maradnál, nem számít. Nagy Sándor is sánta volt. Ami pedig a korkülönbséget illeti, tizenhat év múlva már csak harmadával leszek nálad fiatalabb.

- És az édesapád? - kérdezte László, megpróbálva felemelkedni ágyában, de nem sikerült.

- Édesapám azt teszi, amit kérek tőle - nyugtatta meg a férfit Marcella. - Igaz, édesapám? - fordult a végszóra belépő Giuseppe Persinihez.

- Miről van szó? - kérdezte értetlenül Persini.

- Arról, hogy Canosa grófja megkérte a kezemet - mondta komoly arccal a lány, alig tudva visszatartani nevetését. - Ugye nincs kifogásod, hogy hozzámenjek?

- Kicsodához? - kérdezte döbbenetben Giuseppe, aki nem tudott még a király leveléről. - Ki az a Canosa grófja? Különben azt hittem, mást szeretsz!

- Nem, édesapám én csak őt szeretem - válaszolta nevetve Marcella - mindig csak őt szerettem!

31. A király vendégségben

Lassan múltak a hetek, a San Fernando di Pugliai kastélyban mindenki számára. Mindenki Sárosdi László felgyógyulását várta. Nem mintha ott tartózkodása a vendéglátók terhére lett volna. Sőt, amióta László megkérte Giuseppe Persinitől lány kezét, személye még kedvesebb lett a család számára. Persini és felesége, Clara asszony, akik már jóval régebben észrevették lányuk vonzódását a magyar lovag iránt, még boldogabban adták beleegyezésüket Marcella lányuk Canosa grófjával való házasságába.

Néhány hét alatt László fejsérülése begyógyult, lekerült róla a turbán és a haja, amit a sebek miatt tövig levágtak, kezdett kinőni.

- Igyekezz, hogy minél előbb kinőjön a hajad - tréfálkozott vele Marcella - kopasz férfihez nem megyek hozzá!

Mondhatta volna ezt László törött lábára is, mert az még nehezebben gyógyult. De azért minden nap, botjára támaszkodva kísértelt a kastély kertjébe. Mivel még nehezebbre esett a járás, másik karjával Marcellára támaszkodott. Egyik délelőtt lódobogást hallottak és kis lovascsapat élén a király lovagolt be, Hédervári Kont kíséretében.

Lajos király leszállt a lováról és Konttal együtt odament hozzájuk. Marcella, aki még nem találkozott a királlyal nem tudta mire vélni az idegenek látogatását. Hamar rájött azonban, ki a vendég, mert ahogy odaértek, Kont tréfálkozva így szólt:

- Felséges uram, nagy kópé ez a Sárosdi. Betegnek tettet magát, hogy szép kislányokba kapaszkodhasson!

- Nem hiszem, hogy sok kislányba kapaszkodna - nevetett Lajos. - Ha jól tudom, ez a lány Marcella Persini, a kópé jövőöbelije, aki kikaparná László szemét, ha másik lányba karolna. Igaz-e, Marcella?

Marcella ekkor jött csak rá, hogy a király a vendég. Egy pillanatra zavarba jött, de hamar kivágta magát.

- Ki én, de még a másik lányét is kikaparnám, felség! - hajolt meg a király előtt.

Addigra odaért Giuseppe Persini is, aki szintén észrevette az érkezőket és mély meghajlással üdvözölte az uralkodót.

- Hallod-e, Persini uram, talpraesett lányod van! - üdvözölte Lajos király mosolyogva a házigazdát. - Félek, László barátunknak sok baja lesz még veled, amíg ráncba szedi. De meg kell hagyni nagyon szép a lány, jó ízlésed van László. Egyébként hozzád jöttem, nem mehetnénk be a házba, beszédem van veled. Addig Persini uramék megtárgyalhatják Kont Miklóssal a háború állását, úgymint rövidesen ő lesz a hadsereg fővezére.

A király és László bementek a házba és leültek az ebédlő szoba asztalához. László töltött Lajos királynak és magának egy-egy kupa bort.

- Búcsúzni jöttem, László - kezdte a király. - Bevettük Luceriát és elindulunk Salernot, Aversát, meg persze Nápolyt elfoglalni. Megtisztítom az országot Tarantói Lajos seregeitől, azután hazamegyek, de az országot Lackfi Andrásra és más híveimre bízom. Miután Endre öcsém kisfia Károly meghalt, nincs kire ruháznom a királyságot. A pápa úr nagyon szeretné, ha a Magyarországra küldött hercegeket hazaengedném és átruháznám rá az országot.

Nagyot sóhajtott és kiürítette borát.

- Nem tudom Magyarországtól távolról megtartani ezt az országot. Állandó háborúskodást jelentene. Átengedem a pápának, de fenntartom jogomat a királyságra. Persze csak névleg. Hazaküldöm a hercegeket és fizetek V. Ince pápának néhány ezer aranyat és ő feloldja kiközösítésemet. Persze te itt maradsz, és veled együtt még sok magyar úr. Ki fogom kötni, hogy a tőlem kapott kinevezéseket, földadományokat tiszteletben tartsák. Nyugodt lehetsz, Canosa grófja maradsz. És nyugodt lehetsz a fiad miatt is, otthon szép jövő előtt áll.

- Nagyon köszönöm a kegyet, felség - hajolt meg László - nem tudom kiérdemeltem-e?

- Már régen kiérdemelted. Háromszor mentetted meg az életemet. És sok boldogságot kívánok házasságodhoz.

- És külön köszönöm, királyom, hogy megtiszteltél és eljöttél, hogy elbúcsúzz tőlem, még, ha gróffá is tettél.

- Én nem Canosa grófját jöttem meglátogatni. Te is tudod, sok kedves hívem van a magyar urak között éppen úgy, mint az itáliaiak között és ezek nagy része gróf, báró, nádorispán, országbíró, herceg, esetleg fejedelem. Néha meg is látogatok közülük egyet-egyet, főként, ha útba ejtem palotájukat. De Canosa grófja, már ne vedd sértésnek, nem olyan fontos személy, akinek kedvéért megszakítanám Nápoly felé vezető utamat seregem élén.

A király egy pillanatra megszakította mondandóját és megtapogatta jobb vállát, amelybe karjának egy rossz mozdulatára belehasított a fájdalom.

- Attól tartok, ez soha nem fog elmúlni, ez az alattomos fájdalom végigkíséri az életemet. Na, de ne panaszkodjak, élek és ezt neked köszönhetem.

- Ne túlozz, felség - szabadkozott László. - Bárki megtette volna a helyemben.

- De nem más tette meg, hanem te - szögezte le tárgyilagosan Lajos király. - Harmadszor is megmentetted az életemet. Ezért tettelek meg Canosa grófjának. De mint mondtam, azért, hogy Canosa grófjától elbúcsúzzak, nem szakítottam volna meg az utamat. De úgy gondoltam, el kell búcsúznom Sárosdi Lászlótól, a barátomtól. Sok kiváló emberről tudom, hogy odaadó hívem. De te a barátom vagy. Az első barátom. Hat éves voltam, amikor kezet adtunk egymásnak és barátságot fogadtunk. Én ezt a barátságot hat éves koromban komolyan vettem és most, huszonöt évesen is komolyan veszem. És te is komolyan vetted. Sajnos el kell búcsúznunk egymástól, talán sohasem találkozunk, de az én szememben mindig a barátom maradsz, az első barátom. Isten veled Sárosdi László, Lajos király barátja.

32. Utószó

Nagy Lajos király még sokáig élt és uralkodott. Nagy király volt. Még sokáig boldogan élt családjával Sárosdi László is. Derék ember volt. De ez már nem tartozik ide. Ennek a történetnek

V É G E

Melléklet**A regényben szereplő történelmi időpontok**

Thúróczy János: A magyarok krónikája (1486) c. műve alapján

- 1288 Károly Róbert megszületik
- 1301 Károly Róbert királyságának kezdete
- 1326 Lajos születése
- 1327 Endre születése
- 1329 Zách Felicián merénylete
- 1330 Hadjárat Havasalföld ellen
- 1332 István herceg születése
- 1333 Endre herceget Itáliába viszik
- 1335 A királyok találkozója Visegrádon
- 1339 Kázmér lengyel király Lajost jelöli örököséül
- 1342 Károly király halála, Lajos megkoronázása
- 1343 Erzsébet királyné Itáliába látogat
- 1344 Lajos király első hadjáratai
- 1345 Lajos elveszi Margitot
- 1345 Endre nápolyi király meggyilkolása,
- 1347 Lajos király nápolyi hadjárata
- 1347 Durazzói Károly kivégzése
- 1348 Lajos király hazatér
- 1349 Margit királyné meghal
- 1348 A kis László meghal
- 1349 István vajda győzelmei
- 1350 Lajos király visszatér Itáliába
- 1350 Lajos király megsebesül
- 1351 Lajos király elhagyja az országot
- 1352 Lajos elengedi a hercegeket
- 1352 Lajos király Nápolyt átengedi a pápának.

Forrás: Thúróczy János: A magyarok krónikája, 1978. Magyar Helikon.
(Horváth János fordításában, Horváth János és Boronkai Iván jegyzeteivel)

Történelmi kiegészítés

Nagy Lajos király (1342-1382)

Lajos herceget fiatalon, 16 éves korában koronázták királlyá. Már uralkodásának elején megmutatkoztak erényei, amelyek őt a nagy királyok sorába helyezték. Eszményképéül választotta Szent Lászlót, akit mind hősiességében és lovagiasságban, mind hívő vallásosságában követett.

*

Lajos, trónra lépése után támogatta öccse, András herceg nápolyi királlyá választását. András felesége, a nápolyi Johanna, aki magának akarta a trónt megtartani, hallgatólagos támogatásával meggyilkoltatta férjét. Lajos magyar király ezt nem hagyhatta megtorlás nélkül, és Nápoly ellen 1347-ben hadjáratot indított. Aversaban, öccse meggyilkoltatásának színhelyén kivégeztette a feltételezett fölbujtót, Durazzói Károly herceget, a többi herceget pedig túszként Magyarországra küldte el, ahol Visegrádon „tisztelőben és bőven részesültek mindenben, mint a királyi felség rokonaihoz illik”.

Miután kitört a pestis járvány Itáliában és áterjedt Magyarországra is, a király hazatért és Laczkfi István erdélyi vajdát Nápoly kormányzójává nevezte ki.

1350-ben a nyugati zsoldosok és Johanna hívei fellázkodtak a magyar uralom ellen és Lajos király újra visszatért hadserege élén. Ő maga járt élen a harcokban, és vezette vitézeit ostromra. Eközben súlyos sebesülést is szerzett. Nápoly ismét az övé lett, de belátta, hogy a nép és a pápa akarata ellenében nem tudja azt megtartani.

1352-ben a nápolyi királyságot visszaadta a pápának, de fenntartotta jogát a nápolyi trónra. Még 1364-ben fogadta udvarába a nápolyi trón egyik várományosát, a „Kis”-nek nevezett Károly herceget. Őrá ruházta át trónigényét, amelyet az Avignonból Rómába visszatért pápa is elismert.

*

Sikerrel járt Dalmácia visszavétele, amely Kálmán király óta Magyarországhoz tartozott. Mintegy kétévi hadviselés után, az 1358-as zárai békében Velence lemondani kényszerült a dalmát városokról és a szigetekről. Lajos felségjoga kiterjedt Raguzára is, miáltal megvolt a lehetőség a magyar királyok tengeri hatalmának kiépítésére.

Horvátország, Bosznia, Szerbia, Bulgária, Havasalföld mind elismerték Magyarország királyának fennhatóságát. Az első betörő török csapataikat 1366-ban Nikápolynál le is győzte.

1345-46-ban a székely ispán és az erdélyi vajda vezetésével indított hadjárat magyar győzelmet hozott a tatárok fölött, akiket saját területükön támadtak meg.

1378-ban Velence ellenében indított háborúja, amelyben olasz államokkal szövetséget kötött (Padova, Genova...) látványos győzelemmel zárult. A torinói békében Magyarország megtartotta jogát Dalmáciára, és kereskedelmi kedvezményt kapott a velencei köztársaság területén.

*

Lajos király nagybátyját, III. Kázmér lengyel királyt nagyszámú hadsereggel segítette a litvánok ellen. Lajos csapataival szövetségben sikerült megadásra kényszeríteni a pogány litvánokat, akik hajlandónak mutatkoztak a kereszténység felvételére.

III. Kázmér 1370-ben örökös nélkül halt meg. Lajos egy régebbi szerződés révén trónörökösi joggal rendelkezett, és ezt a lengyelek örömmel el is fogadták. Így jött létre a 'perszonál-unió' Magyarország és Lengyelország között.

*

Lajos belpolitikájában is nagyjelentőségű intézkedéseket fogantatott.

1351-ben az országgyűlés megerősítette II. András 1222-es Aranybulláját azzal a változtatással, mely szerint az ősi nemesi birtok fiúgyermek nélkül szálljon a legközelebbi rokonra és azok leszármazottaira. Ha ez a sor megszakadna, a birtok visszaszáll a királyra illetve a Szent Koronára, mint minden birtok és hatalom tulajdonosára. A király így akart gátat szabni a nemesség elszegényedésének, és az ország védelmi képessége meggyengülésének. Ez az ősiség törvény lett az alapja a rendi alkotmánynak, amely 1848-ig érvényben volt.

A jobbágyság a súlyos adóterhek ellensúlyozásául megkapta a szabad költözködés jogát és fellebbezési jogot az úriszéktől a királyi udvarhoz.

A polgárok, érdekeik védelmében céhekbe tömörülhettek és külön kiváltságokat kaptak a királytól.

A kereskedelem számára jó pénzeket veretett, amivel biztosította a tartós fejlődést. Személyesen utazta be az országot, hogy a törvények betartását ilyen módon is ellenőrizze.

Pártfogója volt a művészeteknek, ennek kiemelkedő példája a gyönyörű kassai székesegyház építtetése. Más templomokat is építtetett, kolostorokat alapított, sőt nevéhez fűződik hazánk első egyetemének a pécsinek az alapítása 1367-ben.

Lajos király uralkodása alatt birodalma határait három tenger mosta: az Adriai, a Keleti- és a Fekete-tenger.

Magyarország királyai a királyság megalapításától a mohácsi vészig

I. (Szent) István	1000/1001-1038
Orseolo Péter	1038-1041, 1044-1046
Aba Sámuel	1041-1044
I. András	1046-1060
I. Béla	1060-1063
Salamon	1063-1074
I. Géza	1074-1077
I. (Szent) László	1077-1095
(Könyves) Kálmán	1095-1116
II. István	1116-1131
II. (Vak) Béla	1131-1141
II. Géza	1141-1162
III. István	1162-1172
II. László	1162-1163
IV. István	1163
III. Béla	1172-1196
Imre	1196-1204
III. László	1204-1205
II. András	1205-1235
IV. Béla	1235-1270
V. István	1270-1272
IV. (Kun) László	1272-1290
III. András	1290-1301
I. Károly (Károly Róbert)	1301-1342
I. (Nagy) Lajos	1342-1382
Mária	1382-1395
II. (Kis) Károly	1385-1386
Luxemburgi Zsigmond	1387-1437
Albert (Habsburg)	1437-1439
I. Ulászló (Jagelló)	1440-1444
V. László (Habsburg)	1440/1444-1457
I. Mátyás (Hunyadi)	1458-1490
II. Ulászló (Jagelló)	1490-1516
II. Lajos (Jagelló)	1516-1526

Fülszöveg

A regény I. Károly király uralkodásának vége felé és I. Lajos király uralkodásának elején játszódik, abban az időben, amikor a magyar király birodalma hazánk történelmében legnagyobb kiterjedésű volt és Európának egyik leghatalmasabb állama. Az ország határai a Keleti-tengertől a Fekete-tengerig és az Adriáig terjedtek. Igaz, amit Petőfi írt erről a korról: „magyar tenger vizében hunyt el észak, kelet s dél hullócsillaga”

A történet egy fiatalemberről szól, aki a két uralkodó szolgálatában, hűsége és bátorsága jutalmaként, az elnyert méltóság mellett kiérdemelte a király barátságát is.

A szerző gondosan ügyelt a történelmi hűségre, a könyvben szereplő események és a történelmi személyek viselkedése, tettei megfelelnek a korabeli krónikák szerint leírtaknak.